

# Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

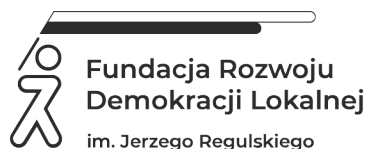


Kraków-Wierzchosławice, lipiec 2021

# Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

Projekt z dnia 30.07.2021 r.

Dokument powstał na zlecenie Urzędu Gminy Wierzchosławice, a jego głównymi autorami są eksperci i interesariusze lokalni oraz konsultanci **FRDL Małopolskiego Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji** z Krakowa, którzy prowadzili proces strategiczny.



Serdecznie podziękowania dla wszystkich zaangażowanych w proces opracowania niniejszego dokumentu – za poświęcony czas, rzetelność, merytoryczne podejście, profesjonalizm oraz odwagę w proponowaniu rozwiązań korzystnych dla gminy Wierzchosławice oraz jej mieszkańców.

Spis treści

**i**

Wprowadzenie.....	3
Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wierzchosławice.....	6
Analiza strategiczna (SWOT) gminy Wierzchosławice.....	27
Wizja rozwoju gminy Wierzchosławice w perspektywie 2030 roku.....	33
Obszary, cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz oczekiwane efekty jej realizacji.....	1
Infrastruktura, komunikacja i planowanie przestrzenne.....	7
Usługi publiczne.....	14
Gospodarka lokalna.....	26
Dziedzictwo, kultura, sport i wypoczynek.....	31
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	39
Uwarunkowania i Prawo wodne a Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030.	39
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.....	46
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	53
Obszary strategicznej interwencji.....	56
Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań.....	56
Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu.....	61
System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030.....	65
System wdrażania.....	65
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	69
Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu.....	75
Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030.....	79
Ramy finansowe.....	79
Potencjalne źródła finansowania.....	83

## Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 obejmuje obszar gminy w jej administracyjnych granicach i stanowi naturalną kontynuację polityki rozwoju określonej w Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2009-2020. Dokument został sporządzony z inicjatywy Wójta Gminy Wierzchosławice, opracowany w Urzędzie Gminy Wierzchosławice, przy współudziale urzędników i przedstawicieli instytucji publicznych, przedsiębiorców, reprezentantów organizacji pozarządowych, mieszkańców i liderów społecznych. Wsparcie eksperckie świadczyli konsultanci FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa (zespół tworzyli m.in.: Dawid Hoinkis, Wojciech Odzimek, Jan Cieplak).

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 jest najważniejszym dokumentem samorządu gminnego, diagnozującym podstawowe uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy, opisującym podejście zintegrowane, określającym obszary, cele i kierunki działań polityki rozwoju, prowadzonej w przestrzeni gminy w perspektywie najbliższych lat, w tym przy szerokiej partycypacji interesariuszy i partnerów. W systemie zarządzania polityką rozwoju strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz lokalnych – we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Dokument strategii rozwoju pełni nadrzędną rolę nad branżowymi planami rozwoju gminy. Koordynuje różne terytorialnie, sektorowo i technicznie plany oraz dokumenty strategiczne na szczeblu lokalnym. Kluczowym jej założeniem jest zintegrowanie polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej – dla poprawy warunków życia i jakości usług publicznych na terenie gminy.

Potrzeba budowy nowej Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 wynikała z wielu przesłanek wewnętrznych i zewnętrznych. Do tych pierwszych należały szeroko rozumiane zmiany rzeczywistości lokalnej, m.in.: stopniowe zmiany w strukturze demograficznej wspólnoty gminnej, nowe potrzeby, problemy, oczekiwania i aspiracje mieszkańców, zmiany dotyczące lokalnej gospodarki i rynku pracy, a także przestrzeni i środowiska. Za główne przesłanki natury zewnętrznej należy z kolei uznać: nową perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2021-2027 oraz zintegrowane z tym zmiany prawne oraz w zakresie dokumentów strategicznych wyższego rzędu, zmiany społeczne i gospodarcze w bliższym i dalszym otoczeniu gminy, czy też zmiany technologiczne i cywilizacyjne. W odpowiedzi na te przesłanki, strategia formułuje wizję rozwoju, rozumianą jako pożądany stan rzeczywistości, a także stawia długo i krótkookresowe cele do osiągnięcia przez całą wspólnotę lokalną.

Procedura dotycząca opracowania Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 uwzględniała wszystkie akty prawne mające wpływ na jej przebieg, w tym ustawę z dnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawę z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dokument strategii został opracowany zgodnie z przepisami art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym.

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 nie ogranicza się w swych zapisach wyłącznie do zadań realizowanych bezpośrednio przez Urząd Gminy Wierzchosławice i jednostki gminne. Strategia proponuje przede wszystkim zadania stanowiące wyzwania dla całej społeczności



lokalnej oraz wszystkich interesariuszy i podmiotów działających na terenie gminy. Tworzenie partnerstw na etapie wdrażania zapisów strategii będzie miało kluczowe znaczenie również ze względu na nowe instrumenty rozwojowe, które wymagają zacieśnienia współpracy i skoordynowania działań podejmowanych przez samorządy oraz podmioty prywatne i pozarządowe w zakresie realizacji usług publicznych na rzecz mieszkańców, turystów, inwestorów, przedsiębiorców i innych klientów.

Okres realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 przyjęto na dziesięć lat, co jest zgodne z okresem kolejnej perspektywy budżetowej UE (2021-2027) wraz z dodatkowym okresem rozliczania projektów. Strategia została sformułowana w ścisłej korelacji z dostępnymi na tę chwilę, kluczowymi dokumentami planistycznymi szczebla krajowego, regionalnego i subregionalnego, m.in. Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 roku), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030 oraz Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 stanowi efekt szerokich prac badawczych, analitycznych, ewaluacyjnych, planistycznych i programowych oraz uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były w szczególności: spotkania warsztatowe z interesariuszami i konsultacje społeczne. Cały proces obejmował następujące działania:

- Opracowanie diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wierzchosławice, w ujęciu dynamicznym i porównawczym, wraz z podsumowaniem,
- Podjęcie Uchwały nr XXXI/208/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji, a następnie Uchwały nr XXXVII/251/2021 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 17 czerwca 2021 r. w sprawie zmiany Uchwały nr XXXI/208/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji,
- Opracowanie wniosków dla długofalowej polityki rozwoju wynikających z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wierzchosławice,
- Wypracowanie – we współpracy ekspertów FRDL MISTiA, kierownictwa gminy i przedstawicieli wspólnoty lokalnej – założeń Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030,
- Opracowanie projektu dokumentu strategii o zakresie i treści zgodnej z art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym,
- Realizacja konsultacji społecznych dotyczących strategii w szczególności z: sąsiednimi gminami i ich związkami, lokalnymi partnerami społecznymi i gospodarczymi, mieszkańcami gminy oraz z właściwym dyrektorem regionalnego zarządu gospodarki wodnej Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie, wraz z ich podsumowaniem,

- Realizacja procedury opiniowania dokumentu strategii przez zarząd województwa małopolskiego (w celu wydania przez zarząd województwa opinii dotyczącej sposobu uwzględnienia ustaleń i rekomendacji w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w województwie określonych w strategii rozwoju województwa),
- Przeprowadzenie uprzedniej ewaluacji trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii – przed jej przyjęciem,
- Opracowanie wersji strategii po zmianach wynikających z konsultacji, opiniowania i ewaluacji;
- Realizacja procedury w trybie przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko, w tym uzgodnienia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska oraz państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym;
- Opracowanie finalnej wersji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030, przedstawienie pod obrady i uchwalenie przez Radę Gminy Wierzchosławice.

Dzięki takiemu podejściu dokument stanowi syntezę świadomych wyborów i rekomendacji przedstawicieli różnych społeczności tworzących wspólnotę samorządową gminy oraz efektywne narzędzie prowadzenia polityki rozwoju w perspektywie 2030 roku. Jednocześnie jest zaproszeniem do współpracy dla wszystkich partnerów zainteresowanych przyszłością gminy Wierzchosławice.

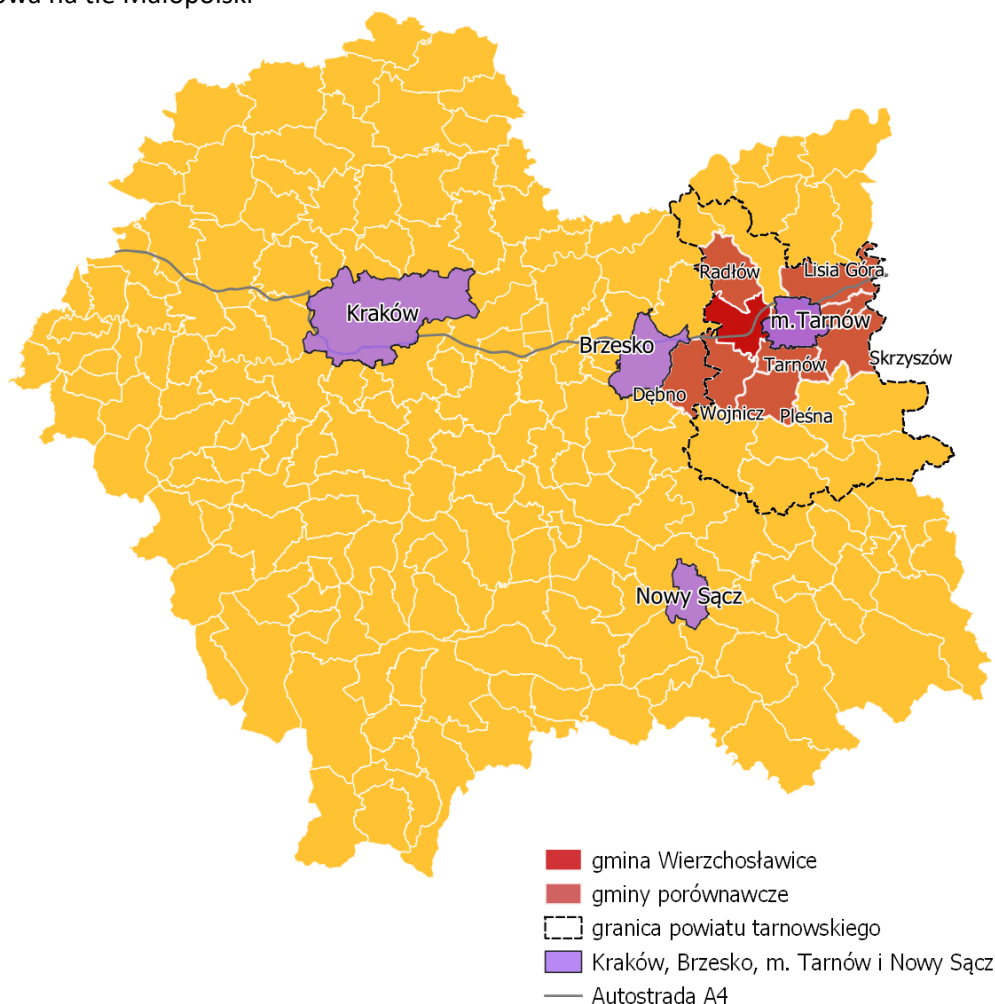
Z uwagi na ograniczenia możliwości organizacji otwartych spotkań z interesariuszami strategii w czasie pandemii COVID-19, niektóre ze spotkań i warsztatów w procesie opracowywania strategii były realizowane z konieczności w formule on-line.

## Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Wierzchosławice

### Ogólny obraz gminy

Gmina Wierzchosławice zalicza się do ekskluzywnej grupy jednostek samorządowych w województwie małopolskim zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie dużego miasta i z bezpośrednim dostępem do autostrady A4. Należą do niej przede wszystkim jednostki położone wokół Krakowa i Tarnowa. Czynniki te samoczynnie budują atrakcyjność inwestycyjną i osadniczą gminy, przekładając się na jej poważną przewagę konkurencyjną wobec innych jednostek w regionie. Z perspektywy otoczenia Tarnowa, jednostka wyróżnia się co najmniej jeszcze jednym uwarunkowaniem o potencjale strategicznym – szerokimi możliwościami wypoczynkowymi i rekreacyjnymi związanymi z dostępem do Dunajca, licznych stawów i zbiorników wodnych oraz rozległego kompleksu Lasów Radłowsko-Wierzchosławickich. Podstawowym zadaniem władz samorządowych jest wykorzystanie tych uwarunkowań poprzez planowanie i realizowanie rozwoju

Mapa . Lokalizacja gminy Wierzchosławice oraz gmin porównawczych oraz Krakowa, Brzeska i Tarnowa na tle Małopolski



Źródło: Opracowanie własne

jednostki w oparciu o te czynniki.

Analiza danych statystycznych z ostatnich lat wskazuje trzy podstawowe cechy charakteryzujące pozycję wyjściową dla rozwoju gminy w obecnej dekadzie. Pierwszą z nich jest stabilność podstawowych czynników rozwoju. Należą do nich przede wszystkim bardzo dobra lokalizacja gminy, jej obiektywnie dobra sytuacja demograficzna pomimo zmian struktury wiekowej populacji oraz stabilna gospodarka finansowa, którą wyróżnia na tle jednostek w powiecie wysoki poziom dochodów własnych i jego udział w ogóle dochodów. Ponadto, warto wyróżnić stabilny, wyraźny trend urbanizacyjny w gminie w jej centralnej części – w miejscowościach wokół drogi wojewódzkiej nr 973 prowadzącej do Tarnowa.

Po drugie, gmina Wierzchosławice wyróżnia się na tle okolicznych jednostek. Świadczą o tym nie tylko uwarunkowania ekonomiczne (przede wszystkim obecność wysoce dochodowej branży przetwórczej; wyróżniająca się struktura przedsiębiorstw za sprawą bliskości tarnowskiego rynku handlu, usług i klienta; potencjał rozwoju rekreacji i oferty wypoczynkowej) czy dostępność transportowa, lecz również istotne czynniki rozwoju społecznego. Przede wszystkim są to bardzo dobry poziom nauczania w szkołach podstawowych, rosnąca dostępność usług medycznych, lokalne dziedzictwo i tradycje (postać Wincentego Witosa, obchody patriotyczne) oraz prężne i integrujące instytucje lokalne (m.in. Gminne Centrum Kultur w Wierzchosławicach, sieć bibliotek publicznych). Nie można przy tym pominąć wysokiego poziomu rozwoju infrastruktury sieciowej (wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej) na terenie gminy, które istotnie podnoszą jej atrakcyjność osadniczą.

Trzecią cechą charakteryzującą pozycję wyjściową gminy w okres planowania strategii jest niewykorzystany potencjał rozwojowy w ubiegłych latach. Nie dotyczy on jednej sfery. W przypadku polityki finansowej i rozwoju lokalnej gospodarki, świadczy o tym mała skala pozyskanych środków unijnych i udziału inwestycji w wydatkach gminy do 2019 roku. W ramach komentarza do obszaru gospodarki, należy dodać uwagę o względnie dobrych warunkach do uprawy rolnictwa, jego tradycji na tych ziemiach, przy jednoczesnym niewielkim udziale rolnictwa w gospodarce lokalnej. O niewykorzystanym potencjale uwarunkowań lokalizacyjnych, z jednej strony mówi wyraźnie starzejąca się populacja pomimo ewidentnej atrakcyjności osadniczej gminy związanej z dostępnością transportową. Z drugiej strony, duży potencjał obszarów rekreacji nie przekładał się na liczbę osób uprawiających sport, których (według statystyk GUS) jest coraz mniej w ostatnich latach. W kontekście atrakcyjności osadniczej i biznesowej gminy nie można również nie wspomnieć o niewielkim odsetku powierzchni gminy pokrytym planami zagospodarowania przestrzennego, co sprzyja niekontrolowanej suburbanizacji. Z kolei w obszarze kapitału społecznego, zwraca uwagę wysoka liczba organizacji pozarządowych oraz bardzo mały stopień włączenia ich w realizację zadań gminy, przy jednoczesnym wysokim udziale wydatków na administrację publiczną.

Biorąc pod uwagę wyżej wymienione czynniki, a także wiejski charakter gminy Wierzchosławice i jej lokalizację względem Tarnowa – z jednej strony bliską, z drugiej strony wyraźnie oddzieloną przez rzekę Dunajec – jednostkę należy rozpatrywać nie tylko przez pryzmat „sypialni” dla osób pracujących lub uczących się w dużym mieście, lecz również jako zdolną do rozwoju opartego na własnych, lokalnych (tzw. endogenicznych) potencjałach. Stąd, podstawowe wyzwanie dla gminy stanowi kreowanie rozwoju w oparciu o dwa filary: poprawy atrakcyjności osadniczej i biznesowej związanej z bliskością Tarnowa (m.in. poprzez wzrost poziomu jakości planowania przestrzennego, świadczonych usług publicznych, poprawie dostępności transportu publicznego w ramach Aglomeracji Tarnowskiej) oraz wzmacniania rozwoju opartego na lokalnych zasobach (m.in. rozwój oferty rekreacyjnej, sportowej, wypoczynkowej i kulturalnej czy wsparcie branż strategicznych dla lokalnej gospodarki). Dodatkowym wyzwaniem dla gminy – wobec wskazywanej m.in. w raportach Polskiej Akademii Nauk marginalizującej się pozycji miasta Tarnowa względem silnych ośrodków krajowych – pozostaje jej zaangażowanie we wspieranie rozwoju funkcjonalnego Aglomeracji Tarnowskiej.

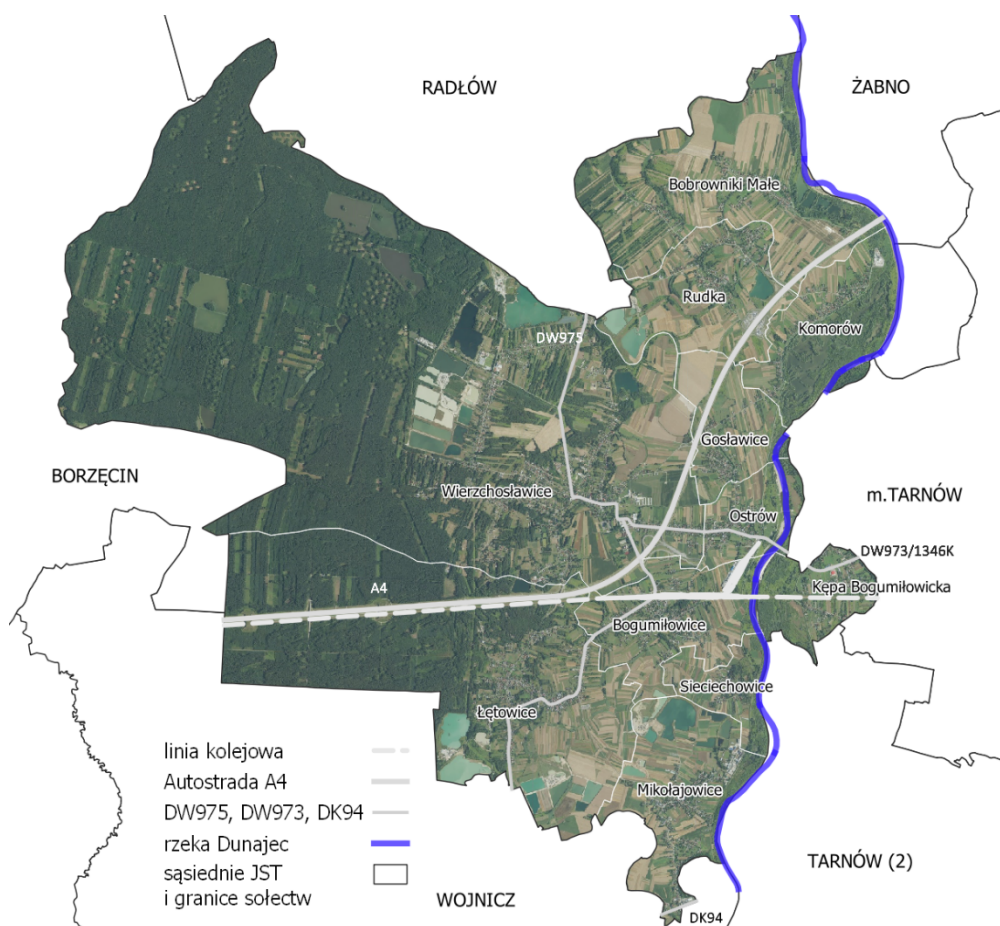
\*\*\*

Za najważniejsze uwarunkowania, bezpośrednio wpływające na rozwój jednostki, można uznać następujące czynniki:

**a) wynikające z położenia gminy**

Za sprawą bezpośredniego sąsiedztwa Tarnowa uwarunkowania lokalizacyjne mają podstawowy wpływ na wiele aspektów codziennego funkcjonowania mieszkańców gminy Wierzchosławice i w związku z tym powinny być uwzględniane w polityce programowania rozwoju jako jego kluczowy czynnik. Wagę tego uwarunkowania obserwuje się w modelowy sposób na przykładzie zamknięcia mostu w Ostrowie pod koniec 2019 roku w celu jego kapitalnego remontu – jedynej przeprawy przez Dunajec do Tarnowa na terenie gminy. Droga do Tarnowa, jako miejsca dojazdu do pracy, szkół, rynku handlu, usług i klienta, wydłużyła się ponad dwukrotnie, generując adekwatnie wyższe koszty finansowe i czasowe oraz wpływając na atrakcyjność gminy jako miejsca do życia i prowadzenia biznesu. Planowane w 2021-2022 roku przywrócenie przeprawy do sieci komunikacyjnej, a także budowa nowego połączenia z Tarnowem w kolejnych latach – łącznika między węzłem autostrady A4 „Tarnów-Zachód” na terenie gminy oraz Mościcami – stanowią fundamentalne czynniki dla rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy.

Mapa 1. Główne szlaki komunikacyjne gminy Wierzchosławice



Źródło: Opracowanie własne na bazie danych z serwisu Geoportalu GUGiK [geoportal.gov.pl]



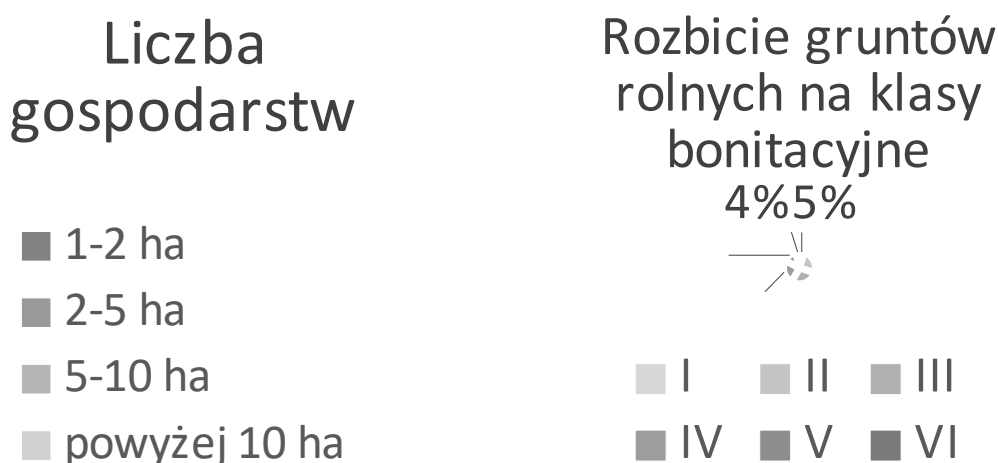


W szerszym ujęciu, uwarunkowania komunikacyjne gminy determinują:

- autostrada A4 z węzłem autostrady A4 „Tarnów-Zachód” na terenie gminy (prowadząca na wschód do Rzeszowa i na zachód w kierunku Krakowa);
- kolej z przystankiem w Bogumiłowicach (połączenia Katowice-Kraków-Tarnów-Rzeszów oraz w stronę Nowego Sącza i Krynicy Zdrój);
- drogi wojewódzkie DW975 (przecinająca gminę na osi północ-południe w kierunku północnym do Dąbrowy Tarnowskiej oraz południowym do Nowego Sącza) oraz DW973 (w kierunku wschodnim przez most w Ostrowie do Tarnowa), pokrywająca się z drogą powiatową 1346K - stanowiące kręgosłup komunikacyjny gminy;
- droga krajowa DK94 stykająca się z południowym krańcem gminy (prowadząca na zachód w stronę Brzeska i na wschód w stronę Pilzna);
- realizowany przez prywatnego przewoźnika transport zbiorowy w kierunku Tarnowa oraz perspektywa rozwoju zintegrowanego systemu transportu zbiorowego w ramach Aglomeracji Tarnowskiej.

Największą część terenów gminy zajmują Lasy Wierzchosławickie wraz z pozostałymi obszarami zadrzewionymi (39,8%), które wraz z rzekami, stawami i zbiornikami wyrobiskowymi stanowią 46% powierzchni jednostki. Kompleksy leśne rozciągają się na zachodzie gminy, w sołectwach Wierzchosławice i Łętowice. Drugą dominantą w strukturze użytkowania ziemi są grunty o potencjalnym wykorzystaniu rolniczym (43%), na które składają się grunty orne i sady (35,9%) oraz łąki i pastwiska (7,1%). Choć potencjał produkcji rolniczej na terenie gminy został oceniony przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG) oraz w ramach serwisu Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej (MIIP) jako dobry, produkcja rolna utrzymuje się w gminie na niewielkim poziomie w stosunku do każdej z porównywanych w raporcie jednostek. Te same źródła wskazują jednak na potrzebę zwiększenia arealów upraw pojedynczych rolników (np. poprzez scalanie gruntów bądź zwiększenie obrotu ziemi na lokalnym rynku) w celu zapewnienia konkurencyjności produkcji.

Wykres 1. Struktura obszarowa gruntów rolnych w gminie Wierzchosławice

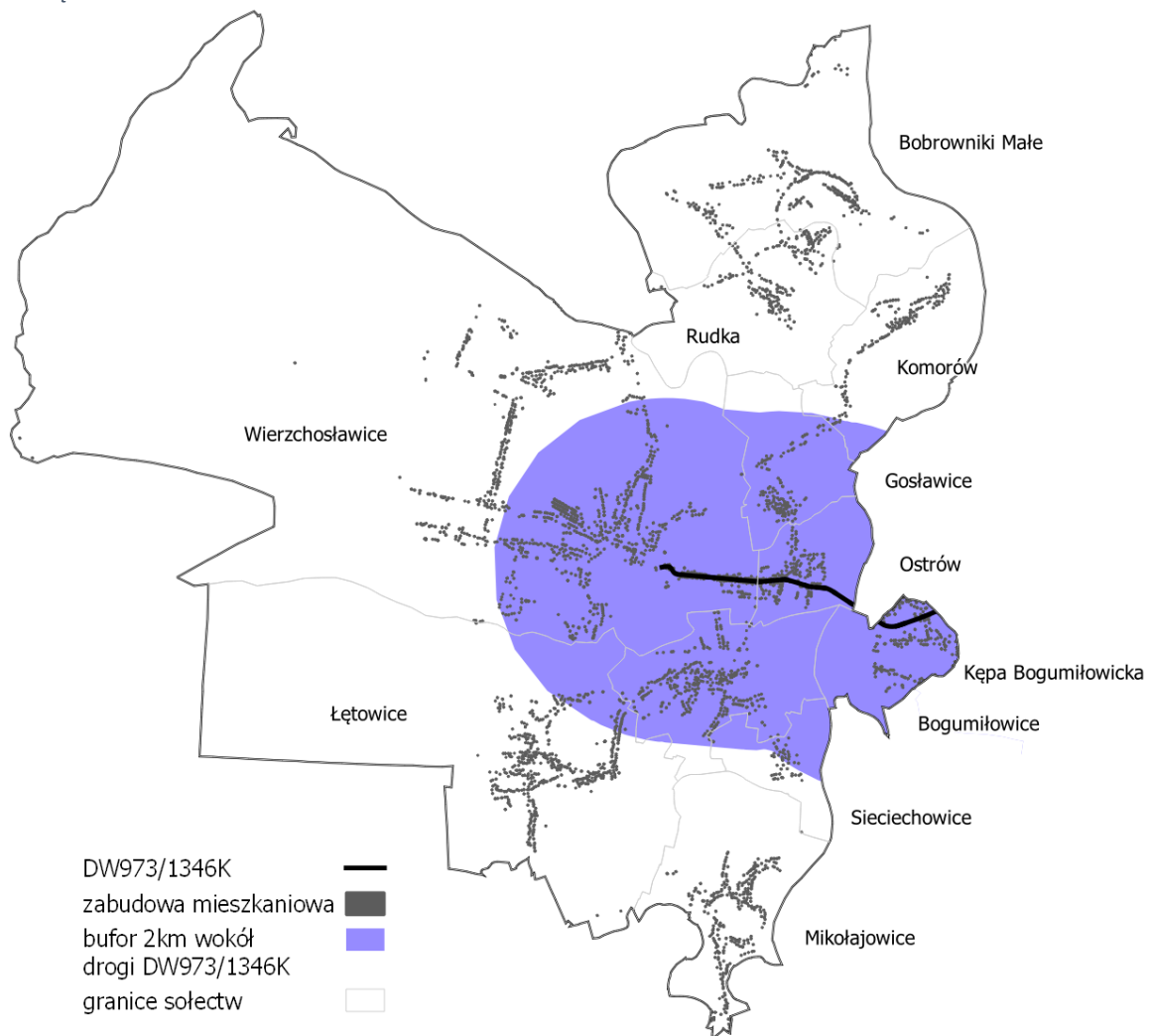


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Raportu o stanie gminy Wierzchosławice w 2019 roku

Położenie nad Dunajcem, w końcowym odcinku biegu tej rzeki, zapewnia gminie Wierzchosławice dostęp do bogactw naturalnych, jakim są kruszywa naturalne (o zastosowaniu w ceramice budowlanej) oraz gaz ziemny (2 złoża). Obecnie eksploatacji poddawane są złoża w Dwudniakach, Trzydniakach, Rudce, Łętowicach, Mikołajowicach, Bobrownikach Małych i Bogumiłowicach. Działalność taka wiąże się, poza korzyścią dla budżetu jednostki, także z niedogodnościami dla jej mieszkańców (wzmószony ruch samochodów ciężarowych – wywóz urobku) oraz ze znacznymi przekształceniami krajobrazu naturalnego, otwierającymi jednakowoż dodatkowe możliwości (np. w zakresie wykorzystania rekreacyjnego wyrobisk poźwirowych).

Na tereny zabudowane przypada łącznie 9,3% powierzchni gminy, przy czym 1,8% stanowią budynki mieszkalne. 55-60% ze wszystkich domostw koncentruje się w na obszarze, którego wierzchołki wyznacza 5 miejscowości: Wierzchosławice – Gosławice – Kępa Bogumiłowicka – Sieciechowice – Łętowice. To dla tego obszaru wydawano w latach 2017-2020 87% spośród wszystkich pozwoleń na budowę. Jednym z najważniejszych elementów w przestrzeni gminy, wokół którego koncentruje się jej zabudowa, stanowi DW973 z Wierzchosławic do Tarnowa. W odległości 1 kilometra od trasy koncentruje się 23% całej zabudowy w gminie, zaś w obszarze 2 kilometrów – 43%.

Mapa 2. Mapa zabudowań mieszkalnych gminy Wierzchosławice z wyróżnioną strefą 2 km wokół drogi DW973/1346K w stronę Tarnowa



Źródło: Opracowanie własne na bazie danych z Geoportalu GUGiK [Geoportal.gov.pl]

W perspektywie kolejnych lat najwyższym priorytetem dla władz samorządowych powinno zostać uporządkowanie zagospodarowania przestrzennego gminy. Ma to związek z jednej strony z minimalnym odsetkiem pokrycia jej powierzchni planami zagospodarowania przestrzennego (2% GUS; 3,9% UG) oraz przestarzałym dokumentem Studium (2000 r.). Z drugiej strony, konieczność ta wynika z prognozy wzrostu dostępności komunikacyjnej i poprawy atrakcyjności osadniczej, które mogą pociągnąć za sobą zjawisko wzmożonej, niekontrolowanej suburbanizacji. Ład przestrzenny otoczenia należy do podstawowych determinant jakości życia mieszkańców i środowiska, kosztów świadczenia usług publicznych oraz zysków MŚP w długim okresie.

**Konsekwencje:**

- Dostęp miejsc pracy i edukacji oraz rynku handlu, usług i klienta w wyniku bezpośredniego sąsiedztwa Tarnowa;
- Bardzo dobra dostępność komunikacyjna gminy (autostrada, kolej, drogi wojewódzkie i droga krajowa), istotnie uzależniona od przeprawy mostowej przez Dunajec do Tarnowa;
- Potencjał rekreacyjny i wypoczynkowy wynikający z obecności rozległych kompleksów leśnych, licznych zbiorników wodnych i wybrzeży Dunajca;
- Względnie dobre warunki dla rolnictwa, których wykorzystanie uwarunkowane jest zwiększeniem dostępu do gruntów ornych w celu powiększenia areалу upraw;
- Zagrożenie wzmożonej, niekontrolowanej suburbanizacji wskutek braku aktualnych dokumentów planistycznych (studium) i znikomego udziału powierzchni pokrytej PZP w powierzchni gminy ogółem.

**Wyzwania:**

- Sfinalizowanie kapitalnego remontu mostu w Ostrowie oraz doprowadzenie do inwestycji przeprawy łączącej węzeł autostrady i Mościce;
- Pogłębianie współpracy z innymi JST w ramach Aglomeracji Tarnowskiej, w tym rozwój aglomeracyjnej sieci transportu zbiorowego;
- Opracowanie planu integrującego ofertę rekreacyjną i wypoczynkową gminy.
- Wykorzystanie możliwości, jakie dają złoża kruszywa, z prowadzeniem odpowiedniej polityki ich eksploatacji;
- Wsparcie informacyjne i organizacyjne rynku obrotu ziemią w gminie;
- Opracowanie zrównoważonej i trwałej koncepcji zagospodarowania przestrzennego gminy oraz wdrażanie jej w życie (aktualizacja Studium, tworzenie PZP).

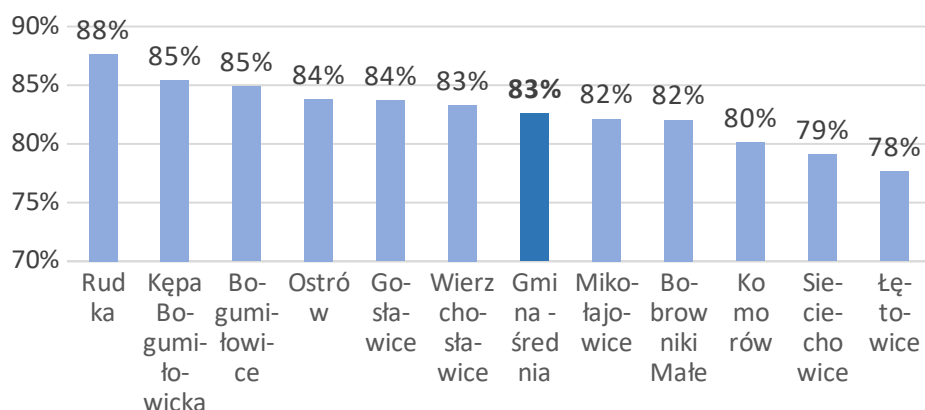
**b) wynikających z procesów demograficznych**

Sytuację demograficzną gminy Wierzchosławice na przestrzeni ostatnich kilku lat można określić jako stabilną, choć z uwagi na wyróżniające się tendencje demograficzne na tle jednostek porównawczych – przede wszystkim malejącą liczbę osób młodych oraz rosnący udział osób najstarszych w populacji – wymaga ona podjęcia działań interwencyjnych i wspierających.

Gminę Wierzchosławice zamieszkiwało w 2020 roku 10 693 osób (dane Urzędu Gminy Wierzchosławice) i należy do najmniejszych gmin tła porównawczego przyjętego w raporcie. Z kolei dane zebrane przez gminę na podstawie deklaracji odbioru odpadów wskazują na populację 8 830 osób, co może być tłumaczone innym faktycznym miejscem zamieszkania (np. Tarnów, Kraków bądź zagranica) dla osób nieujętych w deklaracjach lub też inną liczbą osób wskazanych przez mieszkańców w deklaracjach niż faktyczna.

## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

Wykres 2. Relacja liczby mieszkańców według złożonych deklaracji odbioru odpadów do liczby 95%

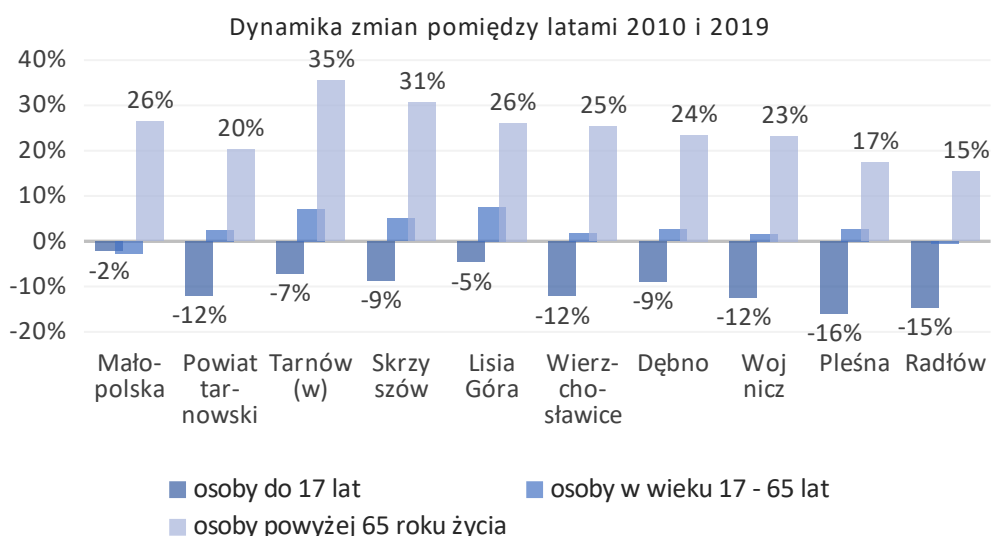


Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wierzchosławice

Analiza danych GUS wykazała stabilny i dodatni (choć w niewielkim stopniu) trend wzrostu populacji gminy w ostatniej dekadzie. Największa część mieszkańców zamieszkiwała obszar sołectw położonych w centralnej części gminy: Wierzchosławice (31%), Łętowice (14,5%) oraz Bogumiłowice (9%). Do najgęściej zaludnionych sołectw należą Kępa Bogumiłowicka (ok. 346 os/km<sup>2</sup>; jedyne sołectwo na prawym brzegu Dunajca), Ostrów (również ok. 346 os/km<sup>2</sup>) oraz Bogumiłowice (323 os/km<sup>2</sup>). W ciągu lat 2015-2020 najwięcej mieszkańców przybyło w Kępie Bogumiłowickiej (+33) oraz Siechowicach (+14).

Struktura populacji gminy według grup wiekowych wskazuje na spadek liczby osób młodych (do 18. roku życia) w latach 2010-2019 o -12%. Był to taki sam wynik jaki odnotowano w powiecie tarnowskim, lecz znacznie większy niż w przypadku województwa (-2,2%). Dwukrotnie silniejsze tendencje w gminie dotyczyły powiększenia się grupy osób powyżej 60./65. roku życia: +25% w badanym okresie, przy +20% dla powiatu i +26% dla województwa. Finalnie, 18% populacji gminy Wierzchosławice w 2019 roku stanowiły osoby niepełnoletnie, zaś 20% - osoby w wieku emerytalnym i wyniki te plasowały jednostkę jako „najstarszą” na tle grupy porównawczej.

Wykres 3. Zmiana liczby ludności w danej grupie wiekowej między latami 2010-2019 w gminie Wierzchosławice, jednostkach porównawczych, powiecie tarnowskim i Małopolsce



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS



Dane GUS z ostatniej dekady dostarczają informacji o dodatnim przyroście naturalnym wśród populacji gminy, przy jednocześnie zmniejszającej się liczbie urodzeń i utrzymującej się liczbie zgonów. W efekcie, przyrost naturalny wyraźnie malał, osiągając średnią wartość +1,4 w latach 2010-2014, a następnie +0,63 w latach 2015-2019. O ile słabnący przyrost naturalny to trend występujący powszechnie wśród porównywanych jednostek i w powiecie, jego poziom wyróżnia się niekorzystnie (powiat: +2,06% w latach 2010-2014 i +1,53% w ciągu kolejnych 5 lat).

Gmina w pewnym stopniu kompensowała spowolnienie przyrostu naturalnego za sprawą dodatniego salda migracji. W latach 2015-2019 średnia wartość salda migracji wewnątrz krajowych utrzymywała się na poziomie bliskim 0, co stanowiło przeciętny wynik na tle jednostek porównawczych i niemal tożsamy sytuacji w powiecie. Wyróżniające się dodatnio wartości dla gmin Tarnów (+5,6), Lisia Góra (+3,9) i Skrzyszów (+1,9) wskazują, że to te jednostki są głównym miejscem docelowym migracji w otoczeniu miasta Tarnów. Z drugiej strony, gminę Wierzchosławice wyróżniało na tle porównawczym w ostatniej dekadzie ponadprzeciętnie dodatnie saldo migracji zagranicznych (+1,03 przy poziomie 0,02 dla powiatu).

Podsumowanie statystyk demograficznych w kontekście planowanej strategii gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 należy opatrzyć dwiema uwagami. Po pierwsze, przewiduje się, że w wyniku wzmocnienia połączeń komunikacyjnych w kolejnych latach (dwie przeprawy do Tarnowa zamiast jednej) i potencjalnego rozwoju aglomeracyjnej sieci transportu zbiorowego, jej atrakcyjność osadnicza widocznie się poprawi, co będzie miało pozytywny wpływ na poziom salda migracji wewnętrznych. Po drugie, jednostką wyraźnie negatywnie wybijającą się w świetle statystyk w regionie jest jego najważniejszy ośrodek wzrostu – miasto Tarnów. Należy to uznać za niepokojącą tendencję w kontekście trendów rozwoju regionalnego w obecnym czasie, gdzie duże miasta są najczęściej miejscem docelowym migracji młodych kosztem miasteczek i mniejszych miast. Stąd, współpraca 12 jednostek samorządu terytorialnego w ramach Aglomeracji Tarnowskiej ma tym ważniejsze znaczenie – wzmocniania nie tyle konkurencyjności poszczególnych gmin, lecz przede wszystkim całości obszaru funkcjonalnego jako systemu, w którym poziom rozwoju miasta Tarnowa stanowi kluczowy czynnik dla poziomu konkurencyjności całej Aglomeracji.

#### Konsekwencje:

- Stabilna liczba mieszkańców gminy w ostatniej dekadzie, z których 70% zamieszkuje sołectwa w centralnej części gminy.
- Wyróżniający się na tle okolicznych jednostek poziom spadku udziału osób niepełnoletnich oraz wzrostu udziału osób w wieku emerytalnym.
- Dodatni, niewielki i malejący przyrost naturalny.
- Bliskie zeru saldo migracji wewnątrz krajowych i korzystne saldo migracji zagranicznych.
- Spodziewany wzrost salda migracji wewnątrz krajowych wskutek poprawy połączeń komunikacyjnych z Tarnowem i idącej za tym poprawy atrakcyjności osadniczej.

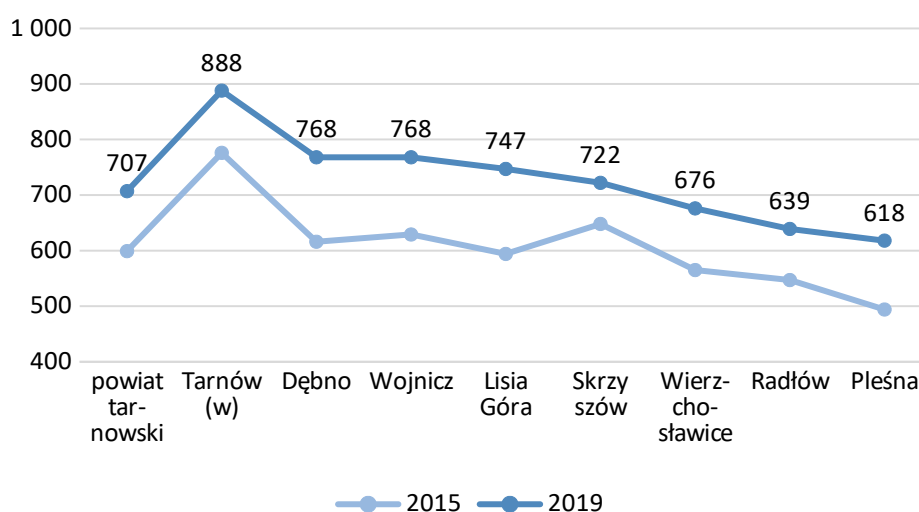
#### Wyzwania:

- Polityka rozwoju przestrzennego i usług publicznych biorąca pod uwagę specyfikę gminy wynikającą z koncentracji mieszkańców w centralnej części jednostki oraz rzadziej zaludnionych sołectw na jej północy i wysuniętych na południe Mikołajowic.
- Podejmowanie działań zmierzających do poprawy atrakcyjności gminy jako miejsca do życia dla osób młodych (niepełnoletnich) oraz jako miejsca otwartego i bezpiecznego wobec osób starszych.
- Podnoszenie jakości przestrzeni publicznych oraz świadczonych usług publicznych jako kluczowych elementów podnoszenia atrakcyjności osadniczej gminy.
- Współpraca w zakresie społecznym i gospodarczym w ramach Aglomeracji Tarnowskiej, przyczyniająca się do poprawy wskaźników demograficznych na całym obszarze funkcjonalnym.

### c) wynikających z sytuacji gospodarczej

Według danych BDL GUS pod koniec 2020 roku w gminie Wierzchosławice zarejestrowanych było 765 podmiotów gospodarczych, które stanowiły ok. 5% podmiotów w powiecie. Liczba ta wzrosła w ciągu lat 2014-2020 o 143 podmioty (+23%) i w procentowym ujęciu był to wynik dobry na tle powiatu (21,6%) i województwa (14,9%). Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów w ostatniej dekadzie rosła i wyniosła w latach 2015-2019 przeciętnie 73, co było lepszym wynikiem od powiatowego (70). W 2020 roku spadek liczby nowych podmiotów w REGON wyniósł -40% i gmina zaliczyła najniższy wynik wśród jednostek porównawczych (51). O ile warunki, które stworzyła pandemia COVID-19 oraz ograniczone możliwości pozyskania dofinansowania w związku z końcem perspektywy unijnej na lata 2014-2020 przełożyły się na spadki w każdej z gmin, w przypadku Wierzchosławic należy dodatkowo wziąć pod uwagę fakt zamknięcia mostu w Ostrowie, a za tym osłabienia jej atrakcyjności biznesowej.

Wykres 4. Liczba zarejestrowanych podmiotów REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w latach 2015 i 2019 w gminie Wierzchosławice i gminach porównawczych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W gminie, jak i w całym województwie, dominującą część przedsiębiorstw stanowiły mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób (ok. 96%), w tym osoby prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą. Ponadto, w jednostce funkcjonowało 20 firm małych (10-49 zatrudnionych), które stanowiły 4% przedsiębiorstw tej skali w powiecie i co stanowiło najmniejszy wynik wśród porównywanych jednostek oraz 6 firm średnich (50-249 zatrudnionych), które stanowiły ok. 10% firm tej skali w powiecie. Biorąc pod uwagę poprawę dostępności komunikacyjnej w kolejnych latach (dwie przeprawy do Tarnowa zamiast jednej) i potencjalnego rozwoju aglomeracyjnej sieci transportu zbiorowego, atrakcyjność biznesowa gminy widocznie się poprawi.

Struktura branżowa przedsiębiorstw w gminie wyróżnia się na tle większości jednostek porównawczych i w dużym stopniu ma to związek ze szczególną dostępnością tarnowskiego rynku handlu, usług i klienta (m.in. relatywnie duża liczba podmiotów z branży nieruchomości i zaopatrzenia w media). Z kolei za sprawą lokalizacji w starym korycie Dunajca, gmina posiada dostęp do złóż kruszyw i gazu, co determinuje obecność firm z branży wydobywczej. Branżą o strategicznym znaczeniu dla gminy Wierzchosławice jest przetwórstwo przemysłowe. W 2019 roku na terenie jednostki zarejestrowano 84 podmiotów funkcjonujących w przetwórstwie, co stanowiło 11% wszystkich podmiotów w gminie. Jest to zarazem branża, która w 2019 roku była odpowiedzialna za 86,6% wpływów z podatku dochodowego z CIT (prawie 900 tys. zł) i niespełna 25% wszystkich dochodów z CIT w powiecie. Oznacza to, że branża przetwórstwa przemysłowego w gminie

Wierzchosławice generuje największe dochody w powiecie. Należy przy tym dodać, iż wsparcie branży strategicznych stanowi jedno z potencjalnych narzędzi wzrostu poziomu płac pracowników, które w powiecie tarnowskim są najniższe w województwie (przeciętne wynagrodzenie w 2019 roku wyniosło 72,9% średniej krajowej).

Tabela 1. Wpływy do budżetu gminy z podatku CIT od przedsiębiorstw w poszczególnych sekcji PKD w 2019 roku oraz udział poszczególnych sekcji w dochodach ogółem

Kod sekcji	Sekcja	wpływy z CIT w 2019 r. [zł] – wyłącznie firmy	udział w sumie dochodów z CIT	liczba wszystkich podmiotów w REGON w 2019 roku
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo, rybactwo	111,27	0,0%	20
<b>B</b>	<b>Górnictwo i wydobywanie</b>	<b>48 351,94</b>	<b>4,7%</b>	<b>4</b>
<b>C</b>	<b>Przetwórstwo przemysłowe</b>	<b>895 111,1</b>	<b>86,6%</b>	<b>84</b>
F	Budownictwo	412,59	0,0%	136
<b>G</b>	<b>Handel i naprawa pojazdów</b>	<b>23 647,49</b>	<b>2,3%</b>	<b>149</b>
H	Transport i gospodarka magazynowa	1 507,32	0,1%	52
I	Hotelarstwo i gastronomia	2 086,84	0,2%	18
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	1 372,09	0,1%	12
L	Obsługa rynku nieruchomości	9 41,45	0,1%	14
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	4 757,49	0,5%	33
	<b>Nieokreślona sekcja</b>	<b>55 882,6</b>	<b>5,4%</b>	<b>b/d</b>
	<b>Razem</b>	<b>103 4182</b>	<b>100%</b>	<b>523 + b/d</b>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Jednocześnie, wpływy do budżetu gminy Wierzchosławice z rolnictwa należą do najmniejszych spośród gmin tła porównawczego. Według informacji z raportów o stanie gminy z lat 2018 i 2019 uprawa ziemi i hodowla zwierząt stanowi główne źródło utrzymania dla niewielkiej liczby mieszkańców. Faktem pozostaje jednak potencjał rolnictwa na terenach gminy szacowany przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach (IUNG) oraz w ramach serwisu Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej (MIIP). Informacje z tych źródeł mówią stosunkowo dobrych warunkach glebowych i korzystnych uwarunkowaniach produkcji rolniczej na niektórych obszarach gminy, z zaznaczeniem, iż wykorzystanie tego potencjału wiąże się z przeciwdziałaniem rozdrobnieniu gruntów, a za tym zwiększeniem dostępności zwartych areałów uprawnych.

Sytuacja bezrobocia w gminie w ostatnich latach odzwierciedlała trendy ogólnopolskie. Liczba bezrobotnych stabilnie malała w latach 2013-2019 z 542 do 119 osób (-78%) oraz wzrosła w 2020 roku do 268 osób w konsekwencji pandemii COVID-19. Zmiana ta potwierdza się w strukturze bezrobotnych pod kątem czasu pozostawania bez pracy – o ile wśród bezrobotnych dominowały w ostatnich latach osoby niepracujące ponad 2 lata, w 2020 roku największy udział wśród bezrobotnych miały osoby pozostające bez pracy 6-12 miesięcy (25%) i 12-24 miesiące (19%). Stan rozwoju pandemii oraz sytuacja gospodarcza w kraju pod koniec I kw. 2021 roku nie daje podstaw do zahamowania negatywnego trendu na rynku pracy.

W 2020 roku statystyczny bezrobotny w gminie Wierzchosławice był kobietą (63% ogółu) w wieku 25-34 lat (34%), z wykształceniem zawodowym (23-24%), stażem pracy pomiędzy 1 a 5 lat (27%) oraz pozostającą bez zatrudnienia od 6 do 12 miesięcy (25%).

#### Konsekwencje:

- Trendy ogólnokrajowe odzwierciedlające się w gminie w ostatniej dekadzie: wzrost liczby przedsiębiorstw i spadek liczby bezrobotnych oraz załamanie się tych trendów w 2020 roku.
- Relatywnie mało przedsiębiorstw małych (4% firm w powiecie) oraz znacząca liczba przedsiębiorstw średnich (10% firm w powiecie).
- Prężna branża przetwórcza na terenie gminy odpowiedzialna za największe dochody z CIT w powiecie.
- Istotny potencjał rolnictwa ograniczony rozdrobnieniem gruntów.
- Pierwsze wyraźne skutki pandemii COVID-19 odczuwalne na lokalnym rynku pracy.

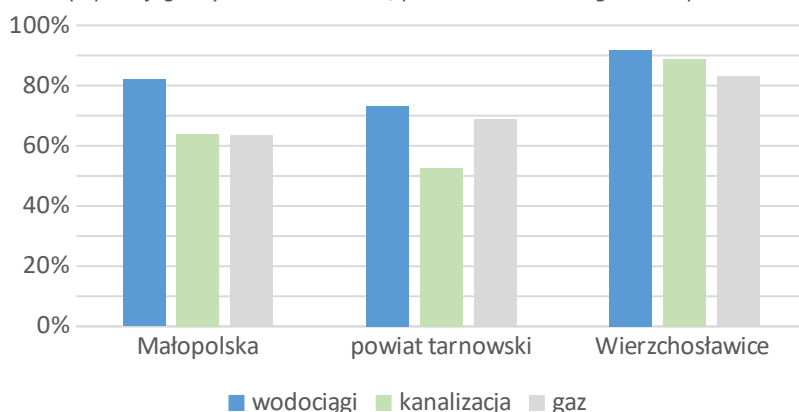
#### Wyzwania:

- Współpraca z IOB<sup>1</sup> i PUP w Tarnowie przy promocji programów pomocowych dla przedsiębiorstw oraz w celu zapobieżenia wydłużaniu się okresów pozostawania bez pracy wśród osób bezrobotnych.
- Wsparcie rozwoju branży przetwórczej oraz tworzenie warunków dogodnych dla rozwoju małych przedsiębiorstw (m.in. tworzenie oferty atrakcyjnych działek inwestycyjnych, rozwój usług w ramach „jednego okienka”).
- Wsparcie organizacyjne dla zwiększenia dostępności zwartych, powiększonych arealów uprawnych.
- Organizowanie zwartych stref aktywności gospodarczej z wykorzystaniem bliskości miasta Tarnowa oraz węzła drogowego autostrady A4.

#### d) wynikających ze stopnia rozwoju infrastruktury technicznej

Gmina Wierzchosławice znajduje się w czołówce gmin w województwie pod względem dostępności infrastruktury sieciowej. Dane z BDL GUS wskazują, iż z sieci wodociągowej korzysta 92% mieszkańców a poziom zużycia wody w gminie na tle jednostek porównawczych można określić jako oszczędny. Dostęp do sieci kanalizacyjnej posiada niespełna 89% mieszkańców, co silnie wyróżnia gminę na tle wszystkich porównywanych jednostek, statystyki dla powiatu (52,6%) oraz województwa (64,6%). Nieco mniejsze rozbieżności, choć wciąż wybijające się na tle większości jednostek, dotyczą dostępności sieci gazowej, z której korzysta 83,1% mieszkańców. W okresie 2015-2019 przeciętne zużycie gazu na mieszkańca wzrosło 18,5%.

Wykres 5. Odsetek mieszkańców korzystających z infrastruktury sieciowej w ogólnej populacji gminy Wierzchosławice, powiatu tarnowskiego i Małopolski



1 IOB - Instytucje Otoc

źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Dane z Urzędu Gminy dostarczają informacji o rozwoju infrastruktury sieciowej w podziale na poszczególne sołectwa. Wynikają z nich pewne deficyty dotyczące przyłączy do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej, pomimo iż liczba podłączonych budynków mieszkalnych oraz mieszkańców korzystających z sieci stale rośnie. W przypadku sieci wodociągowej, w „najmniejszym” stopniu podłączone są budynki z Bogumiłowic (85,7%) oraz Ostrowa (87%). Z kolei w przypadku sieci kanalizacyjnej jako obszary uzupełnień sieci można wskazać Bobrowniki Małe (79,3% podłączonych budynków), Bogumiłowice (84%) i Sieciechowice (83,3%).

W ogólnym ujęciu, dostępność infrastruktury sieciowej przekłada się na atrakcyjność osadniczą i biznesową gminy, lepszą kondycję gleb i wód oraz powiększone możliwości inwestycyjne gminy względem pozostałych gmin w regionie, wynikające z braku konieczności ponoszenia znaczących wydatków w tym obszarze.

**Konsekwencje:**

- Ponadprzeciętnie wysoka w skali powiatu i regionu dostępność infrastruktury sieciowej jako ważny argument atrakcyjności osadniczej i gospodarczej;
- Pozytywny wpływ na jakość środowiska naturalnego – m.in. mniejsze zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb;
- Pojedyncze obszary gminy pozostałe do uwzględnienia w sieci kanalizacyjnej i gazowej.

**Wyzwania:**

- Uzupełnienie infrastruktury sieciowej w pominiętych dotąd obszarach;
- Utrzymanie funkcjonującej infrastruktury sieciowej;
- Rozwój infrastruktury związanej z poborem i przesyłem energii z odnawialnych źródeł;
- Tworzenie nowych koncepcji sieci infrastruktury sieciowej i nowych modeli zarządzania nią w kontekście przyszłej intensyfikacji współpracy aglomeracyjnej, postępującej suburbanizacji oraz wzrastających kosztów utrzymania.

**e) wynikających z potrzeb polityki społecznej, ochrony zdrowia i bezpieczeństwa publicznego**

Na terenie gminy funkcjonują dwa niepubliczne ośrodki zdrowia (w Wierzchosławicach i Ostrowie). Oba ośrodki położone są w centralnej części gminy, co sprawia, że mieszkańcy południowej i północnej części gminy, a w szczególności osoby o trudnościach z poruszaniem się posiadają do nich relatywnie słabszy dostęp. Dyżury w zakresie nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców pełni jednostka w Wojniczu i w przypadku braku przeprawy w Ostrowie to ona stanowi jednostkę pierwszego kontaktu dla miejscowości na lewym brzegu Dunajca. Na terenie jednostki nie stacjonują Zespoły Ratownictwa Medycznego – najbliższe z nich zlokalizowane są w Wojniczu i Tarnowie, w którym zlokalizowany jest również najbliższy oddział SOR.

Statystyki GUS dotyczące liczby udzielonych porad podstawowych i specjalistycznych wskazują na dobrą dostępność usług medycznych świadczonych przez placówki w gminie. Ich roczna suma wyraźnie rosła w okresie 2012-2019 – liczba porad specjalistycznych podwoiła się z 956 do 2034, zaś podstawowych wzrosła o ponad jedną piątą z 28 243 do 34 354. Prywatyzacja podstawowej służby zdrowia w gminie wpisuje się w trend zachodzący w powiecie i województwie.

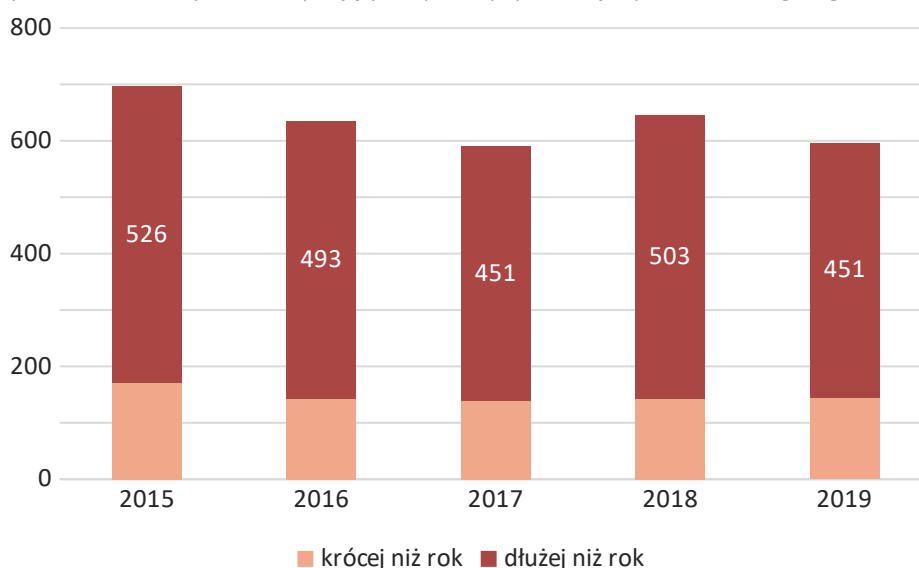
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w gminie malała między 2015 i 2019 rokiem, lecz bardzo niewiele (266 do 247). W przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców (403 osoby w 2019 roku), wsparcie w ramach pomocy społecznej dotyczyło znacznie mniejszej liczby osób niż w przypadku powiatu (550 osób) i większości porównywanych gmin (prócz Wojnicza, Skrzyszowa i Dębna o wartościach wskaźnika mniejszych o 25-50%). Zarówno w przypadku pojedynczych osób jak i rodzin, w strukturze beneficjentów w gminie dominowały grupy korzystające z pomocy dłużej niż rok (w 2019 roku było to ok. 75% osób i ok. 71% rodzin). W ujęciu osób objętych wsparciem z danego



tytułu w 2019 roku, pomoc najczęściej dotyczyła osób zmagających się z ubóstwem (36% beneficjentów) oraz z niepełnosprawnością (ok. 18%) i trudną chorobą (ok. 17%).

Jednocześnie, w latach 2015-2019 liczba przyznanych świadczeń zmalała o prawie jedną trzecią (-31,8%), co mogło wiązać się z dobrą koniunkturą gospodarczą, spadkiem bezrobocia oraz transferami pieniężnymi w ramach programu „500+”. Z jednej strony, w zmianie tej największy udział miały świadczenia z tytułu „ubóstwa” i „bezrobocia”, które w 2019 roku wciąż stanowiły najczęstszy powód przyznawania świadczeń (kolejno 35,2% oraz 14,6%). W ujęciu procentowym, największe spadki dotyczyły świadczeń przyznanych z powodu „alkoholizmu” (ok. -65%) i „bezradności” (-64%). Z drugiej strony, niemal niezmienną pozostała liczba świadczeń przyznawanych z tytułu „niepełnosprawności” (ok. 13% osób).

Wykres 6. Suma liczby osób korzystających z pomocy społecznej w podziale według długości okresu



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Gminę charakteryzuje dobry poziom bezpieczeństwa publicznego. Na jej terenie stacjonuje Posterunek Policji w Wierzchosławicach oraz 8 jednostek OSP, w tym dwie funkcjonujące w ramach systemu KSRG (Łętowice i Wierzchosławice) zlokalizowane w centralnej części gminy, z bardzo dobrym dostępem do najważniejszych ciągów komunikacyjnych. Z perspektywy przestępstw, zwraca uwagę liczba kradzieży w ciągu ostatnich lat (przeciętnie 36 rocznie, 73 przypadki w 2016 roku), która zmalała w 2020 roku do 9. Do rangi najpoważniejszych problemów z zapewnieniem bezpieczeństwa w gminie urasta zagrożenie związane z ruchem drogowym, szczególnie na drogach DW975 i DW973. Liczba kolizji utrzymywała się w ciągu ostatnich lat na poziomie powyżej 100 rocznie i spadła w 2020 roku, najprawdopodobniej za sprawą dużego spadku liczby złapanych nietrzeźwych kierowców (z 71 w 2019 r. do 16 w 2020 r.) i potencjalnie wskutek zamkniętej przeprawy w Ostrowie.

#### Konsekwencje:

- Rosnąca dostępność placówek zdrowia na terenie gminy;
- Niełatwy dostęp do nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców północnej części gminy (odległość do Wojnicza miejscami powyżej kilkunastu km);

#### Wyzwania:

- Rozwój wsparcia dla placówek opieki zdrowotnej, w szczególności dedykowanego osobom starszym i z niepełnosprawnością;
- Kontynuacja finansowania i promocja programów profilaktycznych skierowanych do wszystkich grup wiekowych;

- Duży odsetek osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej długotrwale oraz stabilna liczba osób objętych wsparciem z tytułu niepełnosprawności;
- Ryzyko obniżenia się poziomu zdrowia publicznego będące konsekwencją pandemii koronawirusa.
- Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy poprzez poprawę wyposażenia i podnoszenie kwalifikacji służących ratowaniu zdrowia i życia wśród jednostek OSP – umiejętność reagowania przy zagrożeniach szczególnego rodzaju, jakie mogą mieć miejsce na terenie gminy;
- Wsparcie Posterunku Policji w Wierzchosławicach w zapobieganiu kradzieżom;
- Opracowanie oferty wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych skutkami pandemii koronawirusa (zdrowotnymi i ekonomicznymi).

**f) wynikających ze stanu oraz potencjału środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego**

Walory przyrodnicze gminy Wierzchosławice wyróżniają ją na tle gmin otaczających miasto Tarnów. Z jednej strony, więcej niż jedną trzecią powierzchni gminy zajmują Lasy Wierzchosławickie (tzw. „zielone płuca Tarnowa”), w całości objęte granicami Radłowsko-Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Pełnią one ważną funkcję rekreacyjną dla mieszkańców okolicznych gmin i samego Tarnowa, jako tereny wypadowe i piknikowe dla rodzin, rowerzystów itd. Z drugiej strony, wschodnia granica gminy opiera się Dunajcu, którego tereny międzywala objęte są ochroną w ramach obszaru Natura 2000 „Dolny Dunajec”. Są to tereny przede wszystkim cenne przyrodniczo, lecz również je cechuje potencjał wypoczynkowy i rekreacyjny (m.in. tereny rekreacyjne przy moście w Ostrowie czy tereny łągów na wysokości Komorowa). Wzdłuż wału biegnie trasa VeloDunajec, prowadząca do Zakopanego i należąca do najpiękniejszych tras rowerowych Małopolski. Między lasami na zachodzie a rzeką na wschodzie gminy rozciągają się tereny zabudowane, pola i występują liczne zbiorniki wodne, stanowiące miejscówki wędkarzy i amatorów sportów wodnych. Całość walorów środowiskowych gminy decyduje o konkurencyjności i potencjale jej oferty rekreacji i wypoczynku.

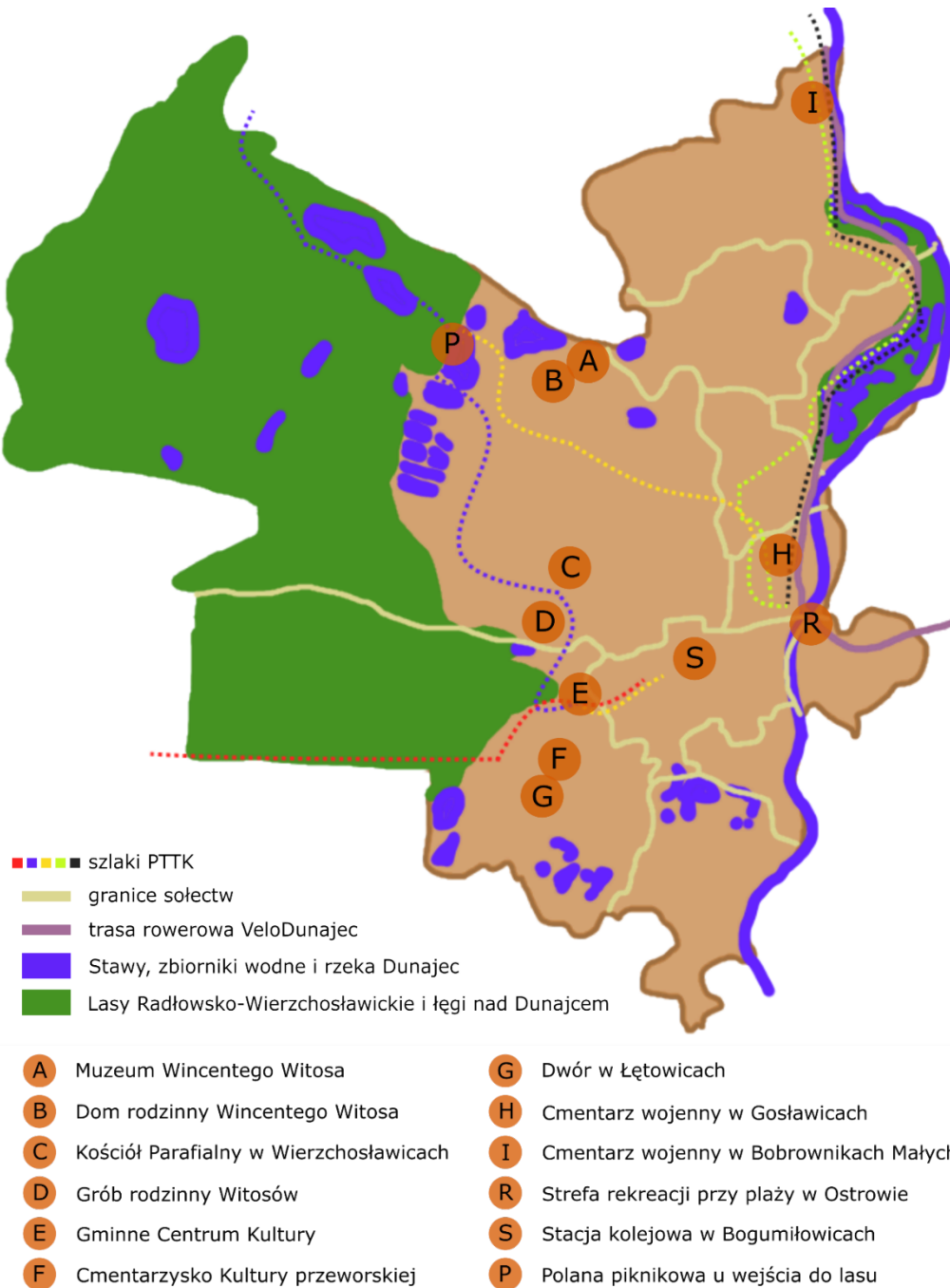
Z uwagi na brak stacji pomiarowych zanieczyszczenia powietrza trudno jednoznacznie stwierdzić jego poziom, jak również jego główne źródła. W pierwszej kolejności pochodzą one z tzw. niskiej emisji będącej głównym przedmiotem działań programów ochrony powietrza. W latach 2017-2020 gmina zinventaryzowała 503 piece na paliwa stałe, z których 136 zostało zlikwidowanych (27%). Do pozostałych źródeł zanieczyszczeń należy zaliczyć emisje pochodzące z Tarnowa, zakładów chemicznych Grupy Azoty S.A. oraz ruchu samochodowego na autostradzie A4.

W gminie zlokalizowane są bezpośrednio dwie jednostki wód powierzchniowych (JCWP) objęte monitoringiem i zarządem PGW: Dunajec od zbiornika Czchów do Ujścia oraz rzeka Kieselina. Obie charakteryzują się co najmniej dobrym stanem chemicznym i potencjałem ekologicznym. Ze wschodnią ścianą gminy styka się rzeka Biała, której stan ogólny wymaga interwencji. W przypadku wód głębinowych, na podstawie punktu pomiarowego WIOŚ w Kępie Bogumiłowickiej stwierdza się ich jakość III klasy w V-stopniowej skali, co oznacza dolną granicę dobrej oceny.

Ofertę rekreacji opartą na walorach środowiskowych gminy uzupełnia krajobraz jej dziedzictwa kulturowego. Jego rdzeń stanowi postać Wincentego Witosa – muzeum w rodzinnym gospodarstwie na skraju Wierzchosławic, Dom Ludowy jego imienia (dziś budynek Gminnej Biblioteki) oraz kaplica grobowa rodziny Witosów. Co roku, w okolicy rocznicy śmierci premiera i ludowca obchodzone są Zaduszki Witosowe. Do wyróżniających się obiektów pod kątem potencjału turystycznego zalicza się

również cmentarzysko kultury przeworskiej o historii co najmniej 2 tys. lat oraz pięknie wymalowany kościół w Wierzchosławicach. Łącznie, do gminnej ewidencji zabytków zaliczono 375 obiektów, z których większość stanowią domy mieszkalne z początków XX wieku i międzywojnia. Wśród obiektów w rejestrze wymienia się również XIX-wieczny dwór w Łętowicach oraz cmentarze wojenne w Bobrownikach Małych i Gosławicach. Za pomocą szlaków czy ścieżek pieszo-rowerowych mogłyby one zostać przedstawione osobom, które szukają „dodatku” krajoznawczego przy okazji wypadów rekreacyjnych.

Rysunek 1. Mapa najważniejszych miejsc i instytucji w sferze turystyki i rekreacji w gminie Wierzchosławice



Źródło: Opracowanie własne

W kontekście oferty turystycznej warto dodać, iż liczba firm z sektorów noclegowego, gastronomii, sportu, rekreacji i rozrywki zarejestrowanych w bazie REGON w 2019 roku (łącznie: ponad 40) pozwala na ostrożne stwierdzenie, że na terenie gminy istnieje środowisko firm zapewniających podstawową podaż usług. Biorąc pod uwagę gminne zabytki, podstawową podaż usług, przebiegającą przez długość gminy trasę VeloDunajec, dostępność terenów rekreacji jak również działalność instytucji takich jak Gminne Centrum Kultury, a także bliskość Tarnowa – potencjał rekreacji, drobnej turystyki i wypoczynku gminy Wierzchosławice należy rozpatrywać jako potencjalną przewagę konkurencyjną w regionie.

**Konsekwencje:**

- Brak systemu monitoringu zanieczyszczenia powietrza uniemożliwiający identyfikację źródeł zanieczyszczeń;
- Duży, konkurencyjny potencjał połączonej oferty rekreacji, drobnej turystyki i wypoczynku na podstawie zróżnicowanych walorów środowiskowych oraz zasobów dziedzictwa kulturowego z postacią Wincentego Witosa na czele;
- Potencjał integracji lokalnej oferty z ponadlokalną – przy wykorzystaniu trasy VeloDunajec oraz bliskości dużego miasta;
- Niewielka liczba podmiotów funkcjonująca w obszarach związanych z rekreacją, turystyką i wypoczynkiem.
- Mała ilość zagospodarowanych zbiorników wodnych na cele rekreacyjno-turystyczne.

**Wyzwania:**

- Sumienna realizacja zadań wynikających z Programu Ochrony Powietrza dla Małopolski;
- Instalacja systemu monitoringu jakości powietrza w celu zdiagnozowania źródeł i skali zanieczyszczeń powietrza na terenie gminy;
- Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy;
- Zintegrowanie oferty rekreacyjnej, turystycznej, wypoczynkowej i sportowej oraz usług towarzyszących (noclegów, gastronomii etc.);
- Współpraca w ramach aglomeracji w zakresie poprawy jakości powietrza oraz rozwoju oferty rekreacyjnej.

**g) wynikających z poziomu rozwoju kapitału społecznego**

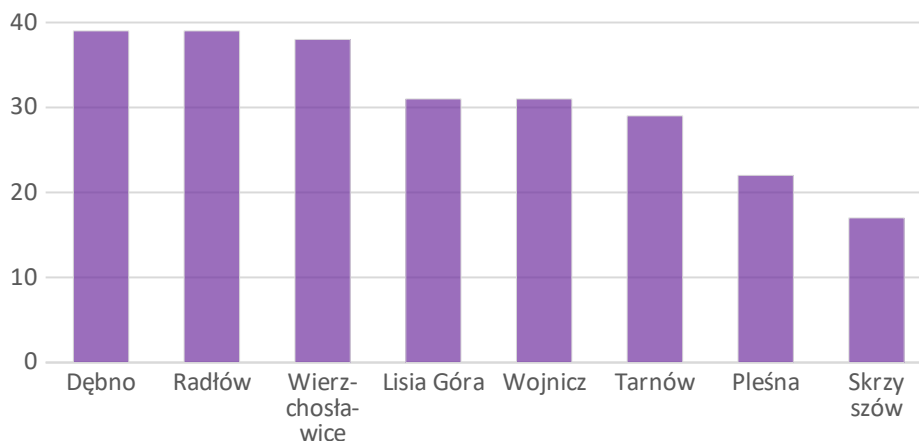
Za mierniki poziomu kapitału społecznego w gminie Wierzchosławice na potrzeby raportu diagnostycznego przyjęto frekwencję wyborczą, działalność organizacji społecznych, aktywność klubów sportowych, instytucji kulturalnych oraz obszar edukacji.

Statystyki wyborcze z ostatnich 7 edycji wyborów wykazują tendencję wzrostową frekwencji wyborczej w gminie Wierzchosławice i wraz z rezultatami gminy wiejskiej Tarnów notuje często najwyższe wyniki na tle gmin porównawczych i wyższe względem średniej powiatowej. Podobnie jak w całej Polsce, rekordowa frekwencja w ostatnich latach dotyczyła wyborów na Prezydenta RP w 2020 roku (68%). Porównując wcześniejsze i późniejsze wyniki frekwencyjne dla każdej z edycji wyborów (do Parlamentu Europejskiego w 2014 i 2018, do rady gminy w 2014 i 2018 itd.), obserwuje się, iż rosły one w przypadku każdej z par. W kontekście spraw lokalnych zauważa się, że mieszkańcy podchodzą do nich poważniej niż w większości gmin Małopolski (ponadprzeciętna frekwencja w wyborach od rad gmin).

W gminie funkcjonuje ponad 30 organizacji, których znaczną część stanowi 8 Ochotniczych Straży Pożarnych (w tym 6 poza KSRG) i 9 Kół Gospodyń Wiejskich. Wśród pozostałych wyróżniają się stowarzyszenia zorientowane na integrację społeczności i wspieranie rozwoju lokalnego (CASTOR w Bobrownikach Małych czy Stowarzyszenie Inicjatywy Społeczne z Wierzchosławic) oraz grupy zrzeszone wokół folkloru i dziedzictwa jak Zespół Pieśni i Tańca „Swojacy” i Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa w Wierzchosławicach. Dane z GUS zdają się potwierdzać poziom aktywności społecznej wśród mieszkańców gminy: wartość wskaźnika liczby organizacji w przeliczeniu na 10 tysięcy mieszkańców w 2019 roku plasował gminę (38 organizacji) wśród najwyższych wyników

grupy porównawczej i był znacznie większy od rezultatu powiatu (28 podmiotów). Począwszy od pierwszych rejestrowanych przez GUS statystyk w tym obszarze (2005), wskaźnik liczby organizacji na 10 tys. dla gminy Wierzchosławice nieprzerwanie rośnie.

Wykres 7. Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. osób w gminie Wierzchosławicach i gminach porównawczych



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Statystycznie wysoka liczba organizacji i stowarzyszeń w gminie nie przekłada się jednak na formalną współpracę samorządu z tymi podmiotami. Co prawda, w ciągu ostatnich lat władze dostrzegały pola do potencjalnej współpracy (w obszarach kultury i edukacji, animacji dzieci i młodzieży oraz wsparcia osób starszych), lecz środki przekazywane na realizację zadań zleconych pozostawały na niewysokim poziomie.

W życiu sportowym gminy dominuje piłka nożna, którą uprawia się w 8 z 10 klubów sportowych, w tym w otwartej w 2019 roku Akademii Piłkarskiej Wierzchosławice. Pozostałe dwie organizacje reprezentują klasyczną sztukę walki judo oraz jeździectwo (wymienione trzy kluby prowadzą również sekcję dla dziewcząt). Gmina konsekwentnie rozbudowuje swoją infrastrukturę sportową (tak jak kompleks boisk i kortów przy Gminnym Centrum Kultury otwarty pod koniec 2019 r.), w tym dysponuje halą sportową w Mikołajowicach. Sportowców przyciągają też zbiorniki wodne (w Wierzchosławicach-Trzydniakach organizują się miłośnicy wakeboardu), odcinki kolarskie (m.in. VeloDunajec) i lasy.

Pomimo tych zasobów, liczba osób uprawiających sport w sekcjach klubowych (w tym UKS) w gminie w ostatnich latach dotkliwie malała. Według danych GUS spadki wśród osób dorosłych w latach 2012-2018 sięgnęły -40% (z 430 do 258), zaś wśród młodych -45% (z 229 do 125). W zdecydowanej większości z klubów rezygnowali mężczyźni i chłopcy. W 2018 roku kobiety stanowiły grupę zaledwie 17% osób trenujących w klubach dorosłych, zaś dziewczynki – 28% ćwiczącej młodzieży. Przytaczane przez GUS dane wymagają weryfikacji oraz zastanowienia nad całokształtem oferty sportowej klubów w gminie i jej promocją wśród obu płci, niezależnie od konsekwentnie realizowanych inwestycji w infrastrukturę sportową.

Oficjalnie, życie kulturalne i społeczne gminy organizuje się wokół trzech głównych grup instytucji. Pierwszą z nich stanowi Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, będące głównym organizatorem oferty kulturalnej i edukacyjnej, sportowej oraz wydarzeń społecznych. Instytucja posiada rozbudowane zaplecze techniczne (w tym hotelowe i restauracyjne) oraz jest domem dla lokalnych stowarzyszeń i zespołów (tj. Zespołu Śpiewu i Tańca „Swojacy”, grupy teatralnej „Po godzinach” czy Klubu Seniora). Drugą grupą aktywnych instytucji i zakorzenionych wśród lokalnych



społeczności jest Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchosławicach wraz z czterema filiami, które w większości istnieją już od ponad 50 lat. Biblioteki organizują spotkania autorskie i dyskusyjne, wystawy, konkursy i zajęcia, a ich główną grupą czytelników są uczniowie, za wyjątkiem placówki w Bobrownikach Małych, gdzie najczęściej są to osoby pracujące. Osoby w wieku od 16 do 24 lat są najmniejszą grupą korzystającą z księgozbiorów. Trzecią grupą instytucji są m.in. Domy Ludowe, świetlice, remizy OSP, stanowiące przestrzeń integracji na poziomie sąsiedzkim.

Komentując życie kulturalne i społeczne w gminie nie można zapomnieć o aktywności wymienionych wcześniej organizacji, stowarzyszeń, zespołów folklorystycznych i klubów sportowych. Do tego obszaru zalicza się również życie toczące się wokół 5 parafii na terenie gminy, zebrania sołeckie i aktywność radnych. Zwieńczeniem aktywności społecznej są organizowane wydarzenia gminne – zarówno rocznice patriotyczne czy wspomniane Zaduszki Witosowe, jak i wydarzenia sportowe i wokół hobby.

Ostatnim obszarem kapitału społecznego brany pod uwagę w Raporcie Diagnostycznym było wychowanie przedszkolne i edukacja w szkołach podstawowych. W gminie funkcjonuje 8 placówek przedszkolnych, w tym 6 oddziałów przy szkołach podstawowych i jedno niepubliczne przedszkole w Wierzchosławicach, do którego uczęszczało w 2019 roku 30% wszystkich przedszkolaków w gminie. Wskaźnik skolaryzacji (BDL GUS) dla jednostki wyniósł w tym roku 0,99%, co oznacza, że 99 na 100 dzieci z gminy uczęszcza do przedszkola na jej terenie. Oddanie do użytku w 2020 r. pierwszego żłobka w gminie (publicznego w Bogumiłowicach) prawdopodobnie pozwala zaspokoić dodatkowe potrzeby w zakresie dostępności miejsc wychowania i opieki dla najmłodszych oraz umożliwia rodzicom powrót do aktywności zawodowej.

Na terenie gminy funkcjonuje ponadto 6 publicznych szkół podstawowych (w tym jedna filia) oraz Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy dla dzieci z upośledzeniami, w nowo wybudowanym budynku w Wierzchosławicach-Dwudniakach (będący w kompetencjach samorządu powiatowego). Według danych z GUS na jeden oddział w szkołach podstawowych w gminie (nie licząc SOSW) przypadało 13 dzieci – mniej niż w przypadku rezultatu województwa (17), powiatu tarnowskiego (14), miasta Tarnów (15) i większości gmin porównawczych. Wskaźnik skolaryzacji dla szkół podstawowych wyniósł z kolei 72,5%, co oznacza że około 3 na 10 osób w wieku szkolnym z gminy uczęszcza do placówek poza jej granicami - najprawdopodobniej w Tarnowie, co potwierdzałyby wysoka wartość wskaźnika dla miasta: 106%.

Największą placówką w gminie jest Szkoła Podstawowa w Wierzchosławicach, do której uczęszczało w roku szkolnym 2019/2020 39% (czyli 294 uczniów) wszystkich uczniów z terenu gminy. Sieć szkolną w gminie można ocenić jednak jako dość zdekoncentrowaną: druga największa placówka zlokalizowana jest na północy, w Rudce (153 uczniów), a kolejne, podobnej skali szkoły (ok. 90 uczniów) mieszczą się w Mikołajowicach, Łętowicach i Ostrowie.

Poziom nauczania w szkołach podstawowych z terenu gminy należy uznać na tle jednostek w regionie za bardzo dobry. Podstawę do tego stwierdzenia dają wyniki egzaminów ósmoklasistów z lat 2019-2020: uczniowie z gminy Wierzchosławice osiągnęli jedno z najlepszych

*Wykres 8. Liczba uczniów w poszczególnych placówkach szkolnictwa podstawowego na terenie gminy Wierzchosławice w 2019 roku*

wyników w regionie miasta Tarnów, a w przypadku egzaminu z języka polskiego w 2020 roku były to najlepsze wyniki wśród zbiorczych dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego w Małopolsce. Należy odnotować, że wysokie rezultaty z egzaminów z lat 2019-2020 nie odzwierciedlają poziomu wyników egzaminów gimnazjalnych z lat poprzednich. Wówczas, wyniki gimnazjalistów z Wierzchosławic należały do jednych z najniższych spośród gmin porównawczych.

#### Konsekwencje:

- Ponadprzeciętna frekwencja wyborcza w gminie jako dowód na poważne traktowanie spraw lokalnej i ponadlokalnej polityki wśród mieszkańców;
- Niewykorzystany potencjał formalnej współpracy władz samorządowych (w ramach zadań zleconych) ze stosunkowo wysoką liczbą organizacji działających na terenie gminy;
- Rozbudowana sieć instytucji społecznych umożliwiających spotkania mieszkańców oraz stwarzających przestrzeń do aktywności grup, stowarzyszeń i organizacji;
- Systematycznie rozbudowywana infrastruktura sportowa, przy jednoczesnym bardzo dużym spadku osób trenujących w klubach sportowych;
- Dobrze rozwinięta sieć przedszkolna oraz zdekoncentrowana sieć szkół podstawowych;
- Wyraźna poprawa wyników z egzaminów szkolnych ósmoklasistów względem egzaminów gimnazjalnych.

#### Wyzwania:

- Zwiększenie wykorzystania narzędzi współpracy z organizacjami (np. zadań zleconych, możliwości konsultacji nad programami rozwoju, w tym Programu współpracy z organizacjami) w celu wykorzystania potencjału ich doświadczenia, zaangażowania i aktywności kadr.
- Dbałość o lokalne dziedzictwo materialne i niematerialne, w tym pielęgnowanie integrowania się mieszkańców wokół licznych placówek społecznych i kulturalnych w gminie;
- Opracowanie planu wsparcia i promocji klubów sportowych, w tym pomoc finansowana przy dywersyfikacji oferty dedykowanej obu płciom;
- Wspieranie rozwoju placówek szkolnych w celu utrzymania ich dobrego poziomu nauczania oraz rozwoju oferty wychowawczej.

#### h) wynikających ze stanu finansów publicznych

Poziom dochodów gminy Wierzchosławice w okresie 2015-2019 wzrastał średniorocznie +12,4% do poziomu 45,9 mln zł w 2019 roku. W przeliczeniu na jednego mieszkańca dochody jednostki wyniosły w tym samym roku 4 235 zł i stanowiły 90% wartości wskaźnika uzyskanego średnio przez pozostałe gminy powiatu tarnowskiego (4 713 zł). Dynamika wzrostu dochodów w ostatnich latach pozwoliła gminie Wierzchosławice na niewielkie skrócenie tego rozdzwiewku. W okresie 2015-2019 struktura dochodów gminy Wierzchosławice uległa zmianom, za które w największym stopniu odpowiedzialny był wzrost poziomu otrzymywanych dotacji. Ich udział w dochodach wzrósł z 21% do 33%, czego główną podstawą były transfery państwowe na rzecz realizacji programu „Rodzina 500+”. W drugiej kolejności najznacznie rósł poziom dochodów własnych, choć ich udział w dochodach gminy spadł w latach 2015-2019 z 53% do 45% - wskutek wzrostu udziału dotacji. Najmniejszy udział w dochodach budżetowych miały subwencje, których udział zmalał w tym okresie z 26% do 22%.

W analizie finansowej gminy zwraca uwagę ponadprzeciętnie wysoki poziom dochodów własnych na tle jednostek porównawczych i powiatu (w 2019 roku był to najwyższy wynik w powiecie).

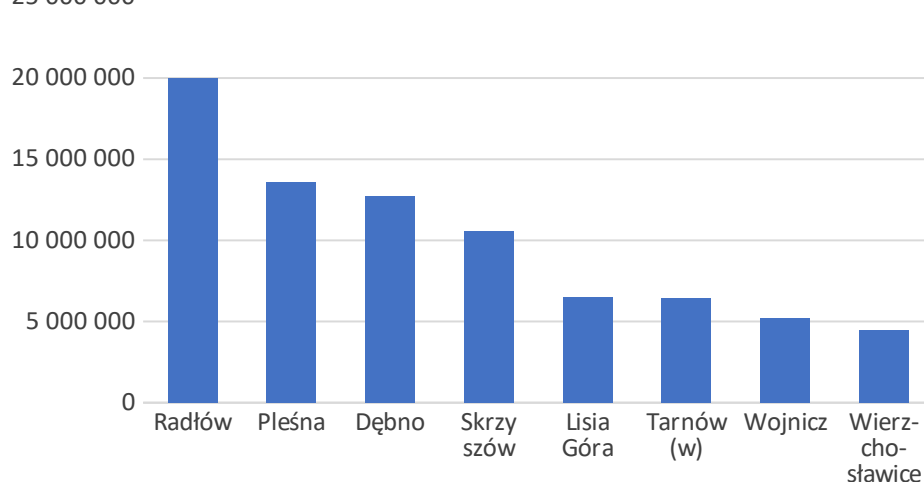
*Wykres 9. Struktura dochodów gminy Wierzchosławice w latach 2015 i 2019*

Potwierdza to statystyka dochodów własnych w przeliczeniu na jednego mieszkańca – 1 908 zł, co stanowiło drugi najwyższy wynik wśród gmin porównawczych (zaraz za gminą wiejską Tarnów – 1951 zł). Najważniejsze części dochodów własnych stanowiły wpływy z podatku PIT (36%) oraz z podatku od nieruchomości (31%). W porównaniu do nich, udziały gminy w podatku CIT były niewielkie (5%), lecz warto dodać, że ich kwota w 2019 roku (nieco powyżej 1 mln zł) była najwyższym wynikiem wśród gmin powiatu tarnowskiego.

Sprawność gminy Wierzchosławice w absorbowaniu funduszy unijnych (ze źródeł zagranicznych) określa się jako słabą – pozyskane blisko 4,5 mln zł w okresie 2015-2019 wyróżnia ją spośród gmin porównawczych jako ostatnią.

W 2019 r. wydatki gminy przekroczyły poziom 43,6 mln zł. Począwszy od 2015 r., ich poziom rósł w takim samym tempie co dochody, przy utrzymaniu corocznej nadwyżki poziomu dochodów nad wydatkami przeciętnie na poziomie ok. 2 mln zł. Analogicznie jak w przypadku dochodów, poziom wydatków gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca był znacznie mniejszy (4 020 zł) od średnich rezultatów gmin wiejskich Małopolski (5 285 zł) czy wszystkich jednostek tworzących powiat tarnowski (4 694 zł). W latach 2015-2019 gmina przeznaczająca na inwestycje średniorocznie 7,1%, co stanowiło najniższy wynik na tle gmin porównawczych oraz znacznie niższy rezultat od średniej dla gmin wiejskich Małopolski (14%) czy jednostek w powiecie (13,2%).

Wykres 10. Suma pozyskanych środków unijnych przez gminę Wierzchosławice i gminy



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W podziale dochodów i wydatków gminy Wierzchosławice ze względu na przyporządkowanie do poszczególnych działów klasyfikacji budżetowej największą zmianę w ostatnich kilku latach, jak i w innych gminach, wprowadził program „Rodzina 500+”. Wskutek niego najwięcej dochodów przypadało w 2019 roku na działy „Dochody od osób fizycznych, prawnych i nieposiadających osobowości prawnej” (36,9%), „Rodzina” (34,2%) i „Różne rozliczenia”, m.in. subwencje płynące z budżetu centralnego (22,5%). Najwięcej wydawano w działach „Oświata i wychowanie” (34,3%), Rodzina (27,9%) oraz „Administracja publiczna” (9,7%).

Gminę Wierzchosławice charakteryzuje niski poziom zadłużenia – 18,04% odnotowane na koniec 2019 roku to najniższy rezultat wśród gmin porównawczych. Odbiciem konkurencyjnej kondycji finansowej jednostki jest 35. lokata na 120 gmin wiejskich Małopolski w zestawieniu finansowym dla JST, publikowanym rokrocznie przez Regionalną Izbę Obrachunkową w Krakowie.

**Konsekwencje:**

**Wyzwania:**

## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

- Względna stabilność finansów gminy – wzrost dochodów tożsamy ze wzrostem wydatków;
  - Konkurencyjność gminy: najwyższy w powiecie udział dochodów własnych w dochodach ogółem;
  - Jak dotąd mała sprawność gminy w pozyskiwaniu i wydawaniu środków europejskich (ze źródeł zagranicznych) na przestrzeni ostatniej dekady;
  - Wysoka zdolność kredytowa gminy;
  - Dobrze oceniana kondycja finansowa jednostki przez zewnętrzne organy kontroli i nadzoru JST.
- Podniesienie efektywności w zakresie pozyskiwania i rozliczania środków zewnętrznych w nowej perspektywie programowania Unii Europejskiej na lata 2021-2027;
  - Planowana długofalowo polityka inwestycyjna w oparciu o środki własne i zewnętrzne;
  - Optymalizacja wydatków gminy przy jednoczesnym podniesieniu poziomu dochodów;
  - Wprowadzenie partycypacyjnych mechanizmów wydatkowania niektórych środków na cele społeczne;
  - Utrzymanie dobrych wskaźników finansowych gminy;
  - Poszukiwanie rozwiązań obniżających koszty bieżące poprzez podejmowanie współpracy w ramach aglomeracji w niektórych sferach funkcjonowania.

## Analiza strategiczna (SWOT) gminy Wierzchosławice

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Polega na grupowaniu czynników odnoszących się do gminnej polityki społecznej na cztery kategorie, nazwane z j. ang.: *strengths* – mocne strony, *weaknesses* – słabe strony, *opportunities* – szanse i *threats* – zagrożenia. W niniejszym opracowaniu przybiera formę podsumowania prac diagnostycznych oraz obserwacji i wniosków wyciągniętych ze spotkań warsztatowych.

Tabela 2. Analiza strategiczna SWOT gminy Wierzchosławice.

Uwarunkowania lokalizacyjne i komunikacyjne	
<p><b>Silne strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Położenie w bezpośrednim mieście Tarnowa – drugiej największej aglomeracji Małopolski, o rozwiniętym rynku dóbr i usług;</li> <li>• Bardzo dobra, konkurencyjna dostępność komunikacyjna – centralna lokalizacja węzła A4 i przystanku kolejowego w Bogumiłowicach na linii kolejowej nr 91 między Krakowem i Tarnowem;</li> <li>• Dostęp do dróg wojewódzkich umożliwiających komunikację we wszystkich kierunkach oraz DK94 jako międzypowiatowej alternatywy dla A4;</li> <li>• Komfortowa siatka połączeń komunikacji zbiorowej w ramach Aglomeracji Tarnowskiej – autobusowej, uzupełnianej koleją;</li> <li>• Lokalizacja przestrzeni funkcjonalnej jednostki między Lasami Radłowsko-Wierzchosławickimi i rzeką Dunajec determinująca naturalne walory krajobrazowe gminy i potencjał wypoczynku i rekreacji w ramach oferty zewnętrznej gminy – jedyne tak rozległe przestrzenie w najbliższym otoczeniu miasta Tarnowa przewagą konkurencyjną gminy;</li> <li>• Przebiegający przez gminę szlak rowerowy VeloDunajec, uznawany za najpiękniejszą trasę rowerową Małopolski – potencjał rozszerzenia oferty zewnętrznej gminy;</li> <li>• Dobre warunki glebowe do uprawy rolniczej.</li> </ul>	<p><b>Słabe strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Podstawowe znaczenie dostępności przeprawy mostowej w kierunku Tarnowa jako czynnika atrakcyjności osadniczej i biznesowej gminy;</li> <li>• Koncentracja ruchu drogowego w centrach miejscowości położonych w ciągu dróg wojewódzkich (m.in. Wierzchosławice, Ostrów, Bogumiłowice, Łętowice, Kępa Bogumiłowicka) – zagrożenie dla bezpieczeństwa, wydłużony czas przejazdu, ograniczenie możliwości kształtowania przyjaznych przestrzeni publicznych, zły wpływ na jakość powietrza w przestrzeni mieszkalnej;</li> <li>• Pokrycie terenu gminy planami zagospodarowania przestrzennego w bardzo niewielkim stopniu;</li> <li>• Nieuregulowany stan prawny i numeracja dróg i działek na terenie gminy;</li> <li>• Negatywne oddziaływanie ruchu samochodowego na drogach wojewódzkich i autostradzie A4, tzw. niskiej emisji z gospodarstw domowych, w tym z Tarnowa, oraz emisji z zakładów chemicznych Grupy Azoty S.A. na jakość powietrza w gminie.</li> </ul>
<p><b>Szanse:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez finalizację remontu mostu</li> </ul>	<p><b>Zagrożenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Utworzenie się tzw. wąskiego gardła w Kępie Bogumiłowickiej wskutek budowy</li> </ul>

<p>w Ostrowie i budowę drugiej przeprawy nad Dunajcem (łącnika między węzłem autostrady A4 i Kępą Bogumiłowicką);</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dostępność funduszy zewnętrznych na realizację obwodnic drogowych – wdrożenie w życie i finalizacja projektu budowy obwodnicy Wierzchosławic, umożliwiającej wyprowadzenie ruchu tranzytowego z Wierzchosławic, Bogumiłowic i Łętowic oraz jego upłynnienie;</li> <li>• Utworzenie zintegrowanego, nowoczesnego systemu komunikacji zbiorowej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej jako element rozwoju w duchu <i>smart city</i>;</li> <li>• Sąsiedztwo gmin o podobnej szansie rozwojowej, konkurencyjnej względem województwa – liczne zbiorniki powyrobiskowe możliwe do zagospodarowania na cele wypoczynkowe i rekreacyjne (inicjatywa Pojezierze Tarnowskie);</li> <li>• Wsparcie ze środków zewnętrznych na rozbudowę architektury towarzyszącej szlakowi rowerowemu VeloDunajec;</li> <li>• Wsparcie ze środków krajowych na opracowanie nowej dokumentacji planowania przestrzennego i dostosowanie do nowych regulacji prawnych;</li> <li>• Otwarcie nowych terenów aktywności gospodarczej i inwestycyjnej.</li> </ul>	<p>łącnika węzła trasy A4 „Tarnów-Zachód” i tarnowskiego brzegu Dunajca – zwiększenie uciążliwości ruchu drogowego dla mieszkańców, ograniczenie przepustowości drogi DW973 na prawym brzegu rzeki;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wysokie koszty organizacji zintegrowanego systemu komunikacji zbiorowej na terenie Aglomeracji Tarnowskiej;</li> <li>• Niekontrolowana presja suburbanizacyjna przerastająca zdolności gminy do zrównoważonego gospodarowania przestrzenią mieszkalną, tworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych i organizacji efektywnego systemu usług publicznych;</li> <li>• Nieefektywność nowych procedur i mechanizmów prawnych wdrażanych nowymi regulacjami planowania przestrzennego jako potencjalne zagrożenie wydłużenia procesu planistycznego;</li> <li>• Nieefektywne procedury i mechanizmy prawne dotyczące regulacji stanu prawnego dróg i działek.</li> </ul>
<b>Uwarunkowania demograficzno-społeczne</b>	
<p><b>Silne strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Stabilna sytuacja demograficzna;</li> <li>• Koncentracja populacji gminy w jej centralnej części;</li> <li>• Atrakcyjność osadnicza gminy determinowana w pierwszej kolejności jej bezpośrednim sąsiedztwem z miastem Tarnów, dostępnością komunikacyjną i walorami środowiskowymi;</li> <li>• Rozwinięta sieć przedszkolno-żłobkowa i szkolna – dobra dostępność edukacji;</li> <li>• Bardzo dobre wyniki z egzaminów gimnazjalnych uczniów szkół podstawowych w ostatnich latach – istotny czynnik atrakcyjności osadniczej dla nowych</li> </ul>	<p><b>Słabe strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Widoczne różnice pomiędzy liczbą zameldowanych a faktycznie zamieszkałych osób w gminie, powodowana zjawiskiem migracji w celach naukowych bądź zarobkowych, utrudniająca planowanie i finansowanie usług publicznych, w tym komunalnych;</li> <li>• Relatywnie wysoki wskaźnik udziału osób starszych w populacji oraz mniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym;</li> <li>• Przestarzała infrastruktura szkolna wymagająca czaso- i kosztochłonnej inwestycji;</li> <li>• Wysoki, utrzymujący się odsetek osób i rodzin korzystających długoterminowo</li> </ul>



## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

<p>mieszkańców;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Spadek liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i zdiagnozowany katalog podstawowych problemów społecznych;</li> <li>• Dobry poziom bezpieczeństwa publicznego – duża liczba jednostek OSP, brak poważniejszych zdarzeń o charakterze kryminalnym;</li> <li>• Dobra dostępność dziennych placówek ochrony zdrowia na terenie gminy;</li> <li>• Ponadprzeciętna frekwencja wyborcza w gminie jako argument za podejmowaniem prób kolektywnych działań w ramach lokalnej społeczności;</li> <li>• Istniejąca sieć lokalnych instytucji społecznych i przestrzeni wspólnych (m.in. Domów Ludowych) umożliwiających spotkania mieszkańców oraz stwarzających przestrzeń do aktywności grup, stowarzyszeń, organizacji i pokoleń.</li> </ul>	<p>z pomocy społecznej wśród ogółu beneficjentów;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Nasilenie się problemu przemocy domowej w czasie pandemii;</li> <li>• Niewielkie zasoby kadrowe policji;</li> <li>• Ograniczony dostęp do nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej dla mieszkańców północnej części gminy;</li> <li>• Ograniczone wykorzystanie potencjału formalnej współpracy władz samorządowych (w ramach zadań zleconych) ze stosunkowo wysoką liczbą organizacji działających na terenie gminy.</li> </ul>
<p><b>Szanse:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Dostępność programów rządowych i źródeł finansowych dedykowanych tworzeniu warunków do zwiększenia dzietności, wspierających rodzinę na różnych etapach jej rozwoju, w tym w zakresie społecznego budownictwa mieszkaniowego;</li> <li>• Napływ nowych mieszkańców wskutek podnoszenia atrakcyjności osadniczej gminy oraz poprawa struktury demograficznej;</li> <li>• Trend powrotu z emigracji w rodzinne strony – szansa na poprawę struktury demograficznej;</li> <li>• Angażowanie młodych pokoleń w życie kulturalne i społeczne wspólnoty gminnej, pielęgnowanie tradycji i spuścizny kulturowej;</li> <li>• Dostępność środków finansowych na jakościową poprawę bazy sprzętowej OSP, umożliwiającej multifunkcyjność ekip ratowniczych i gaśniczych;</li> <li>• Potencjalna projekty rządowe poszerzające ofertę usług medycznych w zakresie profilaktyki zdrowotnej;</li> <li>• Utworzenie Straży Gminnej oraz wzmocnienie kadrowe jednostki policji w Wierzchosławicach;</li> <li>• Wsparcie merytoryczne i techniczne</li> </ul>	<p><b>Zagrożenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Utrzymywanie się trendu starzenia się populacji gminy – prognozowany powolny, ale dostrzegalny wzrost odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym;</li> <li>• Wzrost liczby osamotnionych osób starszych;</li> <li>• Zmiana uwarunkowań społecznych lub gospodarczych na poziomie światowym lub krajowym, skutkująca nasileniem zjawiska migracji;</li> <li>• Niestabilna polityka oświatowa państwa i wzrost kosztów organizacji systemu oświaty;</li> <li>• Problemy w funkcjonowaniu publicznej służby zdrowia spotęgowane pandemią i jej wpływem na poziom zdrowia publicznego.</li> </ul>

<p>organizacji pozarządowych i stowarzyszeń w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych i ich profesjonalizacji.</p>	
<b>Gospodarka i rynek pracy</b>	
<p><b>Silne strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ponadprzeciętnie dochodowa, rozwinięta branża przetwórstwa przemysłowego w obecności kilku przedsiębiorstw na terenie gminy;</li> <li>• Rozwinięty sektor eksploatacji kruszywa naturalnych – otwarty na współpracę z gminą ws. dalszego zagospodarowania powyrobisk;</li> <li>• Obecność średnich i dużych przedsiębiorstw na terenie gminy oraz wielkoobszarowych gospodarstw rolnych;</li> <li>• Niska stopa bezrobocia i dostęp miejsc pracy i edukacji oraz rynku handlu, usług i klienta Tarnowa;</li> <li>• Dostępność terenów inwestycyjnych na terenie gminy;</li> <li>• Korzystne trendy rozwoju przedsiębiorczości – rosnąca liczba funkcjonujących przedsiębiorstw;</li> <li>• Znaczący, konkurencyjny potencjał gospodarczy połączonej oferty rekreacji, drobnej turystyki i wypoczynku na bazie walorów środowiskowych, tras rowerowych, zasobów dziedzictwa kulturowego z postacią Wincentego Witosa na czele.</li> </ul>	<p><b>Słabe strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Niewielka liczba podmiotów funkcjonująca w obszarach związanych z rekreacją, turystyką i wypoczynkiem;</li> <li>• Rozdrobnienie gruntów stanowiące barierę dalszego rozwoju rolnictwa, przy jednoczesnej niewielkiej aktywności gospodarczej małych gospodarstw;</li> <li>• Odczuwalne skutki pandemii na rynku pracy – wyraźny wzrost udziału osób pozostających bez pracy powyżej 6 miesięcy wśród bezrobotnych;</li> <li>• Problem bezrobocia wśród kobiet i osób bezrobotnych w wieku od 25 do 34 lat, powiązany z pełnieniem obowiązków macierzyńskich;</li> <li>• Duża zależność lokalnego rynku pracy od kondycji społeczno-gospodarczej miasta Tarnowa.</li> </ul>
<p><b>Szanse:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Aktywizacja lokalnej i aglomeracyjnej gospodarki w wyniku tworzenia stref zorganizowanej i skoncentrowanej działalności gospodarczej i inwestycyjnej na terenie gminy, w tym poprzez współpracę z prywatnymi właścicielami gruntów;</li> <li>• Rozwój przedsiębiorczości w oparciu ofertę wypoczynkową, rekreacyjną i turystyczną gminy;</li> <li>• Trendy na rynku pracy powodujące wzrost znaczenia pracy zdalnej;</li> <li>• Współpraca z Instytucjami Otoczenia Biznesu i Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w zakresie rozwoju lokalnych przedsiębiorstw i gospodarstw rolnych.</li> </ul>	<p><b>Zagrożenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej związane z regulacjami prawnymi na poziomie europejskim i krajowym, duży fiskalizm państwa – wysokie stawki podatkowe, wysokie koszty pracy;</li> <li>• Pogłębienie braków kadrowych na rynku pracy, zwłaszcza w zawodach wymagających odpowiednich umiejętności i kwalifikacji;</li> <li>• Pogłębianie się odległości rozwojowych pomiędzy metropoliami i dużymi miastami a Tarnowem;</li> <li>• Negatywne konsekwencje gospodarcze pandemii uderzające w potencjał ekonomiczny i atrakcyjność inwestycyjną</li> </ul>

	Aglomeracji Tarnowskiej.
--	--------------------------

<b>Środowisko naturalne, kultura, sport i turystyka</b>	
<p><b>Silne strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wyróżniające się walory środowiskowe (Lasy Radłowsko-Wierzchosławickie jako „zielone płuca Tarnowa”, rzeki Dunajec i Kisielina, liczne starorzecza i zbiorniki powyrobiskowe);</li> <li>• Czystość wód w ciekach wodnych na terenie gminy;</li> <li>• Nowo zainstalowany system monitoringu zanieczyszczenia powietrza;</li> <li>• Bardzo wysoki stopień wyposażenia gminy w infrastrukturę sieciową – wodociąg, gazociąg, kanalizację;</li> <li>• Żywe, lokalne środowisko kulturalne (Gminne Centrum Kultury, Biblioteki, Zespół Pieśni i Tańca „Swojacy”, Towarzystwo Przyjaciół Muzeum Wincentego Witosa i in.);</li> <li>• Wydarzenia gminne – rocznice patriotyczne, Zaduszki Witosowe, dożynki reymontowskie, Święto Karpia Wierzchosławickiego i in.</li> <li>• Obecne, rozwijające się środowisko klubów sportowych (piłka nożna, judo, jeździectwo);</li> <li>• Zasoby dziedzictwa kulturowego: postać i spuścizna Wincentego Witosa i ruchu ludowego, płk. Boryczki oraz zabytki stanowiące cel drobnej turystyki;</li> <li>• Dobre warunki (ukształtowanie terenu, dostępność trasy VeloDunajec) do rozwoju turystyki rowerowej w wydaniu rekreacyjnym i wypoczynkowym.</li> </ul>	<p><b>Stabe strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Brak zdiagnozowanych źródeł zanieczyszczenia powietrza;</li> <li>• Niezmodernizowany system kanalizacji deszczowej i zbiorników retencyjnych ograniczających zagrożenie podtopień lub powodzi wynikłych z deszczy nawalnych;</li> <li>• Uciążliwość hałasu generowanego przez ruch samochodowy na głównych drogach w gminie;</li> <li>• Brak szlaków rowerowych łączących Dunajec i Lasy Radłowsko-Wierzchosławickie;</li> <li>• Brak zintegrowanej oferty turystycznej, wypoczynkowej i rekreacyjnej;</li> <li>• Dominacja piłki nożnej wśród sportów uprawianych w lokalnych klubach oraz brak profesjonalnej bazy sportowej;</li> <li>• Malejąca liczba osób ćwiczących w lokalnych klubach;</li> <li>• Niewielka, przestarzała baza sportowa (za wyjątkiem strefy sportu przy Centrum Kultury Wsi Polskiej);</li> <li>• Mała ilość zagospodarowanych zbiorników wodnych na cele rekreacyjno-turystyczne.</li> </ul>
<p><b>Szanse:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Polityczny i społeczny priorytet związany z czystym powietrzem i rozwojem OZE;</li> <li>• Przyciągnięcie do gminy kapitału ludzkiego poprzez przywrócenie do życia Uniwersytetu Ludowego i rozwój jego działalności kulturalnej i edukacyjnej;</li> <li>• Współpraca z ponadlokalnymi instytucjami kultury przy organizacji oferty edukacyjnej i kulturalnej;</li> <li>• Wykreowanie marki gminy w ramach Aglomeracji Tarnowskiej na bazie zintegrowanej oferty wypoczynkowej, rekreacyjnej, inicjatywy przywrócenia do</li> </ul>	<p><b>Zagrożenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Zmiany klimatyczne – występowanie gwałtownych zjawisk pogodowych (np. susze, nawalne deszcze) i konieczność ponoszenia nakładów na likwidację ich skutków;</li> <li>• Ryzyko zaistnienia problemów natury Rosnące koszty odbioru i utylizacji odpadów, także ze względu na zaostrenie wymogów w tym zakresie;</li> <li>• Konflikty interesów (głównie na linii służby konserwatorskie – gmina – mieszkańcy) w zakresie utrzymania i użytkowania obiektów wpisanych do Gminnej Ewidencji</li> </ul>

<p>życia Uniwersytetu Ludowego i spuścizny (lokalnej i politycznej) Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wykorzystanie potencjału międzygminnej rywalizacji sportowej do profesjonalizacji lokalnych klubów sportowych i promocji sportu;</li> <li>• Moda na zdrowy, aktywny tryb życia, rekreację, turystykę weekendową i jednodniową.</li> </ul>	<p>Zabytków;</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Ograniczona dostępność kadr trenerskich jako podstawy dla organizacji i animacji życia sportowego w gminie.</li> </ul>
<b>Zarządzanie i finanse samorządowe</b>	
<p><b>Silne strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Członkostwo gminy w Stowarzyszeniu Aglomeracja Tarnowska – możliwość wpływu na kształtowanie otoczenia rozwoju gminy i dostępność środków finansowych w ramach ZIT;</li> <li>• Stabilność finansowa gminy, relatywnie niski poziom zadłużenia;</li> <li>• Ponadprzeciętnie wysoki udział dochodów własnych w dochodach ogółem;</li> <li>• Wysoka zdolność kredytowa;</li> <li>• Partycypacyjny mechanizm wydatkowania środków gminy – fundusz sołecki;</li> <li>• Dobrze oceniana kondycja finansowa jednostki przez zewnętrzne organy kontroli i nadzoru JST.</li> </ul>	<p><b>Słabe strony:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Mała aktywność inwestycyjna gminy w minionej dekadzie;</li> <li>• Niewielka aktywność promocyjna gminy w relacji do potencjału oferty zewnętrznej;</li> <li>• Niższe wartości dochodów i wydatków budżetu gminnego w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu ze średnią powiatową i wojewódzką;</li> <li>• Niepopularność inicjatywy lokalnej – ustawowego narzędzia partnerstwa publiczno-prywatnego.</li> </ul>
<p><b>Szanse:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wzrost aktywności współpracy samorządów zrzeszonych w Stowarzyszeniu Aglomeracji Tarnowskiej w zakresie prowadzenia zintegrowanej polityki rozwoju jako mechanizm mnożnikowy dla gminnej polityki rozwoju;</li> <li>• Nowe źródła finansowania działań inwestycyjnych oraz projektów „miękkich” – unijna perspektywa finansowa 2021-2027, Krajowy Plan Odbudowy itp.;</li> <li>• Współpraca międzysektorowa, międzysamorządowa i międzyorganizacyjna;</li> <li>• Powrót emigrantów zarobkowych w rodzinne strony, dopływ kapitału do społeczności lokalnej za sprawą transferów z zagranicy.</li> </ul>	<p><b>Zagrożenia:</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Biurokracja związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych;</li> <li>• Ustawowe przerzucanie na samorządy gminne finansowania niektórych kwestii związanych z bieżącym funkcjonowaniem bez zapewnienia dotacji bądź subwencji na ten cel;</li> <li>• Możliwość wystąpienia kolejnych fal pandemii paraliżujących życie społeczne i gospodarcze, co w dłuższej perspektywie czasowej przekłada się na trudności w funkcjonowaniu aparatu administracyjnego, uderza w stabilność finansów publicznych i gospodarki lokalnej.</li> </ul>

## Wizja rozwoju gminy Wierzchosławice w perspektywie 2030 roku

### WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju stanowi opis pożądanych kierunków rozwoju gminy Wierzchosławice w perspektywie roku 2030. Innymi słowy, przedstawia pomysł na gminę, który jest efektem pracy koncepcyjnej zespołu zaangażowanego w opracowanie strategii - kierownictwa gminy, przedstawicieli wspólnoty lokalnej

i ekspertów FRDL MISTiA. Bazuje na wnioskach z etapu diagnostycznego, doświadczeniach kadry samorządowej i nadaje ramy planowi operacyjnemu niniejszej strategii.

**W latach 2021-2030 gmina Wierzchosławice będzie się rozwijać w oparciu o cztery obszary, stanowiące filary i priorytety rozwoju. Pierwszy z nich decyduje o funkcjonalności i jakości przestrzeni oraz połączeń komunikacyjnych, stanowiąc twarde ramy dla pozostałych zadań. Skupia się na trzech kwestiach: porządkowaniu przestrzeni mieszkalnej, publicznej i usługowej; modernizacji układu drogowego na terenie gminy i usprawnieniu połączeń z Tarnowem oraz ochronie środowiska i dbałości o ekosystemy jako podstawy zdrowego otoczenia do życia.**

**Drugi filar działań samorządu i jego jednostek będzie poświęcony życiu gminy na co dzień – podnoszeniu jakości usług publicznych. Składają się na nie obszary działań, w których środkiem do sukcesu jest konsekwentna, długofalowa i merytoryczna praca wykonywana we współpracy władz gminnych z lokalnymi środowiskami. To właśnie w komunikacji publicznej na linii samorząd-mieszkańcy, zaangażowaniu na rzecz dobra wspólnego, wzajemnej pomocy i wspólnej pracy upatruje się możliwość sprostania wyzwaniom w poszczególnych sferach, za których organizację samorząd gminny odpowiada prawnie. Należą do nich sprawy i interesy publiczne takie jak przyjazne, fachowe i inspirujące środowisko edukacji i wychowania najmłodszych mieszkańców, pomoc społeczna służąca materialną i niematerialną podporą osobom zmagającym się z trudnościami współczesnej rzeczywistości, dostępność usług medycznych pierwszego kontaktu dla każdego potrzebującego oraz kształtowanie zdyscyplinowanego i dobrze wyposażonego systemu bezpieczeństwa.**

**Trzecim filarem będzie obszar decydujący o dynamice rozwoju gminy i długofalowej sprawczości inicjatyw rozwojowych realizowanych przez samorząd – ekonomia i warunki rozwoju przedsiębiorstw. Podstawą ku temu będą gospodarowanie przestrzenią gminy pod priorytetem porządkowania i uwalniania przestrzeni inwestycyjnej oraz wychodzenie naprzeciw nowym trendom rynku pracy jak np. pracy zdalnej, by zapewnić pracownikom komfortowe możliwości pracy poza domem i miejscem zatrudnienia. Równolegle, gmina będzie kontynuowała i unowocześniała narzędzia wsparcia – zarówno dla grup w trudnej sytuacji na rynku pracy, jak i inwestorów oraz przedsiębiorców dążących do podwyższania jakości swoich usług i produktów. W tych sferach dostrzega się duży potencjał współpracy w ramach Stowarzyszenia Aglomeracji Tarnowskiej.**

**Ostatni filar polityki rozwoju zorientowany jest na stworzenie nowej przewagi konkurencyjnej, która wraz z atrakcyjnością osadniczą i inwestycyjną będzie stanowić podstawy nowego etapu rozwoju gminy. Składa się ona na zintegrowaną ofertę turystyczną, wypoczynkową i rekreacyjną, wykorzystującą różnorodne walory środowiskowe gminy i bliskość rynku klienta Tarnowa. W centrum tej oferty stoi z jednej strony opowieść o spuściźnie premiera Wincentego Witosa, jednego z najwybitniejszych reprezentantów polskiego ruchu ludowego, który gospodarzył na**



ziemiach Wierzchosławic, zaś z drugiej strony – trasy rekreacyjne, rywalizacja sportowa, wypoczynek w lesie i nad wodą oraz drobna turystyka. By jednak przedstawiać tę ofertę na zewnątrz, wpierw musi ona stać się atrakcyjna w oczach własnych mieszkańców. Stąd, władze gminne będą starały się w możliwie włączający sposób kształtować ofertę we współpracy z lokalnym środowiskiem społecznym, kulturalnym i sportowym oraz uzupełniać ją inwestycjami infrastrukturalnymi urozmaicającymi możliwości spędzania czasu wolnego poza domem. Sztandarowym projektem w tych ramach będzie przywrócenie do życia Uniwersytetu Ludowego jako instytucji kształcącej i zrzeszającej twórców kultury folkloru, dążąc do przekazywania jej następnym pokoleniom.

## **MISJA**

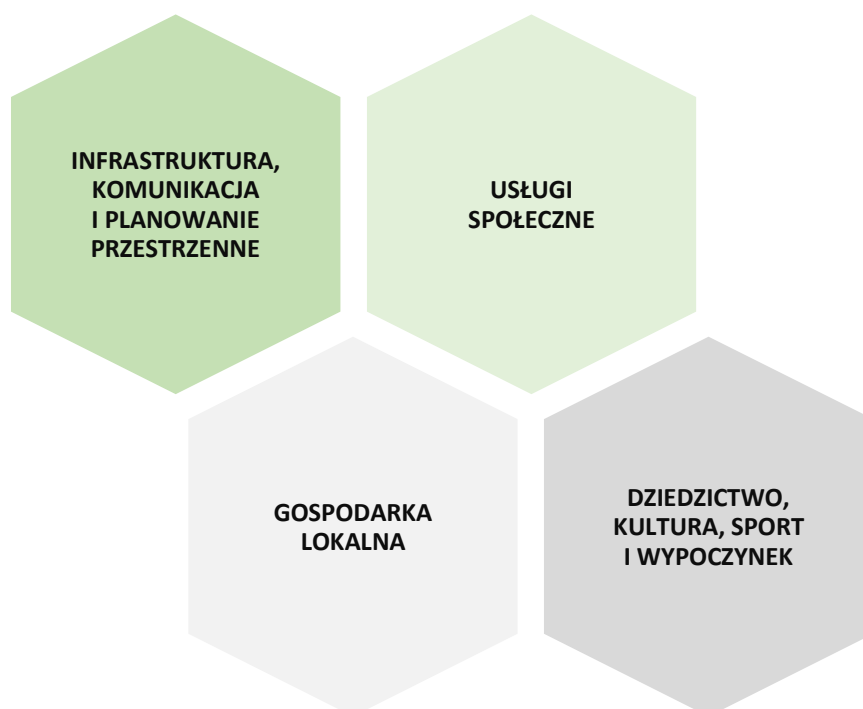
Misja wskazuje naczelny cel polityki rozwoju gminy Wierzchosławice, wokół którego powinny koncentrować się działania władz samorządowych i wszystkich zaangażowanych partnerów. Stanowi przesłanie, będące podstawą i określeniem kierunku współpracy na szczeblu lokalnym.

**Nadrzędnym celem władz samorządowych będzie konsekwentna realizacja założeń strategii we współpracy z każdą stroną gotową współdzielić to zaangażowanie, wierząc, iż poczynione ustalenia są słuszne i zbudują konkurencyjną pozycję gminy w przyszłości. Władze poczuwają się do ochrony interesów społeczności lokalnej, w tym dziedzictwa pozostawionego przez przeszłe pokolenia oraz ochrony słabszych ze stron na wypadek zaistnienia konfliktów – co dotyczy zarówno mieszkańców, jak i środowiska naturalnego.**

## Obszary, cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz oczekiwane efekty jej realizacji

Wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym wymaga od samorządu lokalnego opracowania zintegrowanej interwencji publicznej, która będzie stanowić skuteczną odpowiedź na wyzwania będące ich następstwem. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w strukturze strategii, której podstawę stanowią **4 obszary strategiczne**, w ramach których dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów.

*Schemat 1. Obszary strategicznego rozwoju gminy Wierzchosławice do roku 2030.*



W ramach każdego z obszarów zdefiniowano cele rozwojowe w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. **Cele strategiczne** mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju gminy. **Cele operacyjne** dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Następnie określono kierunki działań, które wskazują przyjętą strategię postępowania, służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. **Kierunki działań** oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej) podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Część z nich to **konkretne przedsięwzięcia rozwojowe (projekty), najczęściej o charakterze inwestycyjnym**, których realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla powodzenia prowadzonej polityki rozwoju gminy w perspektywie roku 2030. Strategia określa również **oczekiwane rezultaty** planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz **wskaźniki** ich osiągnięcia. Interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Schemat 2. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030.

<b>INFRASTRUKTURA, KOMUNIKACJA I PLANOWANIE PRZESTRZENNE</b>	<b>USŁUGI SPOŁECZNE</b>	<b>GOSPODARKA LOKALNA</b>	<b>DZIEDZICTWO, KULTURA, SPORT I WYPOCZYNEK</b>
<p><i>Cel strategiczny 1.</i> Zapewnienie mieszkańcom dobrze zaprojektowanej, przyjaznej środowisku przestrzeni do życia, w tym komfortowych połączeń komunikacyjnych w obszarze aglomeracji tarnowskiej.</p>	<p><i>Cel strategiczny 2.</i> Zapewnienie przez gminę i partnerów najwyższej jakości usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wspólnoty lokalnej.</p>	<p><i>Cel strategiczny 3.</i> Zaplecze gospodarcze gminy Wierzchosławice podnoszące konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz wspieranie prężności lokalnego rynku pracy przy pomocy tradycyjnych i nowoczesnych instrumentów.</p>	<p><i>Cel strategiczny 4.</i> Dziedzictwo z kulturą oraz ruch z wypoczynkiem jako wspólne źródła wzmacniania więzów wśród lokalnej społeczności, zdrowia mieszkańców oraz konkurencyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.</p>
<p><i>Cel operacyjny 1.1.</i> Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.</p> <p><i>Cel operacyjny 1.2.</i> Infrastruktura sieciowa i gospodarka odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy.</p> <p><i>Cel operacyjny 1.3.</i> Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.</p> <p><i>Cel operacyjny 1.4.</i> Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.</p>	<p><i>Cel operacyjny 2.1.</i> Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.</p> <p><i>Cel operacyjny 2.2.</i> Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.</p> <p><i>Cel operacyjny 2.3.</i> Dbałość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.</p> <p><i>Cel operacyjny 2.4.</i> Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy.</p> <p><i>Cel operacyjny 2.5.</i> Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.</p>	<p><i>Cel operacyjny 3.1.</i> Wzmacnianie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.</p> <p><i>Cel operacyjny 3.2.</i> Pobudzenie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.</p>	<p><i>Cel operacyjny 4.1.</i> Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz wzmacnianie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.</p> <p><i>Cel operacyjny 4.2.</i> Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.</p>

Poniższą tabelę wykorzystano do uzasadnienia i opisu celów operacyjnych zawierających się w ramach poszczególnych obszarów strategicznych. Za argumenty uzasadniające cele posłużyły wnioski

z raportu diagnostycznego sporządzonego na potrzeby procesu planowania strategicznego oraz z warsztatów i spotkań z przedstawicielami samorządu i społeczności lokalnej. Elementem dopełniającym paletę argumentów jest spisana wizja rozwoju gminy Wierzchosławice. W ten sposób – przekuwając informacje i wiedzę z zebrane podczas etapu diagnostycznego, warsztatowego i koncepcyjnego w plan strategiczny – zostaje zachowana logika przebiegu procesu planowania.

Tabela 3. Wybrane bezpośrednie i pośrednie powiązania między wnioskami z diagnozy a celami rozwojowymi gminy.

<b>OBSZAR STRATEGICZNY 1. INFRASTRUKTURA, KOMUNIKACJA I PLANOWANIE PRZESTRZENNE</b>	
<b>Cel strategiczny 1. Zapewnienie mieszkańcom dobrze zaprojektowanej, przyjaznej środowisku przestrzeni do życia, w tym komfortowych połączeń komunikacyjnych w obszarze aglomeracji tarnowskiej.</b>	
Cele operacyjne:	Uzasadnienie i opis poszczególnych celów operacyjnych
<p>Cel operacyjny 1.1 <b>Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.</b></p>	<p>Wnioski z raportu diagnostycznego jednoznacznie wskazują, iż gmina cechuje się bardzo dobrą dostępnością komunikacyjną zewnętrzną, lecz zarazem mierzy się z konkretnymi problemami. Wynikają z nich wyzwania wyprowadzenia ruchu tranzytowego z centrów miejscowości i jego upłynnienia (kierunek działania 1.1.5.), rozwoju i modernizacji infrastruktury drogowej oraz uporządkowania ich ewidencji (1.1.1.), a także zwiększenia możliwości wyboru alternatywnych środków komunikacji względem samochodu. Gmina będzie dokładała starań na rzecz wzmocnienia systemu komunikacji zbiorowej w ramach aglomeracji tarnowskiej (1.1.2. i 1.1.3.), zwiększając przy tym swoją atrakcyjność osadniczą, a zarazem promowała zdrowy ruch (1.1.4.), jednocześnie wiążąc to działanie z kształtowaniem oferty rekreacji i wypoczynku.</p>
<p>Cel operacyjny 1.2. <b>Infrastruktura sieciowa i gospodarka odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy.</b></p>	<p>Przewidywany stopniowy wzrost atrakcyjności osadniczej wskutek polepszającej się dostępności komunikacyjnej gminy obliuguje władze samorządowe do zapewnienia komfortowych warunków mieszkaniowych. U ich podstawy dostrzega się wyzwania związane z bezpieczeństwem życia i majątku społeczności na wypadek załamania pogodowych (1.2.2.), uzupełnianiem i utrzymywaniem już dobrze rozwiniętej sieci wodno-kanalizacyjnej (1.2.1., 1.2.3.), jak również efektywną organizacją systemu odbioru odpadów (1.2.4.). Jako zadanie perspektywiczne, związane m.in. z coraz większą popularnością instalacji fotowoltaicznych i niewykorzystywanymi nadwyżkami energii, gmina stawia sobie za zadanie potencjalną współpracę z operatorami sieci energetycznych, przedsiębiorstwami i instytucjami publicznymi w celu zwiększenia przepustowości instalacji przesyłowych, organizacji systemu magazynowania energii itp.</p>
<p>Cel operacyjny 1.3. <b>Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.</b></p>	<p>Władze samorządowe uznają jakość środowiska naturalnego jako czynnik nierozdzielnie powiązany z jakością życia w gminie, jej atrakcyjnością osadniczą i możliwościami rozwoju lokalnego biznesu na bazie oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej. Główne z wyzwań w tym obszarze wiąże się z ograniczeniem zanieczyszczeń powietrza o dwóch głównych źródłach: niskiej emisji (1.3.1.) i generowanych przez samochody (1.3.2). Jako dodatkowe działanie w zakresie dbałości o komfort życia mieszkańców ustanawia się ograniczanie uciążliwości hałasu ruchu pojazdów (1.3.2). Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom społecznym, wyzwaniom zrównoważonego rozwoju oraz kierunkom polityki unijnej, władze gminne postanawiają otworzyć także możliwości do realizacji programów poprawy lokalnej gospodarki wodnej i wzmacniania lokalnych ekosystemów (1.3.3.). Upatruje się w tym podstaw kształtowania zdrowej przestrzeni do życia. Bazując na doświadczeniach realizacji działań i inwestycji związanych z obszarem środowiska, gmina uznaje za niezbędną aktywną edukację mieszkańców (1.3.4.) w celu zwiększenia oddziaływania tych projektów.</p>

<p>Cel operacyjny 1.4. <b>Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.</b></p>	<p>Atrakcyjność lokalizacyjna gminy jako miejsca do życia i prowadzenia biznesu wymusza zarówno uzupełnienie dotychczasowych deficytów w zakresie dokumentacji planistycznej, jak i przygotowanie się na potencjalną, przyszłą presję urbanizacyjną (1.4.1). Przyjmując aktywną postawę wobec popytu na mieszkania, w celu zapewnienia ich podaży przy jednoczesnej kontroli rozwoju przestrzennego tkanki mieszkaniowej, władze gminy będą tworzyły warunki dla rozwoju społecznego budownictwa (1.4.2.). Mając na względzie koncentrację populacji gminy w centralnych sołectwach gminy, władze samorządowe będą dążyły do wspierania procesów wzmacniania ich centrów lokalnych (1.4.3). Jednocześnie stawiają sobie za zadanie dbałość o przeciwwagę dla centrum gminy poprzez kształtowanie przyjaznych przestrzeni i aktywizację lokalnej społeczności w miejscowościach wysuniętych na północ (Rudka, Komorów, Bobrowniki Małe) i południe (Mikołajowice).</p>
<p><b>OBSZAR STRATEGICZNY 2. USŁUGI SPOŁECZNE</b></p>	
<p><b>Cel strategiczny 2. Zapewnienie przez gminę i partnerów najwyższej jakości usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wspólnoty lokalnej</b></p>	
<p><b>Cele operacyjne:</b></p>	<p><b>Uzasadnienie i opis poszczególnych celów operacyjnych</b></p>
<p>Cel operacyjny 2.1. <b>Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.</b></p>	<p>W gminie funkcjonuje rozwinięta sieć żłobkowo-przedszkolna i szkolna, gwarantująca dobrą dostępność miejsc w placówkach. Mimo tego, władze samorządowe dostrzegają w perspektywie lat (napływu nowych mieszkańców) zasadność budowy kolejnych zespołów żłobkowo-przedszkolnych (2.1.4.) oraz monitorowania efektywności sieci (2.1.10). Zdając sobie sprawę z roli oferty edukacyjnej miasta Tarnów przyciągającej młodych mieszkańców gminy, a zarazem dążąc do utrzymania dobrego poziomu nauczania w szkołach podstawowych planuje się szereg działań wzmacniających potencjał wychowawczy (m.in. 2.1.2, 2.1.11.), edukacyjny (m.in. 2.1.1., 2.1.9.) i kadrowy szkół (2.1.6). Obligatoryjnym uzupełnieniem tych zadań są działania odpowiadające na potrzebę poprawę stanu technicznego budynków szkolnych (2.1.3.), ich otoczenia (2.1.5) i wyposażenia (2.1.7.). W związku z trudnościami – narastającymi w czasie pandemii – odczuwanymi przez dzieci i młodzież podstawowym zadaniem szkół jest zwiększenie wsparcia wychowanków (2.1.8., 2.1.1), w tym również poprzez współpracę z rodzicami (2.1.13) i specjalistami.</p>
<p>Cel operacyjny 2.2. <b>Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.</b></p>	<p>Pomimo malejącej liczby osób i rodzin wspieranych przez system pomocy społecznej, w gminie żyją osoby wymagające jej na co dzień. Tym grupom gmina dedykuje działania zorientowane na podwyższanie dostępności i jakości wsparcia (2.2.1., 2.2.3., 2.2.4., 2.2.7.). Ponadto, odpowiadając na postępujące zmiany demograficzne i zjawisko osamotnienia osób starszych, zakłada się tworzenie dla nich bezpiecznego i włączającego otoczenia (2.2.2.). Kompleksowe przeciwdziałanie problemowi alkoholizmu i przemocy domowej – problemom, których nasilenie obserwuje się od początku pandemii – pozostaje trzecim najważniejszym celem dla lokalnego systemu pomocy społecznej (2.2.3., 2.2.5., 2.2.6., 2.2.7.).</p>
<p>Cel operacyjny 2.3. <b>Dbłość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.</b></p>	<p>Na terenie gminy nie funkcjonują placówki ochrony zdrowia pozostające pod jej zarządem. Pomimo, iż wnioski z raportu diagnostycznego wskazują na konsekwentną poprawę dostępności usług medycznych świadczonych w lokalnych ośrodkach zdrowia, władze samorządowe dostrzegają potrzebę monitorowania poziomu świadczonych usług oraz wsparcia rozwoju bazy i poszerzenia oferty (profilaktycznej, medycznej) dla każdej z grup wiekowych (2.3.1., 2.3.2.). Prognozując wzrost nakładów na pomoc dla osób zmagających się z powikłaniami pochorobowymi, gmina jest gotowa zaangażować się we współorganizację związanych z tym programów przy wykorzystaniu dostępnych zasobów (2.1.3.).</p>
<p>Cel operacyjny 2.4. <b>Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy.</b></p>	<p>Poziom bezpieczeństwa na terenie gminy Wierzchosławice określa się jako dobry, choć zdiagnozowano również pewne deficyty. Jeden z nich stanowią niewielkie kadry policji, potrzebne do ograniczenia liczby wykroczeń i przestępstw (m.in. kradzieże, włamania, prowadzenie samochodu pod wpływem alkoholu). Odpowiedzią na to są zarówno działania odgórne (2.4.1., 2.4.2., 2.4.4.), jak i oddolne, zwiększające umiejętności mieszkańców do reagowania w sytuacjach zagrożenia życia, zdrowia i</p>

	<p>mienia (2.4.3.). Stałym wyzwaniem dla gminy jest ograniczanie ryzyka powodziowego ze strony Dunajca, uznawanego za jedną z najgroźniejszych pod tym względem rzek w Małopolsce (2.4.5., 2.4.6.). W odpowiedzi na liczne, potencjalne zagrożenia (pożary, wypadki samochodowe itd.) i dobre skomunikowanie, gmina dąży do wyszkolenia i wyposażenia jednostek OSP na miarę ekip zdolnych do pracy operacyjnej zarówno na swoim terenie jak i gmin sąsiednich.</p>
<p>Cel operacyjny 2.5. <b>Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.</b></p>	<p>Działania z usprawniające pracę i podwyższające kompetencje lokalnej administracji i gminnych jednostek wynikają z jednej strony ze zidentyfikowanych deficytów, w tym: ograniczonej dotąd współpracy z organizacjami (2.5.8.); przeciętnej skuteczności w pozyskiwaniu środków zewnętrznych (2.5.2.); czy barier architektonicznych budynków użyteczności publicznej (2.5.5.). Z drugiej strony, wynikają one z gotowości do skutecznej realizacji ambitnych założeń niniejszej strategii. W tym celu kładzie się akcent na poprawę spójności realizowanych działań (2.5.1., 2.5.6.), komunikacji z mieszkańcami (2.5.3.) i przystępności świadczonych usług (2.5.4.). Związana jest z tym również szansa, którą dostrzega się w sprawnej, inicjatywnej współpracy w ramach Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska. Gmina Wierzchosławice będzie dążyła nie tylko do realizacji celów na użytek własny – władze samorządowe są świadome, iż pozytywny rozwój społeczny, gospodarczy i funkcjonalny całej aglomeracji stanowi jeden z najważniejszych czynników zewnętrznych rozwoju własnej jednostki.</p>
<p><b>OBZAR STRATEGICZNY 3. GOSPODARKA LOKALNA</b></p>	
<p><b>Cel strategiczny 3. Zaplecze gospodarcze gminy Wierzchosławice podnoszące konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz wspieranie prężności lokalnego rynku pracy przy pomocy tradycyjnych i nowoczesnych instrumentów</b></p>	
<p><b>Cele operacyjne:</b></p>	<p><b>Uzasadnienie i opis poszczególnych celów operacyjnych</b></p>
<p>Cel operacyjny 3.1. <b>Wzmacnianie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.</b></p>	<p>W ramach celu operacyjnego władze samorządowe skupiają się na wykorzystaniu dwóch największych atutów gminy w obszarze rynku przedsiębiorstw: bardzo dobrej dostępności komunikacyjnej oraz bezpośredniego sąsiedztwa rynku dóbr i usług miasta Tarnów. Atrakcyjność lokalizacyjna gminy determinuje potrzebę zagwarantowania podaży przestrzeni inwestycyjnej o odpowiednim standardzie (3.1.2.), w tym bezpośrednio kontrybuującej rozwojowi lokalnemu i atrakcyjności osadniczej (3.1.3.). Z uwagi na popyt na grunty inwestycyjne, a zarazem dominację powierzchni małych gospodarstw w strukturze gruntów rolnych, samorząd otwiera alternatywną możliwość włączenia ich działek w obieg gospodarczy (3.1.1.). Z drugiej strony, zachęca do aktywizacji tych gospodarstw, które podejmują się kontynuowania działalności rolniczej (3.1.4.). Dodatkowym działaniem w przestrzeni gminy, dedykowanym nie tylko gospodarstwom domowym i przedsiębiorcom, lecz również pracownikom wykonującym pracę zdalną (lub mającym taką możliwość), jest współpraca z operatorami sieci komórkowych i internetowych w obszarze podnoszenia jakości sygnału.</p>
<p>Cel operacyjny 3.2. <b>Pobudzenie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.</b></p>	<p>Równolegle do działań twardych w przestrzeni gminy, samorząd i jednostki gminny będą dążyły do realizacji palety działań miękkich. Z jednej strony, będą one uzupełniały kierunki działań celu operacyjnego 3.1., m.in. promocją terenów przygotowanych do zainwestowania (3.2.5.) i jej odpowiednią obsługą (3.2.3.). Coraz większa popularność pracy zdalnej oraz odległość do Tarnowa – niewielka, lecz istotna z perspektywy czasu spędzonego w komunikacji na co dzień – skłania władze samorządowe do utworzenia na terenie gminy komfortowego miejsca umożliwiającego pracę zdalną poza domem (3.2.2.). Stawiając sobie za cel wsparcie odporności lokalnego rynku pracy po tąpnięciu z pierwszego roku pandemii, działania będą kierowane do osób zagrożonych długotrwałym wykluczeniem zawodowym (3.2.7.), dystrybucji wsparcia dla przedsiębiorstw zdolnych do utrzymania działalności w dłuższym czasie (3.2.1.) i organizacji dążących do ekonomizacji swojej działalności (3.2.6.). Uzupełnieniem działań wspierających rozwój przedsiębiorstw będzie współpraca w ramach Stowarzyszenia Aglomeracji Tarnowskiej w obszarze przedstawienia oferty narzędzi zwiększających kwalifikacje pracowników przedsiębiorstw, np. w formie bonów szkoleniowych (3.2.4.).</p>





OBSZAR STRATEGICZNY 4. DZIEDZICTWO, KULTURA, SPORT I WYPOCZYNEK	
Cel strategiczny 4. Dziedzictwo z kulturą oraz ruch z wypoczynkiem jako wspólne źródła wzmacniania więzów wśród lokalnej społeczności, zdrowia mieszkańców oraz konkurencyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.	
Cele operacyjne:	Uzasadnienie i opis poszczególnych celów operacyjnych
<p>Cel operacyjny 4.1. <b>Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz wzmacnianie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.</b></p>	<p>Prace i warsztaty przeprowadzone w toku etapu diagnostycznego procesu strategii zidentyfikowały dwa podstawowe obszary działań (cel 4.1. i 4.2.) w ramach kształtowania oferty zewnętrznej gminy na bazie animacji oferty kulturalnej, wypoczynkowej i rekreacyjnej skierowanej do lokalnej społeczności. Pierwszym z nich jest obszar dziedzictwa i kultury. Działania w tym obszarze wynikają z konkretnych przesłanek. Pierwszą z nich jest konsekwentne uzupełnianie deficytów przestrzeni publicznych, przede wszystkim społeczno-kulturalnych (4.1.6., 4.1.8, 4.1.10.). Uzupełnieniem tych działań będzie kreowanie przestrzeni, a zarazem oferty, poświęconych wybitnej spuściźnie premiera Wincentego Witosa i ruchu ludowego oraz doświadczeniu płk. Boryczki, o których opowieść czeka na godną kontynuację (4.1.2., 4.1.3.). Drugą z przesłanek jest potrzeba wypełnienia tych przestrzeni atrakcyjną ofertą kulturalną i animacją życia społecznego w oparciu o aktywizację lokalnego środowiska kulturalnego (4.1.11., 4.1.12., 4.1.13.). Trzecią przesłanką jest motywacja władz gminy do przywrócenia do życia dwóch sztandarowych elementów lokalnego dziedzictwa pozostałych po premierze Witosie – Uniwersytetu Ludowego (4.1.1.), jako projektu długoterminowego oraz organizacja 100. rocznicy największych w historii II RP dożynek reymontowskich, jako projektu dużej imprezy o charakterze ponadlokalnym (4.1.4.). Uzupełnieniem działań w ramach celu operacyjnego będzie praca organizacyjna gminy w zakresie skutecznej promocji (4.1.5), zatrzymania w pamięci mieszkańców lokalnego dziedzictwa niematerialnego (4.1.9) oraz uporządkowanie systemu opieki nad dziedzictwem materialnym (4.1.7.).</p>
<p>Cel operacyjny 4.2. <b>Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.</b></p>	<p>Drugim obszarem kształtowania oferty zewnętrznej gminy na bazie animacji życia społecznego w gminie i rozwijaniu infrastruktury jej dedykowanej jest rekreacja, sport i wypoczynek. Podobnie jak w celu operacyjnym 4.1. przyjmuje się założenie o potrzebie dostępności przestrzeni dedykowanych tym funkcjom: wypoczynkowym i rekreacyjnym (4.2.2., 4.2.3., 4.2.5.), sportowym (4.2.6.) oraz kształtowaniu przyjaznych przestrzeni publicznych i warunków ku tworzeniu atrakcyjnych przestrzeni półpublicznych (4.2.7., 4.2.8). Władze gminne mają świadomość ograniczonego wpływu inwestycji twardych na aktywność życia społecznego, jeśli te nie będą szły równoległe z jego animacją i tym samym stopniowym wprowadzaniem ich w obieg społeczny (4.2.4). W wyniku tej przesłanki, lecz również malejącej popularności sportu w gminie w ostatnich latach i jednoczesnej potrzebie utrzymywania dobrej kondycji zdrowotnej młodzieży i dorosłych, gmina będzie dokładała starań na rzecz rozwijania oferty sportowej lokalnych klubów (w tym jej poszerzaniu), krzewieniu zdrowej rywalizacji (m.in. we współpracy z sąsiednimi gminami) oraz wspierania sportowców, którzy swoją pasją i wynikami dążą do profesjonalizacji.</p>

*Źródło: opracowanie własne*

## OBSZAR STRATEGICZNY 1.

# Infrastruktura, komunikacja i planowanie przestrzenne

Cel strategiczny 1.

**Zapewnienie mieszkańcom dobrze zaprojektowanej, przyjaznej środowisku przestrzeni do życia, w tym komfortowych połączeń komunikacyjnych w obszarze aglomeracji tarnowskiej.**

Cele operacyjne:

1.1. Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.

1.2. Infrastruktura sieciowa i gospodarka odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy.

1.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.

1.4. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.



## CYJNY 1.1. Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
Modernizacja dróg gminnych i dróg powiatowych do gospodarstw rolnych obowiązujących standardów oraz ujednolicenie systemu numeracji ulic i budynków.	Poprawa stanu i jakości gminnej infrastruktury drogowej  Poprawa identyfikacji adresowej budynków	Długość odcinków dróg wykonanych w ramach budowy, przebudowy, modernizacji, remontu  Liczba ulic o ujednocionym systemie numeracji w liczbie ulic objętych procesem ujednolicania	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Zarząd Dróg Powiatowych  Inni właściciele nieruchomości
Organizacja przestrzeni przy przystanku kolejowym w Bogumiłowicach na miarę potrzeb komunikacyjnego Aglomeracji Tarnowskiej (budowa parkingu P+R, przystanku autobusowego, miejsc parkingowych dla rowerów, wsparcie dla utworzenia lokalu kawiarnianego itp.)	Zwiększenie dostępności transportu kolejowego gminy	Wymiana pasażerska na przystanku Bogumiłowice	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Agglomeracja Tarnowska  Urząd Marszałkowski  Właściciele nieruchomości
Organizacja komunikacji wewnątrzgminnej oraz współpraca z innymi gminami w ramach Aglomeracji Tarnowskiej w zakresie organizacji aglomeracyjnej komunikacji publicznej.	Utrzymanie dobrej dostępności transportu zbiorowego na terenie gminy  Dostępność połączeń komunikacji zbiorowej z Tarnowem	Liczba osób korzystających z transportu zbiorowego na terenie gminy w ciągu miesiąca	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Urząd Marszałkowski  Agglomeracja Tarnowska  Starostwo Powiatowe  Gminy
Pełnienie gminnej sieci ścieżek pieszo-rowerowych o funkcjach komunikacyjnych i rekreacyjnych.	Poprawa dostępności rowerowej gminy  Poprawa bezpieczeństwa pieszych	Liczba wypadków z udziałem pieszych i rowerzystów	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja  Urząd Marszałkowski  Starostwo Powiatowe  Powiat  Bezpieczeństwo  Właściciele i zarządcy
Wspieranie budowy obwodnic w Wierzchosławicach, Łętowicach i Bogumiłowicach w ciągu DW975.	Wyprowadzenie ruchu tranzytowego poza miejscowości  Poprawa bezpieczeństwa użytkowników ruchu drogowego i mieszkańców	Poziom średniego dobowego ruchu pojazdów na terenie miejscowości	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja  Urząd Marszałkowski  Zarząd Dróg Powiatowych  Starostwo Powiatowe  Powiat

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej na nowych terenach mieszkaniowych oraz modernizacja istniejącej infrastruktury.	Zwiększenie dostępności usług kanalizacyjnych	Odsetek mieszkańców posiadających dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej ↗	Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o.	Administracja Gminy Wierzchosławice, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Aglomeracja Wodociągowa i Kanalizacyjna Wierzchosławice
budowa kanalizacji deszczowej i tworzenie sieci odbiorników wód powierzchniowych poprzez modernizację istniejącej infrastruktury (studni i śluz wałowych).	Poprawa bezpieczeństwa związanego z występowaniem powodzi	Wielkość strat w wyniku wystąpienia powodzi ↘	Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o.	PGW Wierzchosławice, Administracja Gminy Wierzchosławice, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Aglomeracja Wodociągowa i Kanalizacyjna Wierzchosławice
budowa i modernizacja Stacji Uzdatniania Wody w Wierzchosławicach z analizą prawną-finansową i porównaniem z systemem wodociągowym w Tarnobrzegu.	Zwiększenie dostępności usług w zakresie dostarczania wody	Przepustowość Stacji Uzdatniania Wody w Wierzchosławicach ↗	Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o.	MPiK Wierzchosławice, Administracja Gminy Wierzchosławice, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Aglomeracja Wodociągowa i Kanalizacyjna Wierzchosławice
doskonalenie systemu gospodarowania odpadami i recyklingu zgodnie z zasadami ekonomii oraz podnoszenie poziomu wiedzy mieszkańców w tym zakresie.	Poprawa systemu gospodarowania odpadami (wzrost poziomu segregacji i recyklingu), wdrażanie założeń gospodarki o obiegu zamkniętym	Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja Gminy Wierzchosławice, NFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Pracownia Ekologiczna
korzystywanie możliwości zwiększenia efektywności energetycznej systemu ciepłownictwa w energię na terenie gminy w ramach współpracy z operatorami sieci ciepłowniczych, instytucjami i pozostałymi jednostkami samorządu terytorialnego.	Zwiększenie możliwości dostawy energii z przydomowych instalacji OZE	Zużycie energii z OZE w całkowitym zużyciu energii ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja Gminy Wierzchosławice, NFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Województwa Świętokrzyskiego, Operatorzy sieci ciepłowniczych, Pracownia Ekologiczna



**CYJNY 1.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
Poprawa jakości powietrza w gminie (m.in. kontrole źródeł zanieczyszczeń, wymiana pieców, wsparcie dla inwestycji w OZE, prowadzenie nowych nasadzeń drzew i krzewów).	Poprawa warunków aerosanitarnych powietrza	Liczba wymienionych nieekologicznych źródeł ciepła ↑ Mierniki poziomu zanieczyszczenia powietrza ↓	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja NFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Aglomeracja Przemysłowa, Organizacje społeczne
Ograniczenie hałasu generowanego przez ruch drogowy (prowadzenie nasadzeń drzew i krzewów, instalacja ekranów akustycznych itp.).	Ograniczenie uciążliwości hałasu drogowego w gminie	Poziom hałasu generowanego przez ruch na trasie A4 oraz drogach wojewódzkich ↓	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	NFOŚiGW, Zarząd Dróg Wojewódzkich, Starostwo Powiatowe, Powiatowa Straż Miejska, Powiatowa Inspekcja Sanitarna, Właściciele i zarządcy nieruchomości, Właściciele nieruchomości
Poprawa warunków dla renaturalizacji terenów w gminie oraz przywracanie funkcji środowiskowego lokalnym systemom (m.in. wzmocnienie różnorodności terenów leśnych, łąk i ich otoczenia; wsparcie dla właścicieli działek; wsparcie inwestycji instalacje poprawiające jakość środowiska, retencję wody oraz przyczyniające do zdrowia i bezpieczeństwa mieszkańców).	Wzmocnienie kondycji środowiska naturalnego na terenie gminy	Powierzchnia użytków ekologicznych na terenie gminy ↑	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Administracja NFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Aglomeracja Przemysłowa, Organizacje społeczne
Wzrost świadomości ekologicznej i działalność informacyjna jako działania towarzyszące zadaniom realizowanym w obszarze ochrony środowiska.	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, odnawialnych źródeł energii, segregacji odpadów	Przeciętna liczba osób uczestniczących w szkoleniach  Liczba lokalnych organizacji działających na rzecz szeroko pojętej ekologii i edukacji środowiskowej ↑	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	NFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Aglomeracja Przemysłowa, Organizacje społeczne, Placówki

**CYJNY 1.4. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie	Podmioty zaangażowane
------------------	--	---	---	-----------------------

			<b>gminy</b>	
<p>kontrolowanie procesu suburbanizacji terenów gminy przy pomocy planów zagospodarowania przestrzennego.</p>	<p>Ograniczenie niekontrolowanej zabudowy i tworzenie warunków do kształtowania przestrzeni przyjaznych do życia</p> <p>Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej gminy</p>	<p>Odsetek powierzchni gminy objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego</p> <p>↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska</p>	<p>Administracja NFOŚiGW, PGW W, Ope, ene, Urząd Marszałkowski, Ma, Aglomeracja, Starostwo</p>
<p>poprawienie warunków dla realizacji programów społecznego budownictwa mieszkaniowego.</p>	<p>Zwiększenie dostępu do mieszkań</p>	<p>Liczba mieszkań przypadająca na 1 tys. mieszkańców</p> <p>↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska</p>	<p>Administracja, Przedsiębiorcy</p>
<p>rewitalizacja Programów Odnowy Miejscowości oraz prowadzenie procesów rewitalizacji.</p>	<p>Poprawa wizerunku architektonicznego i estetyki przestrzeni publicznych w centrach miejscowości</p> <p>Niwelacja problemów rozwojowych</p>	<p>Liczba zmodernizowanych centrów miejscowości</p> <p>↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska</p>	<p>Administracja, Urząd Marszałkowski, Ma, Gmin, or, Organizacje p, Pr, Organizacje p</p>

## OBSZAR STRATEGICZNY 2.

### Usługi publiczne

Cel strategiczny 2.

**Zapewnienie przez gminę i partnerów najwyższej jakości usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wspólnoty lokalnej.**

Cele operacyjne:

2.1. Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.

2.2. Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.

2.3. Dbłość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.

2.4. Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy.

2.5. Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.

**CYJNY 2.1. Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
<p>łączenie dzieci i młodzieży różnymi formami zajęć dodatkowych: integracyjnych, ruchowych, innowacyjnych oraz rozwijających ich talenty i talenty (korzystanie z programów wewnętrznych w tym zakresie).</p>	<p>Rozwój zróżnicowanej oferty placówek oświatowych</p>	<p>Liczba dzieci, które skorzystały z dodatkowej oferty zajęć pozalekcyjnych szkół w ciągu roku</p>	<p>Placówki Oświatowe</p>	<p>Wierzchosławice Klub Organizacje p Instytucje kultu Pr</p>
<p>korzystanie integracji wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Poprawa warunków edukacyjnych dzieci z niepełnosprawnościami</p>	<p>Liczba dzieci, które skorzystały z programów lub projektów integracyjnych</p>	<p>Placówki Oświatowe</p>	<p>Organizacje p</p>
<p>modernizacja budynków szkolnych, przedszkolnych oraz ich otoczenia, w tym dostosowanie ich do potrzeb uczniów z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Zwiększenie atrakcyjności szkół w gminie  Poprawa stanu gminnej bazy oświatowej</p>	<p>Wskaźnik skolaryzacji netto (uczniowie z terenu gminy Wierzchosławice uczęszczający do szkół gminnych)  Liczba placówek wraz z otoczeniem, które nie zostały poddane modernizacji</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska</p>	<p>Administra Urząd Marszał Ma Placówk</p>
<p>zwiększenie dostępu do edukacji przedszkolnej i opieki żłobkowej w perspektywie powstawania nowych terenów mieszkalnych.</p>	<p>Podniesienie jakości usług i poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej</p>	<p>Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska</p>	<p>Administra Aglomeracja Organizacje p</p>
<p>rozwój szkolnej bazy sportowej, wzmocnienie zasobów kadr trenerskich z intensyfikacją zespołowych gier sportowych (ligi młodzieżowe, aglomeracyjne, wiejskie itp.) w różnych dyscyplinach sportu dla różnych grup dzieci i młodzieży.</p>	<p>Wzrost możliwości i popularności uprawiania sportu w oczach dzieci i młodzieży oraz utrzymanie ich w dobrej kondycji fizycznej</p>	<p>Liczba członków młodzieżowych klubów sportowych w gminie  Liczba dyscyplin sportowych trenowanych w młodzieżowych klubach sportowych w gminie</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Edukacji, Kultury i Sportu</p>	<p>Administra Aglomeracja Starostwo  Gmin Organizacje p Kluby i instytuc</p>
<p>podniesienie rozwoju zawodowego nauczycieli i pedagogów szkolnych, w tym kompetencji wymaganych przy pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami.</p>	<p>Podniesienie jakości kształcenia w placówkach oświatowych w gminie</p>	<p>Wyniki egzaminów gimnazjalnych  Liczba nauczycieli</p>	<p>Placówki oświatowe</p>	<p>Małopolska Dokształcenia Kurator  Zespół O</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021-2030

		dypłomowanych ↗		
posażenie placówek oświatowych nowoczesne środki dydaktyczne sprzęt techniczny, utrzymywanie w pełni bazy sprzętowej oraz przygotowanie kadr szkolnych do jej obsługi.	Poprawa warunków kształcenia w placówkach oświatowych w oparciu o nowoczesną bazę informatyczną	Liczba placówek szkolnych z zapotrzebowaniem wymiany podstawowej bazy informatycznej ↘	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Edukacji, Kultury i Sportu	Administracja Aglomeracja Organizacje społeczne Kapi
Informowanie wśród rodziców dbania o zdrowie psychiczne i korzystania z wsparcia logopedów, terapeutów, psychologów i pedagogów organizowanego przez szkoły oraz pozostałe jednostki i organizacje.	Zapobieganie problemom i zaburzeniom psychicznym dzieci i młodzieży szkolnej  Poprawa zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży szkolnej	Liczba dzieci i rodzin pozostających w kontakcie ze szkolnymi specjalistami [dostosowana do potrzeb]	Placówki oświatowe	Administracja Urząd Marszałkowski Małopolski Starostwo Powiatowe Kuratorium Oświaty Wierchosławice GOPS Wierchosławice Poradnie psychologiczne Organizacje społeczne
Wzmacnianie i rozwój współpracy lokalnej, krajowej i międzynarodowej, w tym w ramach programu Erasmus +.	Rozwój współpracy międzyszkolnej  Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży szkolnej	Liczba projektów międzynarodowej wymiany uczniów oraz liczba ich uczestników ↗	Placówki oświatowe	Wierchosławice Szkoły-partnerzy Organizacje społeczne
Monitorowanie sieci placówek oświatowych w oparciu o identyfikowane potrzeby i prognozy demograficzne, harmonizacja organizacyjno-finansowa i reagowanie na nowe warunki rozwojowe (audyt i strategia rozwoju oświaty, racjonalna optymalizacja i standaryzacja kosztów funkcjonowania placówek).	Zapewnienie efektywności organizacyjno-finansowej systemu oświatowego w gminie	Udział wydatków na oświatę w ogólnej puli wydatków gminy ↘	Urząd Gminy Wierchosławice, Referat Edukacji, Kultury i Sportu	Wierchosławice
Wzmacnianie młodzieży świata nauki, sztuki i sportu oraz uczących wrażliwości na potrzeby drugiego człowieka we współpracy z instytucjami i organizacjami państwowymi i samorządowymi.	Rozwój zróżnicowanej oferty placówek oświatowych	Liczba zewnętrznych projektów edukacyjnych, w których wzięły udział placówki edukacyjne ↗	Placówki Oświatowe	Instytucje państwowe Wierchosławice Organizacje społeczne Klub sportowy Pr
Organizacja kampanii społecznej godzącej w więzi wychowawcze rodziców i placówek szkolnych oraz organizacja spotkań temu dedykowanych.	Poprawa relacji między środowiskiem rodziców i placówkami oświaty	Liczba inicjatyw wspólnie podejmowanych przez rady rodziców i placówki szkolne ↗	Placówki Oświatowe	Instytucje państwowe Wierchosławice Organizacje społeczne Podmioty z branży i

CYJNY 2.2. Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.				
Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
Poprawa warunków życia osób niepełnosprawnościami poprzez rehabilitację zdrowotną, wsparcie produktywności zawodowej i włączenie społeczne, w tym wsparcie szkoleniowe i wytychnieniowe skierowane do ich opiekunów – oraz promocja dostępnego transportu publicznego.	Poprawa warunków życia osób z niepełnosprawnościami i ich rodzin	Liczba końcowych beneficjentów programów wspierających integrację społeczną osób z niepełnosprawnościami ↑ Liczba rodzin objętych wsparciem wytychnieniowym i szkoleniami ↑	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	GOPS-Wierzchosławice Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej Wierzchosławice Powiatowy Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice Organizacje społeczne
Przeciwdziałanie osamotnieniu osób starszych, zapewnienie im godnych warunków przeżywania starości oraz ich aktywizacja.	Przeciwdziałanie osamotnieniu osób starszych	Udział [%] osób starszych będących członkami klubów seniora i Uniwersytetów Trzeciego Wieku w ogólnej liczbie ludności w wieku 60+ ↑	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	GOPS-Wierzchosławice Biblioteka Organizacje społeczne
Wsparcie prawne, psychologiczne, terapeutyczne i inne potrzebne dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji bądź kryzysie.	Przeciwdziałanie wykluczeniu ekonomicznemu i społecznemu rodzin w trudnej sytuacji oraz zwalczanie dysfunkcji wśród rodzinie w kryzysie  Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównywanie szans rozwojowych	Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym objętych pracą socjalną i asystenturą ↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice-	Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej Wierzchosławice Powiatowy Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice Jednostki ochrony Społecznej Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice Rozwiązywanie problemów AL Poradnie psychologiczne Organizacje społeczne
Wsparcie socjalne i inne potrzebne dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej.	Przeciwdziałanie wykluczeniu ekonomicznemu rodzin w trudnej sytuacji  Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównywanie szans rozwojowych	Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym objętych pracą socjalną i asystenturą ↓	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej Wierzchosławice Powiatowy Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice Organizacje społeczne
Organizacja dodatkowych form spędzania wolnego czasu, wypoczynku oraz profesjonalnego wsparcia dla dzieci i młodzieży zagrożonych dysfunkcjami społecznymi.	Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, możliwości wyrównywania szans rozwojowych oraz wypoczynku	Odsetek dzieci z rodzin zagrożonych dysfunkcjami społecznymi, które skorzystały ze wsparcia ↑	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	Powiatowe Centrum Pomocy Społecznej Wierzchosławice Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice Rozwiązywanie problemów AL Placówki Ośrodki

				Organizacje p
tworzenie gminnych zasobów mieszkań chronionych oraz ich odpowiednie wykorzystanie do pełnionej funkcji.	Zapewnienie odpowiedniej ochrony osobom zagrożonym przemocą domową	Liczba miejsc w utworzonych mieszkaniach chronionych ↗	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	Wier Powiatowe Cent Ośrodk Organizacje p
kompleksowa współpraca z instytucjami i organizacjami przeciwdziałającym wykluczeniu oraz dysfunkcjom społecznym, w tym integracja środowisk pomocowych (m.in. przez cykliczne spotkania, wspólne szkolenia).	Zwiększenie efektywności wsparcia dla osób zagrożonych wykluczeniem oraz rodzin w kryzysie	Liczba spotkań i szkoleń dedykowanych wzmocnieniu współpracy środowisk pomocowych ↗	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	Wier Powiatowy Powiatowe Cent Gm Rozwiązywania Al Placówk Ośrodk Jednostki ochr Organizacje p

**CELNY 2.3. Dbłość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
podnoszenie jakości i dostępności usług powiatowych oraz ich monitoring, szczególności usług rehabilitacyjnych i psychiatrycznych.	Rozwój oferty i dostępności usług medycznych na terenie gminy  Zwiększenie zakresu świadczeń w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej	Udział usług specjalistycznych w wśród ogółu świadczeń  Liczba udzielonych porad podstawowych i specjalistycznych ↗	Centrum Zdrowia Tuchów, Przychodnia Rodzinna SKOMED	Narodowy Fund Wier Pozostałe jedno GOPS Wier Opiekunowie os z niepełnos
rozszerzenie oferty profilaktyki powiatowej skierowanej do każdego mieszkańca oraz jej promocja.	Wzrost świadomości społecznej w zakresie zdrowia  Podniesienie poziomu zdrowia publicznego	Liczba zrealizowanych programów profilaktycznych oraz osób, które z nich skorzystały ↗	Centrum Zdrowia Tuchów, Przychodnia Rodzinna SKOMED	Narodowy Fund Wier Pozostałe jedno GOPS Wier Opiekunowie os z niepełnospr Placówk
wspieranie realizacji programów rehabilitacyjnych skierowanych do osób	Podniesienie poziomu zdrowia publicznego	Liczba osób objętych programami rehabilitacyjnymi	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej Wierzchosławice	Narodowy Fund Wier





budynku OSP Wierzchosławice.	związanego z występowaniem powodzi	wystąpienia powodzi	Wierzchosławice, Komendant Gminny Ochrony Przeciwpożarowej, Zarządzania Kryzysowego i Obrony Cywilnej	Administra Urząd Marszał Ma Aglomeracja S
------------------------------	------------------------------------	---------------------	---	---

**CYJNY 2.5. Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
Realizacja działań z różnych celów operacyjnych w celu wzmocnienia efektów oddziaływania.	Osiągnięcie efektu synergii – wzmocnienie efektów realizowanych działań	Liczba projektów Urzędu Gminy realizujących założenia co najmniej dwóch celów operacyjnych	Urząd Gminy Wierzchosławice	Instytucje p Gmin or Administra Urząd Marszał Ma Starostwo Jednostki ochr St Pogotowie Organizacje p Przedsiębiorcy
Wdrażanie i zapewnienie szkoleń dla pracowników urzędu gminy i jednostek gminnych w celu ustawicznego podnoszenia kwalifikacji.	Podniesienie jakości zarządzania publicznego	Liczba szkoleń ukierunkowanych na kształcenie kadry zgodnie z zajmowanym stanowiskiem	Urząd Gminy Wierzchosławice	Gmin or Administra Urząd Marszał Ma Starostwo Podmioty i s Organizacje p
Wzrost popularności systemu informowania mieszkańców o sprawach gminy oraz podnoszenie aktywności obywatelskiej.	Wzrost popularności spotkań mieszkańców z przedstawicielami organów gminy	Przeciętna liczba mieszkańców biorących udział w spotkaniach organizowanych przez Urząd Gminy Wierzchosławice	Urząd Gminy Wierzchosławice	Gmin or Organizacje p Podmioty i m
Podnoszenie poziomu z informatyzowania urzędu gminy i jednostek gminnych, w tym rozwój przystępnych e-usług.	Zwiększenie liczby spraw załatwianych elektronicznie	Odsetek spraw załatwianych cyfrowo w urzędzie	Urząd Gminy Wierzchosławice	Gmin or Organizacje p Podmioty inf
Wdrażanie i wykorzystanie obiektów użyteczności publicznej dla potrzeb osób	Zapewnienie dostępności	Liczba obiektów użyteczności publicznej o	Urząd Gminy Wierzchosławice,	Gmin or

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

<p>pełnosprawnościami.</p>	<p>administracji lokalnej dla mieszkańców ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>ograniczonej dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami ↓</p>	<p>Gminny koordynator dostępności</p>	<p>Administra Urząd Marszał Ma Starostwo  Organizacje p</p>
<p>przenie sieci współpracy z gminami tnerskimi w obszarach kultury, kacji, rozwoju młodzieży, wzajemnej moci oraz wymiany wspólnych wiadczeń.</p>	<p>Rozwój współpracy horyzontalnej przez gminę</p>	<p>Liczba projektów zrealizowanych we współpracy gminy i co najmniej 1 innej JST ↗</p>	<p>Władze samorządowe gminy</p>	<p>Wier Aglomeracja Gminy partner  Gmin or Administra Urząd Marszał Ma Starostwo  Organizacje p  Instytucje kultu Pr</p>
<p>wijanie i wzmocnianie potencjału kurencyjnego Aglomeracji nowskiej: pogłębianie współpracy ninami i miastem Tarnów.</p>	<p>Wzmocnienie konkurencyjności społeczno-gospodarczej Aglomeracji Tarnowskiej</p>	<p>Liczba projektów zrealizowanych z innymi JST w ramach zintegrowanej polityki rozwoju Aglomeracji Tarnowskiej ↗</p>	<p>Władze samorządowe gminy</p>	<p>Wier Aglomeracja Urząd Marszał Ma Starostwo</p>
<p>bieranie działalności organizacji arządowych, w tym pogłębianie ówpracy poprzez wymianę wiadczeń oraz podejmowanie ólnych szkoleń i inicjatyw.</p>	<p>Rozwój współpracy gminy z NGO Profesjonalizacja NGO</p>	<p>Liczba zadań publicznych realizowanych przez organizacje pozarządowe ↗ Liczba szkoleń podjętych wspólnie przez pracowników gminnych jednostek i członków organizacji pozarządowych ↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Organizacje p Klub Aglomeracja Administra Urząd Marszał Ma Starostwo</p>

## OBSZAR STRATEGICZNY 3.

### **Gospodarka lokalna**

Cel strategiczny 3.

**Zaplecze gospodarcze gminy Wierzchosławice podnoszące konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz wspieranie prężności lokalnego rynku pracy przy pomocy tradycyjnych i nowoczesnych instrumentów.**

Cele operacyjne:

3.1. Wzmacnianie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.

3.2. Pobudzanie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.

**CYJNY 3.1. Wzmacnianie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
Wsparcie właścicieli działek przy wykorzystaniu potencjału ich gruntów w rzecz rozwoju lokalnej gospodarki.	Zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych	Liczba ofert terenów inwestycyjnych w gminnym systemie ofertowym ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice	Właściciele Przedsiębiorcy Aglomeracja Starostwo
Wieranie i uzbrajanie nowych terenów inwestycyjnych w zgodzie z interesem społeczności gminy, szczególnie w obszarach sąsiadujących z węzłami drogowymi.	Zwiększenie dostępności terenów inwestycyjnych  Wzrost poziomu dochodów własnych gminy	Liczba ofert terenów inwestycyjnych w gminnym systemie ofertowym  Poziom dochodów własnych gminy pochodzących z podatku dochodowego ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice	Właściciele Przedsiębiorcy Aglomeracja Starostwo
Poprawienie warunków dla poprawy dostępności punktów usługowo-handlowych.	Poprawa warunków prowadzenia działalności handlowej i usługowej oraz dostępności do niej	Powierzchnia terenów wyznaczonych pod funkcje handlowo-usługowe w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego gminy ↗ Poziom dochodów własnych gminy z opłaty targowej oraz podatku CIT z sekcji G według PKD2007 (Handel hurtowy i detaliczny...) ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice	Właściciele Przedsiębiorcy Aglomeracja Starostwo  Urząd Marszałkowski M Administra
Wyznaczenie przestrzeni pod gminne targowisko wraz z parkingiem oraz promocja targu.	Stworzenie rynku zbytu dla produktów małych gospodarstw	Poziom dochodów gminy własnych z opłaty targowej oraz podatku CIT z sekcji A według PKD2007 (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo) ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice, Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	Lokalni producenci Koła Gospodyń Zespoły Organizacje p Powiatowy Zespo Rolniczego Urząd Marszałkowski Administra
Wzmocnienie sygnału sieci komórkowych i internetowych na terenie gminy w współpracy operatorami sieci.	Poprawa zasięgu sieci komórkowych i dostępności szybkiego Internetu na terenie całej gminy	Przeciętna siła sygnału internetowego na terenie gminy ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice	telek Aglomeracja Urząd Marszałkowski M Administra

**CYJNY 3.2. Pobudzanie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Realizacja lub nadzór nad	zaangażowane
------------------	--	--	---------------------------	--------------

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

		<b>i oczekiwany trend</b>	<b>procesem po stronie gminy</b>	
<p>wspieranie biznesu dotkniętego skutkami pandemii COVID-19 w ramach współpracy międzysektorowej i międzyinstytucjonalnej (m.in. wsparcie organizacyjne programów instytucji otoczenia biznesu).</p>	<p>Zwiększenie odporności lokalnej przedsiębiorczości na kryzys</p>	<p>Liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON na terenie gminy od co najmniej 3 lat</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Administracja Powiatowa Wojewódzki Urząd Marszałkowski Aglomeracja Urząd Marszałkowski Instytucje otoczenia biznesu Organizacje</p>
<p>ochodzenie naprzeciw potrzebom osób pracujących zdalnie (aranżacja przestrzeni do pracy zdalnej, np. w formie coworkingowej, wsparcie rozwoju usług edukacyjnych itp.)</p>	<p>Poprawa warunków pracy dla osób wykonujących pracę zdalną</p>	<p>Liczba osób korzystających z miejsc dedykowanych pracy zdalnej</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Administracja Powiatowa Wojewódzki Urząd Marszałkowski Aglomeracja Urząd Marszałkowski Instytucje otoczenia biznesu Przedsiębiorcy</p>
<p>skonalenie szybkiej ścieżki administracyjnej wobec inwestorów.</p>	<p>Podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca wysokiej jakości obsługi inwestora</p>	<p>Poziom zadowolenia klientów z obsługi</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Polska Agencja Regionalna Małopolska Agencja Regionalna Region Tarnobrzeg Polska Agencja Regionalna Krajowy Technologiczny Aglomeracja Powiatowa</p>
<p>zwiększenie oferty szkoleń, dostępności informacji i jakościowego doradztwa dla przedsiębiorców w ramach współpracy z instytucjami otoczenia biznesu oraz samorządami Aglomeracji Tarnowskiej.</p>	<p>Podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca prowadzenia biznesu Zwiększenie kompetencji lokalnych przedsiębiorstw w zakresie korzystania z finansowego wsparcia w ramach środków unijnych</p>	<p>Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na terenie gminy Liczba przedsiębiorców z terenu gminy, którzy uzyskali wsparcie finansowe w ramach środków unijnych na rozwój swojej działalności</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Polska Agencja Regionalna Małopolska Agencja Regionalna Region Tarnobrzeg Polska Agencja Regionalna Krajowy Technologiczny Powiatowy Wojewódzki Aglomeracja Urząd Marszałkowski</p>
<p>zmocnienie potencjału gospodarczego gminy, w tym produktów i usług przedsiębiorców działających na jej terenie (informacja na stronie internetowej gminy, organizacja</p>	<p>Zwiększenie konkurencyjności lokalnych przedsiębiorstw</p>	<p>Wzrost dochodów własnych z tytułu podatku dochodowego PIT i CIT</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Polska Agencja Regionalna Małopolska Agencja Regionalna Region Tarnobrzeg Polska Agencja Regionalna</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021-2030

<p>darzeń, udział w targach, konkursy (różnienia itp.).</p>				<p>Kra Tec Powiatowy Wojewódzki Aglomeracja Urząd Marsza Ma Podm ma Organizacje p</p>
<p>parcie rozwoju i promocja podmiotów ekonomii społecznej.</p>	<p>Profesjonalizacja NGO</p> <p>Zwiększenie poziomu integracji społecznej i ekonomicznej osób zagrożonych marginalizacją i/lub wykluczeniem</p>	<p>Liczba działających na terenie gminy podmiotów ekonomii społecznej i zatrudnionych tam osób ↗</p> <p>Odsetek zamówień publicznych z zastosowaniem klauzul społecznych ↗</p>	<p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Wierchosławice, Urząd Gminy Wierchosławice i jednostki gminne</p>	<p>Małopolski Ośrodek Ekonomii Społecznej Organizacje p Powiatowy Urząd Marsza Ma Aglomeracja</p>
<p>omowanie dobrych i skutecznych środków wychodzenia z bezrobocia, szczególnie wśród osób pozostających długotrwale bez pracy.</p>	<p>Zmniejszenie liczby osób pozostających długotrwale bez pracy</p>	<p>Liczba osób pozostających długotrwale bez pracy ↘</p>	<p>Powiatowy Urząd Pracy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</p>	<p>Institucje Otoczenia Organizacje p Podm Urząd Marsza Ma Aglomeracja Pr</p>



## OBSZAR STRATEGICZNY 4.

# **Dziedzictwo, kultura, sport i wypoczynek**

Cel strategiczny 4.

**Dziedzictwo z kulturą oraz ruch z wypoczynkiem jako wspólne źródła wzmacniania więzów wśród lokalnej społeczności, zdrowia mieszkańców oraz konkurencyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.**

Cele operacyjne:

4.1. Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz wzmacnianie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.

4.2. Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.

**CYJNY 4.1. Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i tradycji politycznych gminy oraz wzmacnianie roli kultury i dziedzictwa jako p**  
**społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
<p>ceptualizacja oferty, reaktywacja rozwój Uniwersytetu Ludowego parciu o najlepsze praktyki wśród wersytetów ludowych w Polsce.</p>	<p>Zwiększenie oferty edukacyjnej w zakresie pielęgnacji dziedzictwa kulturowego i jego promocji Wzmocnienie marki gminy</p>	<p>Liczba kursów prowadzonych w ramach Uniwersytetu Ludowego oraz ich uczestników ↗</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, Władze samorządowe gminy</p>	<p>Wier Uniwersy z pozostałych Organizacje p Zespoły Muzeu Aglomeracja Urząd Marsza Ma Administra</p>
<p>ęgnacja pamięci o wybitnych taciach ziemi wierzchosławickiej emiera Wincentego Witosa, płk. yczki, Stanisława Mierzwę, środowiska owców i in.).</p>	<p>Wzmocnienie tożsamości lokalnej</p>	<p>Liczba wydarzeń inspirowanych dorobkiem wybitnych postaci ziemi wierzchosławickiej organizowanych przez podmioty publiczne, prywatne i pozarządowe ↗</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, Władze samorządowe gminy</p>	<p>Organizacje p Zespoły Placówk Aglomeracja Urząd Marsza Ma Administra</p>
<p>Wzmocnienie opowieści o premierze ncentym Witosie i ruchu ludowym amach pielęgnacji dziedzictwa tradycji itycznych ziemi wierzchosławickiej in. poprawa identyfikacji miejsc ążanych z premierem Witosem, orzenie ścieżki historycznej, anizacja wydarzeń, konserwacja edzictwa materialnego po W. Witosie ).</p>	<p>Zwiększenie atrakcyjności turystycznej gminy Wzmocnienie marki gminy Wzmocnienie tożsamości lokalnej</p>	<p>Liczba odwiedzających Muzeum Wincentego Witosa ↗</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Towarzystw Muzeum Wincen Muzeu Krakowska Izba Organizacje p Placówk Starostw Aglomeracja Urząd Marsza Ma Administra Przedsiębiorcy</p>
<p>anizacja 100. rocznicy Wielkich ynek Reymontowskich.</p>	<p>Promocja historycznego dziedzictwa ziemi tarnowskiej Wzmocnienie marki gminy i Aglomeracji Tarnowskiej Wzmocnienie tożsamości lokalnej</p>	<p>Liczba gości przybyłych na uroczystości</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Towarzystw Muzeum Wincen Muzeu Krakowska Izba Zespoły Organizacje p Placówk Aglomeracja Gmi</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

				Starostwo Urząd Marszałkowski Marszałkowskiego Administracji Przedsiębiorczości
Wzrost walorów gminy oraz integracja społeczności mieszkańców przez organizację gminnych imprez, imprez okolicznościowych oraz imprez rocznicowych (m.in. Święto Piwa Wierzchosławickiego, Zadaszki wiosenne, rocznice dożynek i urodzin Montowskich).	Wzrost popularności lokalnych imprez wśród mieszkańców  Wzmocnienie tożsamości lokalnej	Liczba uczestników gminnych imprez ↗	Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach Urząd Gminy Wierzchosławice	Organizacje społeczne Klub Sportowy Gminna Aglomeracja Starostwo
Poprawa i konserwacja miejsc pamięci historycznej, zabytków oraz dziedzictwa kulturowego (w tym sztandarów ruchu turystycznego) oraz przywracanie ich do obiegu społecznego i turystycznego.	Poprawa stanu technicznego materialnego dziedzictwa kulturowego  Zwiększenie dostępności zabytków dla mieszkańców, turystów i gości	Liczba odrestaurowanych obiektów dziedzictwa kulturowego włączonych do obiegu społecznego, w tym oferty kulturalnej i turystycznej gminy ↗	Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach, Urząd Gminy Wierzchosławice	Organizacje społeczne Muzeum Wojewódzki Urząd Marszałkowski Zabytków Właściciele nieruchomości Starostwo
Weryfikacja gminnej ewidencji zabytków oraz aktualizacja Gminnego Programu Ochrony Zabytków.	Ochrona krajobrazu kulturowego gminy	Odsetek zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, które pozostają w złym stanie technicznym ↘	Urząd Gminy Wierzchosławice	Wojewódzki Urząd Marszałkowski Zabytków Właściciele nieruchomości Organizacje społeczne
Wsparcie działalności Gminnej Biblioteki Publicznej oraz kompleksowa modernizacja jej filii (modernizacja wnętrz, poprawa dostępności technicznej, unowocześnienie wyposażenia, cyfryzacja itd.).	Zwiększenie oferty i dostępności Gminnej Biblioteki Publicznej wraz z filiami	Liczba czytelników, w tym w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców ↗	Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchosławicach	Wierchosławice Urząd Marszałkowski Marszałkowskiego Administracji
Digitalizacja i udostępnianie cyfrowych zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego.	Zachowanie oraz promocja materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy	Liczba zasobów zdigitalizowanych i udostępnionych w sieci ↗	Gminne Centrum Kultury i Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchosławicach	Wierchosławice Urząd Marszałkowski Marszałkowskiego Administracji
Pełnienie deficytów infrastruktury społecznej dedykowanej integracji społecznej (m.in. remontów remiz OSP, remonty obiektów ludowych i bibliotek).	Zwiększenie dostępności miejsc dedykowanych integracji mieszkańców	Liczba zmodernizowanych budynków przywróconych do obiegu społecznego ↗	Urząd Gminy Wierzchosławice	Wierchosławice Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchosławicach Ochotnicza Straż Pozarna Agglomeracja Starostwo Urząd Marszałkowski Marszałkowskiego

<p>Wsparcie aktywności lokalnych artystów i zespołów folklorystycznych, w tym aktywności młodzieży.</p>	<p>Zwiększenie poziomu partycypacji kulturalnej mieszkańców</p>	<p>Liczba wydarzeń organizowanych przez lokalne stowarzyszenia, organizacje i zespoły</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach</p>	<p>Administracja Gminy Wierzchosławice Artyści i zespoły Organizacje społeczne Placówka oświaty Gminna Biblioteka Wierchosławice Agglomeracja Starostwa Urząd Marszałkowski Małopolski Administracja</p>
<p>Wzbogacenie oferty kulturalnej i edukacyjnej gminy we współpracy z lokalnymi organizacjami i instytucjami zewnętrznymi.</p>	<p>Zróżnicowanie oferty kulturalnej na terenie gminy  Zwiększenie poziomu partycypacji kulturalnej mieszkańców</p>	<p>Liczba zajęć stałych i czasowych w ofercie GCK w ciągu roku  Liczba imprez organizowanych przez GCK  Liczba uczestników imprez organizowanych przez GCK</p>	<p>Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach Placówki oświaty</p>	<p>Instytucje edukacyjne Muzeum w Tarnowie Organizacje społeczne Gminna Biblioteka Wierchosławice Gmina Agglomeracja Starostwa Urząd Marszałkowski Małopolski Administracja</p>
<p>Wspieranie i rozwijanie usługi „jednego punktu” dedykowanej informowaniu organizacji pozarządowych o dostępnym wsparciu.</p>	<p>Profesjonalizacja NGO</p>	<p>Liczba organizacji pozarządowych, która pozyskała dofinansowanie zewnętrzne</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Organizacje społeczne Agglomeracja Starostwa Urząd Marszałkowski Małopolski Administracja</p>

**CEL STRATEGICZNY 4.2. Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty w Wierzchosławicach.**

Kierunki działań	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów i oczekiwany trend	Realizacja lub nadzór nad procesem po stronie gminy	Podmioty zaangażowane
<p>Wsparcie działalności klubów sportowych, w tym aktywności sportowej młodych mieszkańców oraz patronat nad młodymi sportowcami z terenu gminy Wierzchosławice.</p>	<p>Profesjonalizacja sportu na terenie gminy</p>	<p>Liczba osób trenujących w klubach sportowych  Liczba sportowców, którym przyznano stypendium na zdobywanie kolejnych osiągnięć</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Kluby sportowe  Sąsiedztwo Agglomeracja Starostwa Urząd Marszałkowski Małopolski</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

<p>kontynuacja aranżacji atrakcyjnych przestrzeni rekreacyjnych oraz współpraca z właścicielami działek, w granicach których zlokalizowane są wyrobiskowe zbiorniki wodne z przedsiębiorcami z branży, na rzecz zagospodarowania terenu na cele rekreacji i wypoczynku.</p>	<p>Wzmocnienie oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej gminy</p>	<p>Liczba zbiorników wodnych zagospodarowanych na cele rekreacji i wypoczynku</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Administracja Przedsiębiorcy Aglomeracja Urząd Marszałkowski Małopolski Ośrodek Ekonomiczny</p>
<p>kontynuacja procesu aranżacji atrakcyjnej strefy wypoczynkowo-rekreacyjnej na plaży w Ostrowie.</p>	<p>Wzrost popularności strefy wypoczynkowo-rekreacyjnej na plaży w Ostrowie jako wizytówki gminy</p> <p>Budowa marki gminy</p>	<p>Suma dochodów własnych gminy pochodzących z sekcji I według PKD2007 (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), R w dziale 93 (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) i N w dziale 79 (Działalność organizatorów turystyki...)</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Przedsiębiorcy Aglomeracja Urząd Marszałkowski Małopolski Ośrodek Ekonomiczny</p>
<p>optymalizacja przestrzeni sportu, rekreacji i wypoczynku na terenie gminy poprzez organizację imprez i zawodów sportowych.</p>	<p>Wzrost popularności oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej gminy</p>	<p>Liczba wydarzeń i imprez gminnych animujących przestrzeń sportu, rekreacji i wypoczynku na terenie gminy oraz ;liczba uczestników</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Klub Sportowy Organizacje społeczne Placówka Kultury Sąsiedztwo Aglomeracja Starostwo Powiatowe Urząd Marszałkowski Małopolski Ośrodek Ekonomiczny</p>
<p>poprawienie warunków dla rozwoju rodzimej bazy wypoczynkowej – gospodarstw agroturystycznych, pola namiotowego i biwakowego, lokali gastronomicznych, miejsc odpoczynku</p>	<p>Wzrost dostępności bazy noclegowej, gastronomicznej oraz drobnej infrastruktury wypoczynkowej</p>	<p>Suma dochodów własnych gminy pochodzących z sekcji I według PKD2007 (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi), R w dziale 93 (Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją) i N w dziale 79 (Działalność organizatorów turystyki...)</p> <p style="text-align: center;">↗</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Przedsiębiorcy Podmioty Małopolski Ośrodek Ekonomiczny Aglomeracja Urząd Marszałkowski Małopolski Ośrodek Ekonomiczny</p>
<p>budowa nowej hali sportowej w Wierzchosławicach oraz modernizacja istniejących obiektów sportowych, służących weryfikacji oferty sportu.</p>	<p>Wzrost dostępności profesjonalnej infrastruktury sportowej</p>	<p>Liczba imprez sportowych zorganizowanych w nowych bądź zmodernizowanych obiektach</p> <p style="text-align: center;">↗</p> <p>Liczba osób trenujących w klubach sportowych</p>	<p>Urząd Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Klub Sportowy Aglomeracja Starostwo Powiatowe Urząd Marszałkowski Małopolski Ośrodek Ekonomiczny</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

		↗		Administra
<p>ządzenie „terenów zielonych” –                  parków wiejskich, skwerów, placów                  zabaw – w poszczególnych sołectwach                  gminy Wierzchosławice.</p>	<p>Wzrost dostępności                  przestrzeni wypoczynku                  i integracji w przestrzeni                  gminy</p>	<p>Liczba nowopowstałych                  bądź na nowo                  uporządkowanych terenów                  zielonych w przestrzeni                  gminy ↗                  Liczba sołectw, w których                  nie przedsięwzięto aranżacji                  terenów zielonych ↘</p>	<p>Urząd Gminy                  Wierzchosławice</p>	<p>Aglomeracja                  Starostwo                  Urząd Marszałkowski                  Małopolski                  Administracja</p>
<p>poprawienie warunków dla poprawy                  dostępności i różnorodności miejsc                  spędzania wolnego czasu.</p>	<p>Wzrost dostępności i                  różnorodności miejsc                  spędzania wolnego czasu ↗</p>	<p>Suma dochodów własnych                  gminy pochodzących z sekcji                  I według PKD2007                  (Działalność związana z                  zakwaterowaniem                  i usługami                  gastronomicznymi) oraz                  R w dziale 93 (Działalność                  związana z kulturą, rozrywką                  i rekreacją) ↗</p>	<p>Urząd Gminy                  Wierzchosławice</p>	<p>Przedsiębiorcy                  Podmioty                  Małopolski Ośrodek                  Ekonomiczny                  Aglomeracja                  Urząd Marszałkowski                  Małopolski                  Administracja</p>

## **Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie**

### **Uwarunkowania i Prawo wodne a Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030**

Zgodnie z art. 326 ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2020 roku, poz. 310 ze zm.), Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 uwzględnia m.in. ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 ww. ustawy tj.:

- plany zarządzania ryzykiem powodziowym,
- plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- plan przeciwdziałania skutkom suszy.

#### ***Wody powierzchniowe i zbiorniki wodne***

Cały obszar gminy leży w zlewni Dunajca oraz Kisieliny – dwóch istotnie różniących się od siebie rzek, będących prawobrzeżnymi dopływami Wisły. Towarzyszą im mniejsze ciekі, m.in. Ulga i Rów Siedlecki.

Dunajec swój początek bierze w Tatrach i pokonuje 247 km do połączenia swoich wód z wodami Wisły. Zasilany jest wodami opadowymi (śnieg, deszcze) i gruntowymi. Charakteryzuje się znacznymi wahaniami przepływów, uzależnionych od skali opadów na wyżej położonych terenach (zarówno wysokogórskich jak i pogórskich). Najwyższe stany wód notowane są w miesiącach maj – sierpień, zaś najniższe w miesiącach wrzesień – grudzień. Średni przepływ Dunajca mierzony w miejscowości Biskupice Radłowskie koło Żabna wynosi 84 m<sup>3</sup>/s. W zlewni Wisły, uznaje się go za rzeką o największym potencjale powodziowym. Obwałowany jest wałami przeciwpowodziowymi.

Kisielina to rzeka o długości 41 km, która bierze swój początek na północnych stokach wzniesienia Dąbrowa i Kamionka w okolicach wsi Łysa Góra na Pogórzu Wiśnickim. W swoim dolnym biegu wykorzystywała opuszczone przez Dunajec starorzecza w jego meandrach. Na początku XX wieku wyprostowano i skrócono bieg tej rzeki w trakcie prac regulacyjnych i skierowano jej ujście do Wisły. Mały spadek rzeki sprzyja infiltracji wód i wolniejszemu odpływowi, który w większości odbywa się podziemnie. Kisielina objawia się niewielką i powolną zmianą przepływów, nieporównywalnie mniejszą od rzek karpackich.

Istotnym elementem wód powierzchniowych w obrębie gminy są zbiorniki wodne powstałe wskutek zalania terenów po byłych wyrobiskach kruszyw. Po zakończeniu eksploatacji pełnią one wieloraką rolę: krajobrazotwórczą, rekreacyjną lub hodowli ryb do celów wędkarskich. Inną grupą zbiorników wodnych są stawy rybne, gospodarowane przez Nadleśnictwo Dąbrowa Tarnowska. Prowadzona jest na nich działalność w ramach wydzielonego Gospodarstwa Rybackiego w Wierzchosławicach, które ma powierzchnię 111,60 ha, z czego 69 ha to powierzchnia użytkowa stawów rybnych.



### **Wodny podziemne**

W obrębie gminy nie występują większe zasoby wód podziemnych. Poziom wód gruntowych w jej zachodniej części (rejon Lasów Radłowsko-Wierzchosławickich) waha się około 1 m pod powierzchnią terenu. Głębokość mniejszą niż 1 m wyznacza sieć cieków (głównie Kisieliny) oraz rowów i stawów rybnych. W obrębie niższych teras Dunajca, we wschodniej części gminy, wody gruntowe występują na głębokości ok. 3-5 m, pod grubą warstwę miałów i piasków naniesionych przez Dunajec w ciągu tysięcy lat. Mniejsza głębokość (poniżej 2 m), związana jest z obecnością rowów oraz starych meandrów Dunajca. Poziomem użytkowym jest zbiornik w utworach czwartorzędowych, na których wydajność studni określa się na 10 – 30 m<sup>3</sup>/dobę.

Gmina zaopatrywana jest w wodę przez spółkę Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o., z ujęcia w Kępie Bogumiłowickiej. Składa się na niego 11 studni głębinowych zlokalizowanych w międzywalu Dunajca, których zsumowaną wydajność oblicza się na ok. 10 000 m<sup>3</sup>/dobę.

### **Plany zarządzania ryzykiem powodziowym**

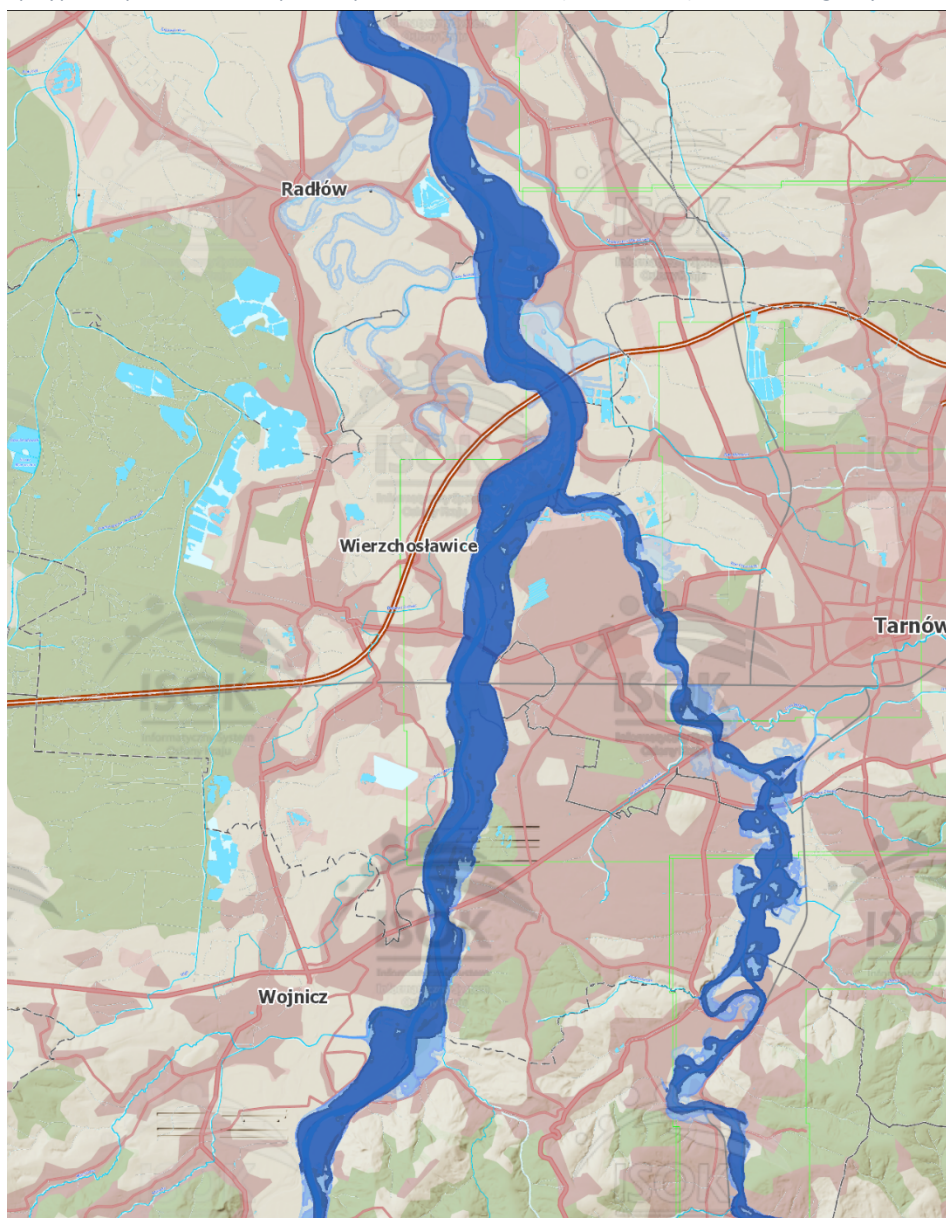
Podstawowym zabezpieczeniem przed powodzią, głównie wód powodziowych Dunajca, są wały przeciwpowodziowe. Ich stan jest monitorowany i zabezpieczany, a w pasie 50 m od jego linii obowiązują restrykcyjne ograniczenia zabudowy. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią (*Mapa 1.*), wskazane na mapach zagrożenia i ryzyka powodziowego leżą w międzywalu. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zgodnie z art. 88l ust.1 Prawa Wodnego zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią poza przypadkami robót budowlanych bądź nasadzeń służących wzmocnieniu systemu ochrony przeciwpowodziowej. Dyrektor RZGW może, w drodze decyzji, na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zwolnić od obowiązujących zakazów, jeżeli nie utrudni to ochrony przed powodzią i nie spowoduje to zagrożenia dla jakości wód w przypadku wystąpienia powodzi.

W Bobrownikach Małych oraz Rudce wyznaczono dodatkowo obszary narażone na zalanie w wariantcie zniszczenia lub uszkodzenia wału przeciwpowodziowego. Pomimo regularnie prowadzonego monitoringu stanu wałów, w obliczu gwałtownych zjawisk atmosferycznych związanych ze zmianami klimatu należy wziąć pod uwagę również taki scenariusz (*Mapa 2.*). Na podstawie map wstępnej oceny ryzyka powodziowego ISOK jako obszary zagrożone powodzią w przypadku całkowitego zniszczenia wałów przeciwpowodziowych identyfikuje się obszary wszystkich sołectw poza Wierzchosławicami i Łętowicami, których obszary zabudowane pozostałyby dotknięte w niewielkim stopniu.

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 przewiduje szereg działań z zakresu przeciwdziałania ryzyku powodziowemu i minimalizowaniu ewentualnych strat, w szczególności w ramach celu operacyjnego Cel operacyjny 2.4. Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy. W tym kierunkowym zakresie strategia jest zbieżna z obowiązującymi i aktualizowanymi plany zarządzania ryzykiem powodziowym na wyższych szczeblach.

## Strategia Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021-2030

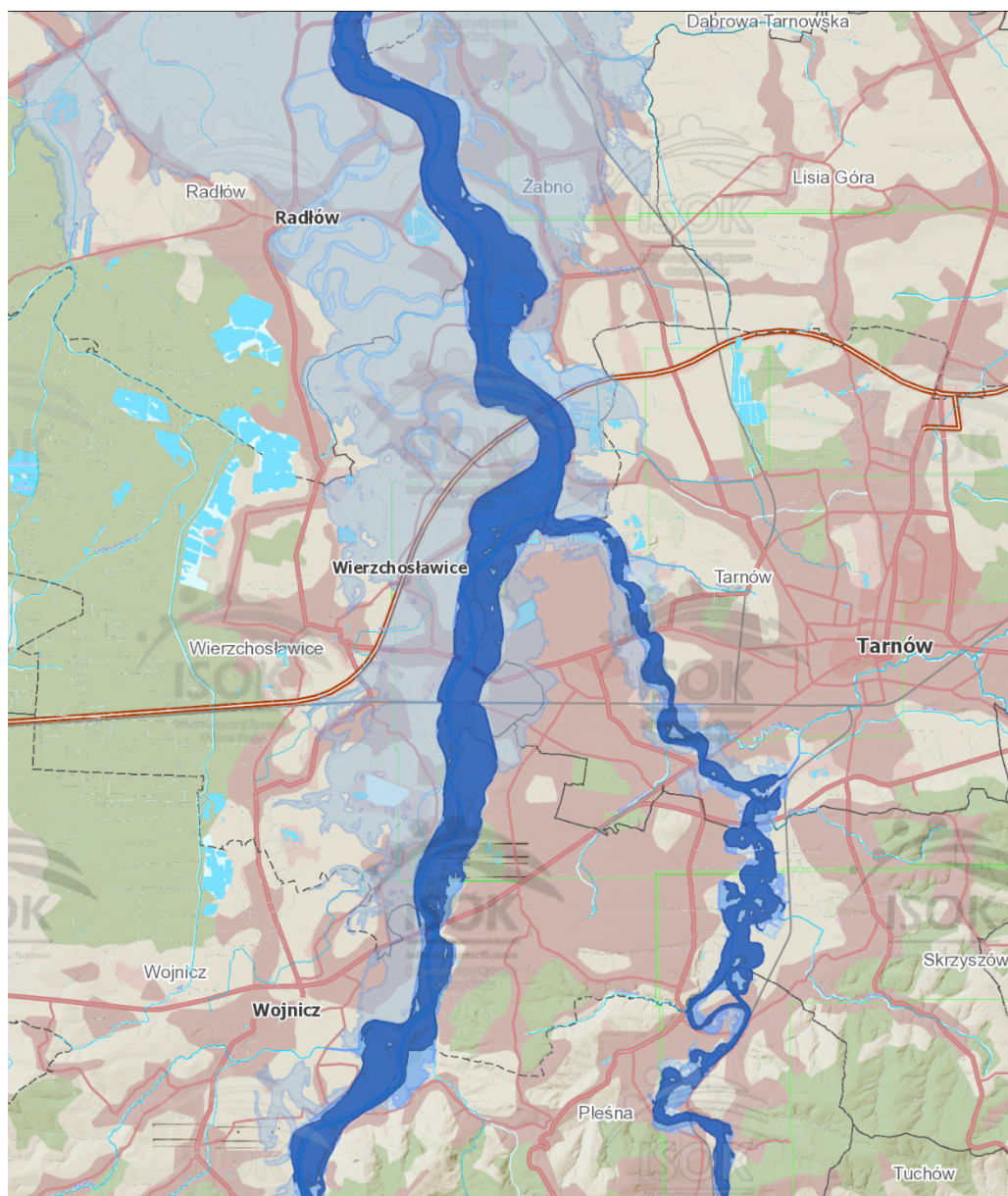
Mapa 3. Międzywale Dunajca - Obszar szczególnego zagrożenia powodzią (kolor ciemnoniebieski) a zarazem tereny zalewowe w przypadku powodzi o skali prawdopodobieństwa Q10% (raz na 10 lat) na obszarze gminy Wierchosławice.



Źródło: Hydroportal ISOK

## Strategia Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021-2030

Mapa 4. Maksymalny zasięg terenów zalewowych w przypadku całkowitego zniszczenia wałów przeciwpowodziowych przy wystąpieniu powodzi 10-letniej, 100-letniej i 500-letniej.



Źródło: Hydroportal ISOK

**Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza**

W odniesieniu do Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w poniższej tabeli Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 określa informacje na temat jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) oraz jednolitych części wód podziemnych (jcwpd) zlokalizowanych w granicach gminy (nazwa, status jcwp, informacja o stanie jcwp i jcwpd oraz przypisane im cele środowiskowe), a także działań przypisanych poszczególnym jcwp i jcwpd w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK) oraz o stanie realizacji tych działań.

Ponadto, co nie zostało ujęte w poniższej tabeli, w ramach Planu Gospodarowania Wodami PGW Wody Polskie dla obszaru dorzecza Wisły w obecnej dekadzie określono dwa techniczne działania strategiczne na terenie gminy Wierzchosławice (nr 408 i 409) dotyczące potoku Czernawa: „Budowa przepompowni na Dopływie z Łętowic (Czernawa 2)” oraz „Budowa przepompowni na potoku Czernawa 1”.

Tabela 4. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych oraz jednolitych części wód podziemnych wydzielonych w granicach gminy Wierzchosławice wraz z przypisanymi celami i działaniami środowiskowymi.

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa	Stan ogólny; stan/potencjał ekologiczny; stan chemiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW200014214899	Biała od ujęcia Rostówki do ujęcia	Zły; Słaby; Dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach: Pleśna (IV kw. 2018), Tuchów- Śródkowa Biała (IV kw. 2015); Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Rzuchowa (IV kw. 2022); modernizacja oczyszczalni ścieków Tarnów (IV kw. 2016); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).
RW2000172139989	Kisielina	Dobry; Dobry i powyżej dobrego; Dobry	dobry potencjał ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).
RW20001921499	Dunajec od zbiornika Czchów do ujęcia	Dobry; Dobry i powyżej dobrego; Dobry	dobry potencjał ekologiczny (możliwość migracji organizmów wodnych na odcinku ciek - istotnego Dunajec od ujęcia do Zbiornika Czchów); dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracjach: Czchów (IV kw. 2018), Wietrzychowice (IV kw. 2018); Zakliczyn (IV kw. 2018); Modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Jurków (IV kw. 2019); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (działanie ciągłe); przywrócenie drożności cieków istotnych dla zachowania ciągłości morfologicznej (IV kw. 2021)
Kod JCWPd (wody)	Nazwa	Stan chemiczny;	Przypisane cele	Działania przypisane w Programie



podziemne)		stan ilościowy; stan ogólny	środowiskowe	wodnośrodowiskowym kraju
PLGW2000149	149	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe).
PLGW2000150	150	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe).

Źródło: : Opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGW KZGW

Dane z bazy Planu Gospodarowania Wodami Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przedstawiają stan głównych wód powierzchniowych na terenie gminy Wierzchosławice jako *Dobry i powyżej dobrego* (Kisielina i Dunajec), co wskazuje na potencjał środowiskowy obu rzek (a za tym: rekreacyjny, wypoczynkowy itp.) Stan ogólny najmniejszego z JCWP (Biała – prawobrzeżny dopływ Dunajca zahaczający o granicę gminy na terenie Kępy Bogumiłowickiej) został określony jako zły. Przypisane wodom powierzchniowym działania dotyczą rozbudowy infrastruktury kanalizacji sieciowej, budowy lub modernizacji zbiorników przydomowych, wywozu nieczystości, a w przypadku Dunajca – prowadzenia działań monitorujących jakość wody oraz drożność jego dopływów umożliwiających przemieszczanie się ryb. Ponadto, w granicach gminy Wierzchosławice lokalizują się dwa zbiorniki wód podziemnych (nr 149 i 150). Stan chemiczny i ilościowy każdego z nich ocenia się jako dobry, zaś zadania im dedykowane ograniczają się do monitoringu eksploatacji JCPWd. Jednocześnie Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 zakłada działania z zakresu ochrony zasobów wodnych, w tym poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych, m.in. poprzez inwestycje w sieć kanalizacyjną i rozwiązania alternatywne (cel operacyjny 1.2. Infrastruktura sieciowa i gospodarka odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy).

#### **Plan przeciwdziałania skutkom suszy**

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 zakłada i promuje działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez samorząd, mieszkańców, jak i organy administracji rządowej. Wskazują na to kierunki działań m.in. w ramach celu operacyjnego 1.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców (m.in. wzmocnienie bioróżnorodności terenów leśnych, wodnych i ich otoczenia; wsparcie inwestycji w instalacje poprawiające jakość środowiska, retencję wody). W tym zakresie Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 jest spójna z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy (projekt).

Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy Prawo wodne, plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Susza, obok powodzi jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę całego kraju, w tym Małopolski. W najbliższych latach spodziewany jest wzrost intensywności i częstotliwości występowania susz. Głównym celem planu jest przeciwdziałanie ich skutkom, co należy odnosić do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych. Cele szczegółowe Planu dotyczą zidentyfikowanych obszarów ryzyka związanego z suszą: społeczeństwa, gospodarki i środowiska i obejmują:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Strategia postępowania w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy zakłada przede wszystkim działania proaktywne, czyli zapobiegające oraz zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków suszy, realizowane niezależnie od faktycznego wystąpienia zjawiska suszy. W praktyce oznacza to wdrażania zarówno działań technicznych, jak i nietechnicznych, służących m.in. kształtowaniu zasobów wodnych, wspartych instrumentami planowania przestrzennego, gospodarowania gruntami i wodami, ochrony ekosystemów wodnych i terenów podmokłych, a także instrumentami służącymi osiągnięciu celów środowiskowych. Bardzo ważne są działania retencyjne, służące poprawie i przywróceniu naturalnych warunków obiegu wody. Przeciwdziałanie skutkom suszy to w konsekwencji również zmniejszenie niedoborów wody, wzmocnienie ochrony przeciwpowodziowej, czy poprawa stanu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. Podejście proaktywne jest równocześnie działaniem na rzecz ograniczania czynników sprzyjających zmianom klimatu.

Zgodnie z założeniami Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, w odniesieniu do obszaru gminy Wierzchosławice mowa m.in. o następujących działaniach:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie 1),
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie 4),
- Analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie 6),
- Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa i przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie 10),
- Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie 24).

## Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

### Wprowadzenie do modelu

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, występujące zasoby naturalne i obszary cenne przyrodniczo, a także obszary występowania potencjalnych zagrożeń, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni, powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice przedstawiono różne funkcje terenów w gminie, a także obszary szczególnej koncentracji działalności inwestycyjnej i planowane zmiany w przestrzeni gminy.

### Ogólne uwarunkowania modelu

Gmina Wierzchosławice położona jest we wschodniej części województwa małopolskiego, w powiecie tarnowskim, stanowiąc jedną z jego 16 gmin. Od wschodu, poprzez rzekę Dunajec oraz łądowo – granicami miejscowości Kępa Bogumiłowicka – jednostka graniczy z miastem Tarnów oraz gminą wiejską Tarnów. Jest jedną z 5 gmin bezpośrednio graniczących z drugim największym ośrodkiem miejskim Małopolski. Wchodzi w skład Stowarzyszenia Aglomeracja Tarnowska zrzeszającego Miasto Tarnów, 16 miast i gmin powiatu tarnowskiego, Dąbrowę Tarnowską oraz powiat tarnowski, zdolnego do pozyskiwania środków zewnętrznych na rozwój regionu w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych.

Gmina Wierzchosławice charakteryzuje się dobrą dostępnością komunikacyjną za sprawą układu drogowego i kolejowego. Przez środek gminy przebiega autostrada A4, a w jej centralnym punkcie zlokalizowany jest węzeł autostradowy Tarnów-Zachód. W kolejnych latach GDDKiA planuje rozbudowę węzła o odcinek łączący go bezpośrednio z tarnowskimi Mościcami (nad rzeką Dunajec). Układ drogowy na terenie gminy tworzą dwie drogi wojewódzkie zbiegające się w Wierzchosławicach – DW975 (biegnącej po osi północ-południe) oraz DW973 z Wierzchosławic przez most w Ostrowie do Tarnowa. Rok 2020 upłynął w gminie Wierzchosławice pod znakiem zamknięcia jedynej przeprawy przez Dunajec (most w Ostrowie), co znacząco wydłużyło czas i podniosło koszty dojazdu do Tarnowa i Wierzchosławic (szczególnie z Kępy Bogumiłowickiej). Perspektywa podwójnej przeprawy (DW973 i łącznik węzła A4) zdaje się gwarantować wzrost atrakcyjności gminy jako miejsca do życia i prowadzenia biznesu. Sieć drogową dopełniają drogi gminne, powiatowe oraz droga krajowa DK94 (tzw. „stara czwórka”), która przecina niewielki fragment gminy na jej południowych krańcach. Ponadto, przez obszar jednostki przebiega linia kolejowa nr 91 z Krakowa do Tarnowa z przystankiem w Bogumiłowicach. Dziennie zatrzymują się na niej ok. 42 pociągi, zapewniając tym samym sprawne i komfortowe połączenie z dwoma największymi miastami Małopolski. Uzupełnienie systemu komunikacyjnego gminy stanowi oferta komunikacji zbiorowej realizowanej przez prywatnych przewoźników. Na terenie jednostki funkcjonują dwie linie autobusowe integrujące jej obszar z przystankiem kolejowym w Bogumiłowicach oraz jedna kursująca na trasie Radłów-Wierzchosławice-Tarnów.

Krajobraz gminy jest równinny. Nie oznacza to jednak jego monotonii – wyróżniają go trzy charakterystyczne elementy. Pierwszy z nich to pokrywające zachodnią część gminy Lasy Radowsko-Wierzchosławickie (niespełna 40% powierzchni gminy) objęte ochroną w ramach Radłowsko-Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. W ich granicach znajduje się relatywnie



niewielki rezerwat przyrody „Lasy Radłowskie”. Przepływa przez nie jedna z dwóch głównych rzek na obszarze gminy – rzeka Kisielina. Drugim charakterystycznym elementem krajobrazu gminy jest zagospodarowanie terenu w jej centralnym pasie. Składają się na nie trzy główne cechy – rozległe pola użytkowane rolniczo, ciągi komunikacyjne z rozciągniętą zabudową liniową i ich koncentracją ciągnącą w stronę przeprawy mostowej do Mościc i centrum Tarnowa oraz liczne zbiorniki wyrobiskowe grupujące się w kilku lokalizacjach. To w tym obszarze skupia się aktywność gospodarcza na terenie gminy. Trzecim elementem charakterystycznym krajobrazu gminy jest rzeka Dunajec pokrywająca w dużej mierze jej wschodnią granicę. Pas rzeki objęty jest ochroną siedliskową w ramach Obszaru Natura 2000 „Dolny Dunajec”, zaś samo międzywale Dunajca stanowi obszar szczególnego zagrożenia powodziowego. Wałem przeciwpowodziowym wzdłuż rzeki biegnie VeloDunajec – trasa rowerowa uznawana z jedną z najpiękniejszych w Małopolsce. Ponadto, za wyróżniający się element krajobrazu wschodniej części gminy należy uznać jedną z jej najmniejszych miejscowości – Kępę Bogumiłowicką – odseparowaną od pozostałych terenów jednostki rzeką Dunajec. Zaraz obok obszaru koncentracji zabudowań na lewym brzegu z Wierzchosławicami jako centrum, Kępa Bogumiłowicka jest najintensywniej urbanizującą się miejscowością w gminie.

Gmina Wierzchosławice należy do najmniej ludnych jednostek Aglomeracji Tarnowskiej. Pod względem rozmiaru populacji jest najmniejszą z gmin sąsiadujących z miastem Tarnów. Wedle stanu na połowę 2021 roku, nie należy do głównych obszarów suburbanizacyjnych Tarnowa, które z kolei charakteryzują gminy wiejską Tarnów, Skrzyszów i Lisia Góra. Jak wymieniono, główny obszar zabudowań w gminie koncentruje się wokół drogi DW973, biegnącej z Wierzchosławic do centrum miasta. W promieniu 2 km od tej drogi lokalizuje się ok. 43% wszystkich zabudowań w gminie. Statystyki wydanych zezwoleń na budowę jednoznacznie potwierdzają tendencję koncentracji zabudowy na tych terenach – dotyczyło ich średnio 89% zezwoleń rocznie w latach 2017-2020. Centrum gminy stanowi miejscowość Wierzchosławice wraz z najbliższym otoczeniem. To najludniejsze z sołectw, w którym żyje 31% mieszkańców. Dwa następne najludniejsze sołectwa – Łętowice (14,5% populacji gminy) i Bogumiłowice (9% populacji gminy) – zlokalizowane są w jej sąsiedztwie, odpowiednio wzdłuż DW975 w kierunku DK94 i w sąsiedztwie przystanku kolejowego Bogumiłowice. Wszystkie miejscowości w gminie charakteryzują się bardzo dobrym dostępem do sieci wodno-kanalizacyjnej i gazowej (sięgającym niemal 90%). Wyróżnia to jednostkę nie tylko na tle najbliższego otoczenia, lecz całego województwa. Gmina posiada własne ujęcia wód głębinowych i stację uzdatniania wody obsługiwaną przez Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o, zaś za obsługę jej sieci kanalizacyjnej odpowiadają Tarnowskie Wodociągi Sp. z o.o. obsługujące większość gmin funkcjonujących w ramach Aglomeracji Tarnowskiej.

Prócz potencjału rozwoju oferty rekreacyjnej i wypoczynkowej w oparciu o walory krajobrazowe gminy, jednostka posiada zasoby turystyczne umożliwiające stworzenie zintegrowanej oferty zewnętrznej. Zalicza się do nich w pierwszej kolejności 9 obiektów zabytkowych wpisanych do Rejestru Zabytków Nieruchomych Województwa Małopolskiego, spośród których 6 przypada na sołectwo Wierzchosławice. Ich rdzeń stanowi dziedzictwo niematerialne byłego premiera II Rzeczypospolitej Wincentego Witosa i jego rodziny (dom rodzinny, zagroda Witosa, Dom Ludowy, kaplica grobowa). Do pozostałych zabytków z tej listy zaliczają się cmentarze wojenne z I Wojny Światowej, kościół parafialny w Wierzchosławicach i liczące ok. 2000 lat cmentarzysko kultury przeworskiej. Zestawienie to uzupełniają liczne obiekty zawarte w ramach Gminnej Ewidencji Zabytków (domy, kapliczki czy klasycystyczny dwór w Łętowicach). Prócz wymienionego VeloDunajec, przez gminę przebiegają trzy szlaki PTTK, które luźno łączą możliwości podziwiania zabytków i wypoczynku w Lasach Radłowsko-Wierzchosławickich. Noclegi w gminie oraz organizacje średniej wielkości konferencji oferuje Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach (53 miejsca noclegowe).

Za organizację życia kulturalnego w gminie odpowiada Gminne Centrum Kultury w Wierzchosławicach oraz Gminna Biblioteka Publiczna w Wierzchosławicach wraz 4 filiami w północnych i południowych miejscowościach jednostki. Podobnym rozkładem przestrzennym charakteryzuje się sieć placówek przedszkolnych (w tym oddziałów przyszkolnych) i szkolnictwa podstawowego. Na podstawie danych statystyki publicznej stwierdza się zaspokojony popyt na miejsca w placówkach opieki przedszkolnej i żłobkowej. Z kolei dane dotyczące liczby uczniów z gminy uczących się w szkołach podstawowych na jej terenie wskazują, iż co 3 młoda osoba pobiera naukę poza granicami gminy. Przyczynę tego stanu rzeczy wiąże się z dogodnym dostępem do rynku edukacyjnego miasta Tarnowa. Zarówno w obszarze kultury i edukacji, jak i innych usług społecznych (np. medycznych), Tarnów odgrywa podstawową rolę jako miejsce koncentracji dla rynku dóbr i usług wyższego rzędu.

### **Funkcje terenów w gminie**

Planowane przeznaczenie terenów w gminie obrazuje rysunek na następnej stronie. Wyodrębniono na nim tereny, na których przewidywany jest rozwój zabudowy wyodrębnionej w oparciu o dominujące funkcje: tereny mieszkaniowe, którym mogą towarzyszyć tereny o funkcji usługowej, tereny sportowe i rekreacyjne, tereny produkcyjne, usługowe, magazynowe i eksploatacji kruszyw, a także tereny o innych dominujących funkcjach: użytkowania rolniczego, zieleni, międzywale Dunajca oraz wody. Na rysunku przedstawiono również siatkę komunikacyjną gminy i przebieg dwóch planowanych ciągów komunikacyjnych o strategicznym znaczeniu dla jakości życia mieszkańców jednostki – obwodnicy Wierzchosławic oraz nowej przeprawy przez Dunajec biegnącej od łącznika autostrady A4 do Mościc.

Największy udział w powierzchni gminy Wierzchosławice mają tereny szeroko pojętej zieleni i wód o różnym potencjale wykorzystania – łącznie ok. 46%. Obramowują one mieszkalną, usługową i gospodarczą przestrzeń gminy od zachodu (Lasy Radłowsko-Wierzchosławickie) i wschodu (międzywale Dunajca). Powiązane są ze sobą siecią korytarzy ekologicznych biegnących wśród zbiorników powyrobowiskowych, starorzeczy i mniejszych cieków wodnych. Wspólnie, stanowią szkielet równowagi ekosystemowej i obiegu wody na terenie gminy. Obok funkcji naturalnych, tereny te wykorzystywane są na potrzeby lokalnej gospodarki (gospodarka leśna, łowiectwo, stawy rybne) jak i oferty wypoczynkowej i rekreacyjnej. Oferta ta wynika z konkurencyjnego potencjału jej rozwoju w oparciu o zróżnicowany, łagodny krajobraz gminy. Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 identyfikuje ten potencjał oraz zakłada cele operacyjne dedykowane jego wykorzystaniu (m.in. budowa ścieżek rowerowych i małej architektury wypoczynkowej, rozwój stref wypoczynku i rekreacji na plaży w Ostrowie i stawach w Dwudniakach). Większość tych terenów została oznaczona na mapie kolorem jasnozielonym. Zawierają się w nich również istniejące tereny sportowe (np. kompleks sportowy przy Gminnym Ośrodku Kultury w Wierzchosławicach, wymieniona plaża w Ostrowie, boiska w Gośławicach, Mikołajowicach i Bobrownikach Małych wraz z otoczeniem), jak i tereny planowane do zagospodarowania na cele sportowe i rekreacyjne (przede wszystkim otoczenie zbiorników wodnych w Łętowicach, Wierzchosławicach czy Rudce).

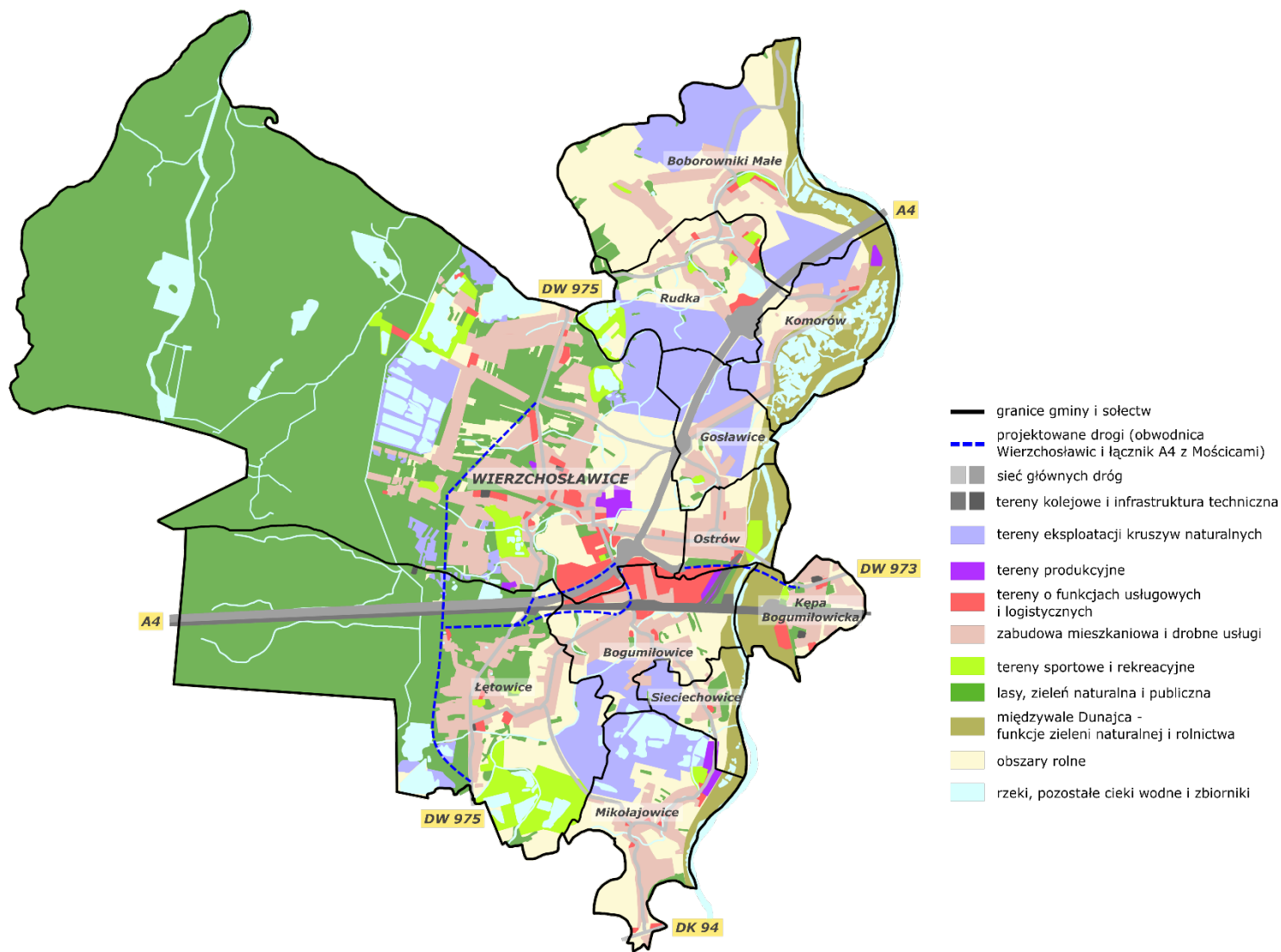
W okresie planowanej Strategii znaczącą rolę utrzymają tereny o przeznaczeniu eksploatacji kruszyw naturalnych jako obszary działalności przedsiębiorstw o wymiernym finansowo znaczeniu dla lokalnej gospodarki. Rozległe, zwarte kompleksy wydobywania oznaczone zostały kolorem jasnofioletowym w północnych i południowych sołectwach gminy. W porozumieniu z przedsiębiorstwami wydobywczymi planuje się zagospodarowanie otoczenia wyrobisk na cele wypoczynkowe i rekreacyjne po zakończeniu ich eksploatacji.

Pozostając w obszarze lokalnej gospodarki, mapa wyróżnia duży, zwarty kompleks terenów inwestycyjnych o przeznaczeniu rozwoju usług i logistyki w sąsiedztwie węzła autostrady A4. Funkcje tego obszaru uzupełniają grunty oznaczone kolorem fioletowym zarezerwowane dla działalności produkcyjnej już istniejących przedsiębiorstw (m.in. Fabryka Maszyn Tarnów w Wierzchosławicach, wytwórnia podkładów strunobetonowych przy bocznicy kolejowej w Bogumiłowicach, produkcja prefabrykantów w Komorowie, betonu czy oprogramowania produkcyjnego w Mikołajowicach). Na przestrzeń gospodarczą gminy składają się również tereny zagospodarowania rolnego, zlokalizowane w bezpośrednim sąsiedztwie każdej miejscowości na zachodnim brzegu Dunajca. Odznaczają się one wyraźniej w zwartych kompleksach w sołectwach na północ od linii kolejowej nr 91. Planuje się utrzymanie funkcji tych terenów głównie pod kątem działalności większych producentów rolnych. Pozostałe tereny oznaczone kolorem czerwonym określają istniejące i przyszłe punkty handlowo-usługowe, lokalizowane w centrach poszczególnych miejscowości lub ich najbliższym sąsiedztwie.

Zabudowa mieszkaniowa gminy rozciąga się w przeważającej mierze wzdłuż sieci głównych dróg. W największym stopniu koncentruje się w centralnych miejscowościach gminy, o najlepszej dostępności komunikacyjnej węzła autostrady A4 i drogi DW973 biegnącej w stronę Tarnowa: Wierzchosławicach, Łętowicach, Kępie Bogumiłowickiej, Ostrowie i Bogumiłowicach oraz Gosławicach i Sieciechowicach. W okresie realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice przewiduje się utrzymanie się tendencji koncentracji zabudowy na tych terenach, związanej przede wszystkim z poprawą dostępności przepraw mostowych nad Dunajcem (ponowne otwarcie mostu w Dunajcu, budowa łącznika między węzłem A4 i Mościcami), atrakcyjnością cenową działek budowlanych na terenie gminy i utrzymaniem się trendu suburbanizacji Tarnowa. Ponadto, poprawie warunków życia w obszarach skoncentrowanej zabudowy w Łętowicach, Bogumiłowicach i Wierzchosławicach dedykowany jest projekt obwodnicy Wierzchosławic. Zakłada on z jednej strony wyprowadzenie ruchu tranzytowego na osi północ-południe z centrów tych miejscowości biegnącego drogą wojewódzką nr 975. Z drugiej strony, w ramach projektu obwodnicy planuje się skanalizowanie ruchu dojazdowego do węzła autostrady wzdłuż jej trasy.

## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

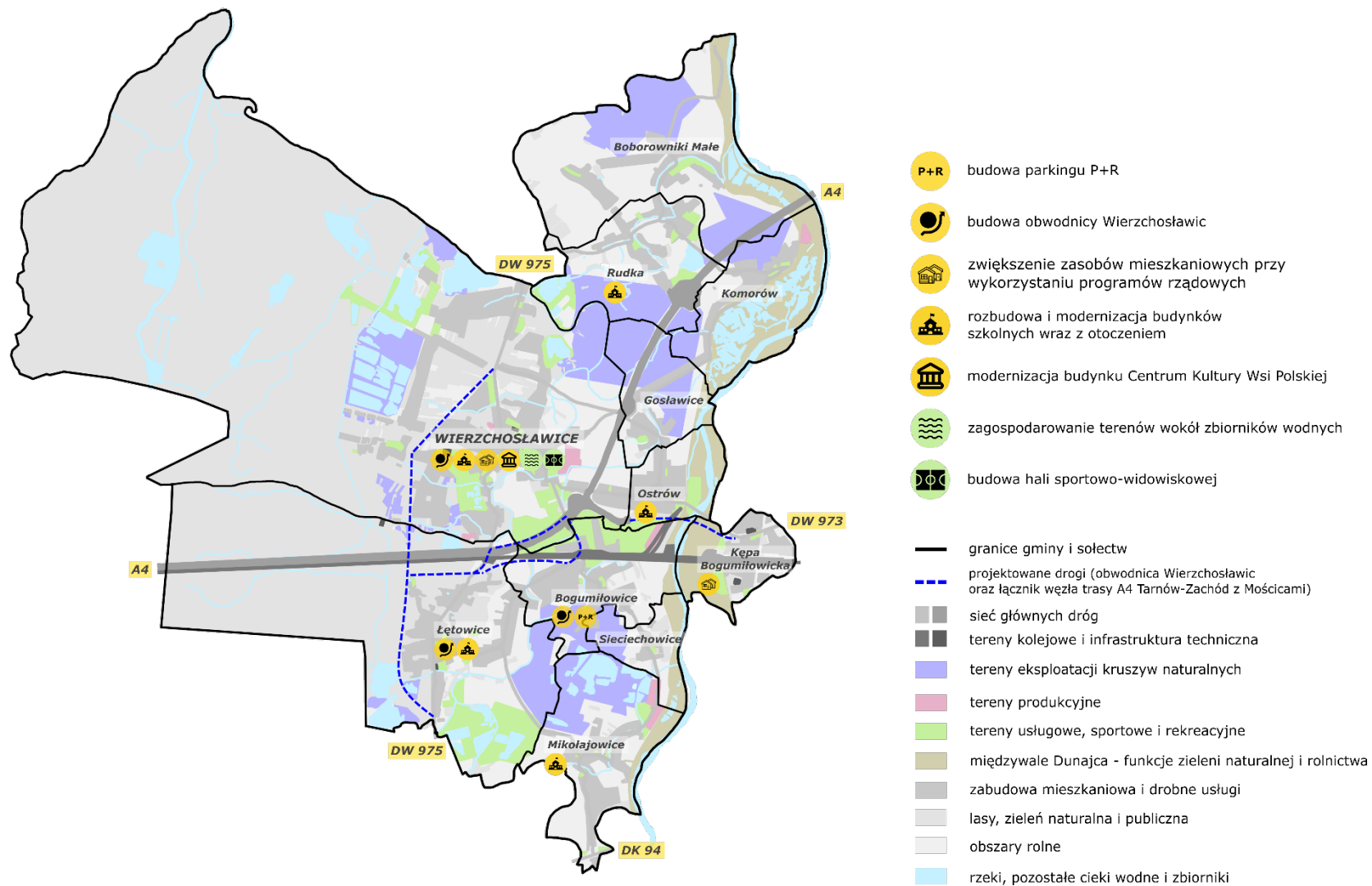
Rysunek 2. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice – planowane przeznaczenie terenów w gminie.



Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy

## Rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy

Rysunek 3. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Wierzchosławice – rozmieszczenie planowanych inwestycji w przestrzeni gminy.



## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

*Źródło: opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy*

Krótką charakterystyką wybranych obszarów i kierunków interwencji:

- Dążąc do możliwie spójnej integracji komunikacyjnej gminy Wierzchosławice z miastem Tarnów planuje się budowę parkingu Park&Ride przy przystanku kolejowym w Bogumiłowicach. Jest to element kierunków działań wskazanych w strategii zakładający utworzenie węzła przesiadkowego na miarę nowoczesnej aglomeracji. Brak odpowiednio przygotowanej infrastruktury parkingowej ogranicza możliwość swobodnej zamiany środka komunikacji i wykorzystanie pełni potencjału kolei. Stanowi ona bezpieczną, komfortową i oszczędną alternatywę dla ruchu samochodowego, czym upatruje się w niej skuteczny czynnik ograniczenia ruchu samochodowego na trasach łączących gminę i miasto.
- Kluczowym i wyczekiwany przez mieszkańców Wierzchosławic, Łętowic i Bogumiłowic projektem jest budowa obwodnicy Wierzchosławic, wyprowadzająca istotną część ruchu samochodowego poza centra miejscowości. Przyczyni się ona do upłynnienia ruchu tranzytowego, zwiększenia przepustowości dróg lokalnych, a tym samym zwiększenia bezpieczeństwa na drogach i podniesienia atrakcyjności przestrzeni życia codziennego, które z nimi sąsiadują.
- Wykorzystując wsparcie rządowych programów budownictwa mieszkaniowego, planuje się zwiększyć pulę dostępnych zasobów mieszkaniowych w Wierzchosławicach i Kępie Bogumiłowickiej. Inwestycje te wychodzą naprzeciw perspektywie stopniowego podnoszenia atrakcyjności osadniczej gminy wskutek poprawy jej dostępności komunikacyjnej, dbałości o jakościowe kształtowanie przestrzeni publicznych, kształtowanie oferty rekreacyjnej, sportowej i wypoczynkowej oraz podnoszenie jakości świadczonych usług publicznych.
- Wychodząc naprzeciw wyzwaniom edukacji XXI wieku gmina podjęła decyzję o kompleksowej modernizacji budynków szkolnych wraz z ich otoczeniem. Stan tych przestrzeni domaga się renowacji i przystosowania do potrzeb osób o ograniczonej mobilnością. Gmina dąży do stworzenia przestrzeni nowoczesnych, zdrowych, zachęcających do nauki, działania i integracji. Inwestycje mają objąć wszystkie pięć szkół podstawowych na terenie gminy.
- Jako jedną ze sztandarowych inwestycji planuje się modernizację budynku Centrum Kultury Wsi Polskiej, w którym Gminny Ośrodek Kultury organizuje życie kulturalne gminy. Projekt wiąże się z kierunkiem działań zakładającym przywrócenie do życia Uniwersytetu Ludowego i powiększeniem przestrzeni wykładowych, występowych, konferencyjnych i noclegowych.
- W ramach współpracy z przedsiębiorstwami wydobywającymi kruszywa naturalne na terenie gminy planuje się zagospodarowanie otoczenia terenów powyrobiskowych, w szczególności kontynuacji przestrzeni wypoczynkowej i rekreacyjnej w Dwudniakach. Inicjatywa ta wpisuje się cel operacyjny zakładający tworzenie atrakcyjnej oferty skierowanej do mieszkańców gminy, jej okolic i miasta Tarnowa. Jednocześnie, inwestycja wpisuje się w ramy większego projektu pt. „Pojezierze Tarnowskie”, w ramach którego gminy znad Dunajca dążą do utworzenia sieci zbiorników wodnych o przeznaczeniu wypoczynkowym.
- W ramach celu uzupełniania deficytów infrastruktury sportowej na pierwszym miejscu gmina stawia sobie za cel wybudowanie hali sportowo-widowiskowej. Inwestycja ma na celu poszerzenie możliwości uprawiania sportu dla młodzieży i dorosłych, dywersyfikację dyscyplin uprawianych w klubach sportowych na terenie gminy oraz utworzenie zadanej, przestronnej przestrzeni mogącej pomieścić imprezy i wydarzenia o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym.



## Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Wierzchosławice wynikają z założeń strategicznych i dokumentów planistycznych gminy. Poniższe zestawienie przedstawia krótką charakterystykę zasad i kierunków kształtowania przestrzennego dla 4 kluczowych stref funkcjonalno-przestrzennych.

### 1. Strefa urbanizacji

#### • Charakterystyka:

→ Tereny istniejącej zabudowy mieszkaniowej, usługowej, produkcyjnej oraz innego rodzaju zainwestowania wraz z terenami komunikacji i urządzeń infrastruktury technicznej oraz tereny przyległe, niezabudowane, predysponowane do zainwestowania oraz nowe enklawy wyznaczone zgodnie z oczekiwaniami mieszkańców po przeprowadzeniu pełnej analizy potrzeb i możliwości rozwojowych, w tym bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę dla zapewnienia perspektywicznego rozwoju gminy.

#### • Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

→ Zrównoważony i perspektywiczny rozwój funkcji mieszkaniowej, usługowej, w tym turystycznej oraz działalności produkcyjnej, gospodarczej i siatki komunikacyjnej przy zachowaniu zasad ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego;

→ Lokalizacja nowej zabudowy mieszkaniowej (intensyfikacja) w pierwszej kolejności na terenach uzbrojonych, posiadających dogodną dostępność komunikacyjną a zarazem poza strefami uciążliwości tras komunikacyjnych, na terenach korzystnych pod względem fizjograficznym i nieobjętych ochroną gleb klasy I-III;

→ Sukcesywny i wyprzedzający rozwój układu komunikacyjnego oraz sieci i urządzeń infrastruktury technicznej na terenach predysponowanych dla rozwoju mieszkalnictwa;

→ Koncentracja i poprawa standardów obiektów usługowych i sportowych na terenach zabudowy usługowej, w tym usług sportu i rekreacji przy zapewnieniu wystarczającej liczby miejsc parkingowych. Możliwość ich wnoszenia na terenach położonych w zasięgu powiązań przyrodniczych pod warunkiem pozostawienia terenu biologicznie czynnego na poziomie min. 50%;

→ Kształtowanie zabudowy usługowej tak, aby tworzyła wyraźne przestrzenie publiczne oraz dostosowywanie obiektów usługowych i przestrzeni wokół nich dla potrzeb osób niepełnosprawnych;

→ Kształtowanie przestrzeni zielonych na bazie istniejących zasobów przyrodniczych poprzez ochronę szczególnie cennych jej elementów, ich utrzymanie i porządkowanie;

→ Możliwość realizacji na terenach zabudowy mieszkaniowej i usługowej obiektów związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej, rzemieślniczej i wytwórczej, handlu hurtowego oraz obiektów składów i magazynów pod warunkiem braku uciążliwości prowadzonej działalności dla mieszkańców;

→ W sytuacji gdy układ drogowy może stanowić barierę dla przemieszczania się zwierząt ustala się wymóg lokalizacji w ciągu drogi bezpiecznych przejść dla zwierząt.

## 2. Strefa terenów rolnych i siedliskowych

- Charakterystyka:

- Tereny rolne i odłogowane, tereny zieleni naturalnej, niewielkie enklawy istniejących lasów i zadrzewień, wody powierzchniowe oraz istniejąca zabudowa mieszkaniowa, zabudowa zagrodowa oraz tereny istniejących usług oraz niewielkie enklawy istniejących terenów produkcyjno-usługowych.

- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- Utrzymanie istniejącego rolnego charakteru terenu wraz z ekstensywną zabudową;

- Realizacja nowych gospodarstw rolnych, obejmujących zabudowę zagrodową, w której skład mogą wchodzić: budynki mieszkalne dla rolników, budynki gospodarcze, inwentarskie i inne związane z prowadzoną działalnością rolniczą (np. ogrodniczą, hodowlaną, rolną, nasienniczą itd.);

- Na terenach zabudowy mieszkaniowej w ramach strefy podstawowy kierunek interwencji stanowi zrównoważony i skoncentrowany rozwój zabudowy zagrodowej, mieszkaniowej jednorodzinnej oraz zabudowy usługowej związanej z obsługą rolnictwa i agroturystyką wraz z pełną infrastrukturą techniczną i komunikacyjną – na terenach w zasięgu powiązań przyrodniczych przewiduje się możliwość wznoszenia nowych obiektów pod warunkiem utrzymania terenu biologicznie czynnego na poziomie min. 60%;

- Zrównoważony i skoncentrowany rozwój obiektów usługowych, sportowych, rekreacyjnych, gospodarki rolnej i rybackiej itd. na terenach dedykowanych tym funkcjom lub obiektów bezpośrednio z związanych z tymi funkcjami i ich obsługą;

- Odgradzanie pasami zieleni terenów obsługi komunikacji oraz zagwarantowanie bezpiecznych przejść dla zwierząt w sytuacji gdy układ drogowy może stanowić barierę dla ich swobodnego przemieszczania się;

- W strefie terenów rolnych i siedliskowych są położone obiekty podlegające ochronie prawnej, m.in. pomniki przyrody – dla ich ochrony i ich otoczenia wprowadza się nakaz utrzymania istniejącego naturalnego - przyrodniczego sposobu użytkowania terenu wokół obiektu, który zapewni ich ochronę i należyłą ekspozycję.

## 3. Strefa przyrodniczo-leśna

- Charakterystyka:

- Tereny lasów położonych w granicach Radłowsko-Wierzchosławickiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz tereny bezpośrednio przylegające do Dunajca stanowiące jego otulinę biologiczną, w tym tereny zadrzewień i zakrzewień oraz niewielkich enklaw użytków rolnych, łąk, nieużytków i terenów leśnych.

- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:

- Podstawowym kierunkiem gospodarowania przestrzenią w tej strefie jest kontynuacja przyrodniczego charakteru tego terenu - nie wyznacza się w jej obszarze nowych terenów budowlanych, zaś wszelka działalność inwestycyjna winna być zgodna z przepisami odrębnymi;

- Ochrona istniejących zasobów środowiska, w tym walorów krajobrazowych;
- Zachowanie równowagi przyrodniczej, w tym ochrona różnorodności biologicznej obszaru realizowanej poprzez pielęgnację terenów przyrodniczo czynnych;
- Zakaz zabudowy dotyczy terenów zieleni naturalnej oraz lasów, za wyjątkiem obiektów związanych z gospodarką leśną – dopuszcza się jednak możliwość realizacji urządzeń turystycznych, w tym ścieżek pieszych i rowerowych wraz z drobnymi obiektami i urządzeniami służącymi obsłudze ruchu turystycznego na zasadach określonych w przepisach odrębnych;
- Dopuszcza się zrównoważony i skoncentrowany rozwój obiektów usługowych, sportowych, rekreacyjnych, gospodarki rolnej i rybackiej itd. na terenach dedykowanych tym funkcjom, a zarazem znajdującym się w strefie.

4. Strefa terenów złóż i eksploatacji kruszyw naturalnych:

- Charakterystyka:
  - Tereny objęte granicami udokumentowanych złóż kruszyw naturalnych.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
  - Sukcesywne prowadzenie eksploatacji, następnie porządkowanie oraz rekultywacja po zakończeniu wydobywania zgodnie z kierunkiem ustalonym w koncesji;
  - Rekultywacja prowadzona w kierunku zagospodarowania sportowo-rekreacyjno-wypoczynkowego wraz z pełną infrastrukturą techniczną i komunikacyjną (ewentualnie w kierunku leśnym);
  - Dopuszcza się ograniczony i skoncentrowany rozwój obiektów mieszkaniowych, usługowych, terenów leśnych itd. na terenach dedykowanych tym funkcjom, a zarazem znajdującym się w strefie.
-

## Obszary strategicznej interwencji

### Obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa wraz z zakresem planowanych działań

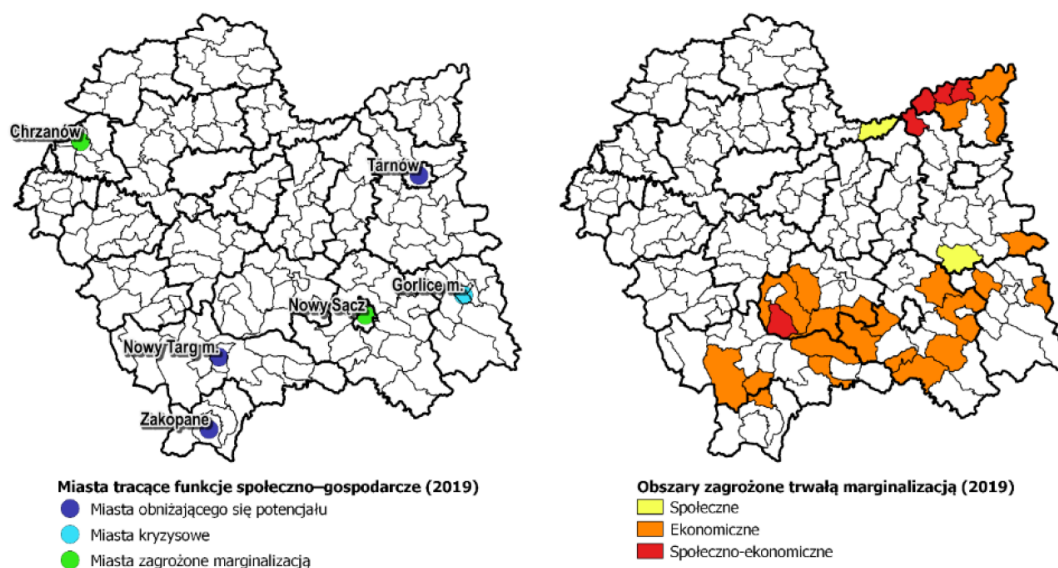
Terytorialne ukierunkowanie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” zakłada dążenie do wykorzystania i wzmocnienia przewag konkurencyjnych regionu (mowa m.in. o potencjale kulturowym, turystycznym i przyrodniczym) oraz zachowania spójności wewnątrzregionalnej. Wdrażany zatem będzie – wskazany w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) – rozwój terytorialnie wrażliwy i odpowiedzialny.

Przejawem polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie są obszary strategicznej interwencji. Zgodnie z definicją ustawową, obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. Samorząd województwa małopolskiego wskazał w swojej strategii, poza OSI określonymi na szczeblu krajowym (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją), dodatkowy katalog OSI regionalnych. Ostatecznie w województwie małopolskim wyodrębniono **6 typów obszarów (w rozumieniu zapisów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030)**: 3 typy obszarów problemowych (kategoria ta obejmuje zarówno OSI krajowe, jak i OSI regionalne), 2 typy obszarów o wyjątkowym potencjale oraz 1 typ obszarów wzrostu. Wśród nich należy wymienić:

- **Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze**

**6 miast** wskazanych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) oraz Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: **Tarnów, Nowy Sącz, Gorlice, Nowy Targ, Zakopane, Chrzanów**. Obszary te będą wspierane z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych dodatkową interwencją, np. w postaci **specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów wyboru projektów w RPO WM 2021–2027**. Szczegółowy zakres wsparcia określi tenże program.

Rysunek 4. Krajowe obszary strategicznej interwencji.



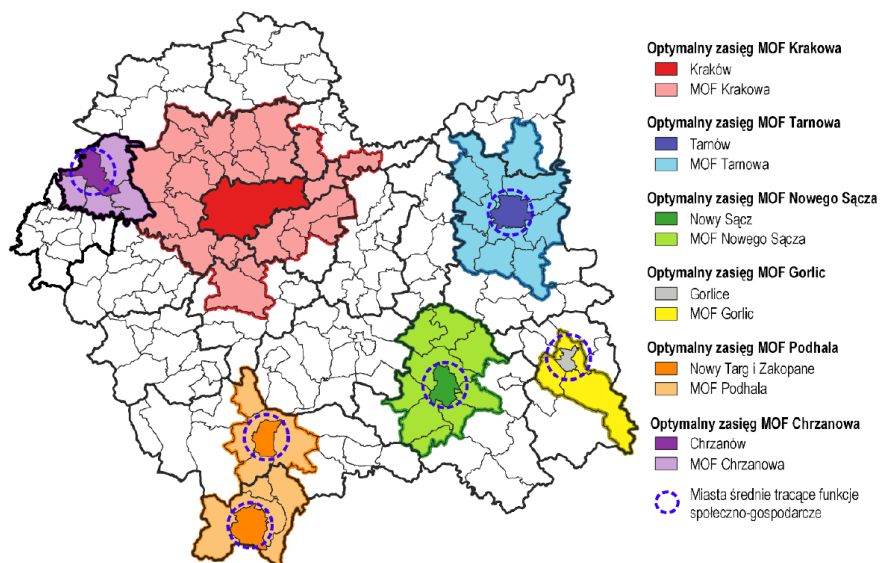
## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

*Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 65*

- **Miejskie obszary funkcjonalne (MOF)**

Za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych, uznano miasta i obszary funkcjonalne wokół nich. Przeprowadzono analizę dotyczącą delimitacji optymalnych zasięgów MOF w Małopolsce, w kontekście **realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych na lata 2021-2027**, dla stolicy regionu oraz 6 miast średnich tracących funkcję społeczno-gospodarcze. W konsekwencji w strategii wskazano 6 miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce: **MOF Krakowa, MOF Nowego Sącza, MOF Gorlic, MOF Podhala, MOF Chrzanowa oraz MOF Tarnowa, który współtworzy gmina Wierzchosławice**. Województwo małopolskie będzie wspierać gminy współpracujące w ramach MOF – z założeniem, że kluczowe znaczenie będzie miała (zawiązana formalnie) współpraca i inicjatywa oddolna. Jedną z form wsparcia będzie możliwość realizacji wspomnianego instrumentu ZIT na obszarze wybranych MOF.

Rysunek 5. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF.



Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 66

- **Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia**

Kolejne OSI są konsekwencją wyzwań związanych z procesem transformacji gospodarki w kierunku uzyskania neutralności klimatycznej. Transformacja będzie wymagać dedykowanych interwencji i wsparcia na rzecz tych obszarów, które będą najsilniej dotknięte jej skutkami. W Małopolsce takim obszarem są tereny w najbardziej zurbanizowanej zachodniej części województwa – **4 powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski i wadowicki**, gdzie gospodarka oparta jest w znacznej mierze na dużych zakładach, w tym związanych z działalnością górniczą. Kopalnie węgla kamiennego funkcjonują w Brzeszczach i w Libiążu. **Obszar Małopolski Zachodniej rekomendowany jest do wsparcia w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Just Transition Fund)**. Ostateczna decyzja, dotycząca uwzględnienia Małopolski Zachodniej oraz potencjalnej wysokości kwoty alokacji w programie zostanie podjęta w ramach uzgodnień pomiędzy Komisją Europejską a polskim rządem. Podstawą negocjacji będą zapisy projektu Umowy Partnerstwa oraz Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji.

Rysunek 6. Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia.

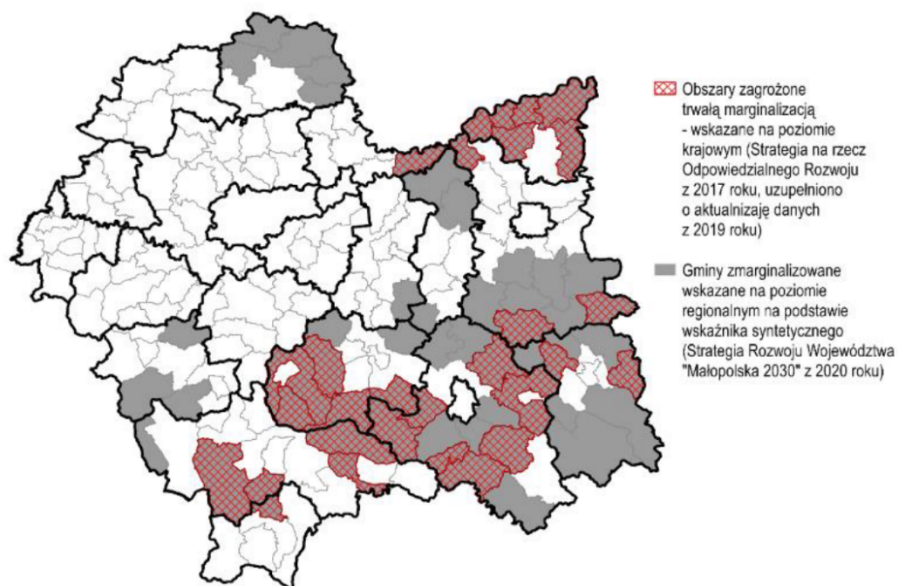


Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 68

- **Gminy zmarginalizowane**

Gminy dotknięte problemami i barierami rozwojowymi zostały wyznaczone na podstawie wskaźnika syntetycznego, złożonego z wybranych mierników przedstawiających zagadnienia społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. Ostatecznie, jako obszary zmarginalizowane w Małopolsce wskazano **gminy, zlokalizowane głównie w południowej i wschodniej części regionu oraz częściowo na północy województwa, wśród których nie znajduje się gmina Wierzchosławice.** Do tych jednostek zostanie skierowane **szczególne wsparcie w celu wyrównania ich szans rozwojowych.**

Rysunek 7. Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce.



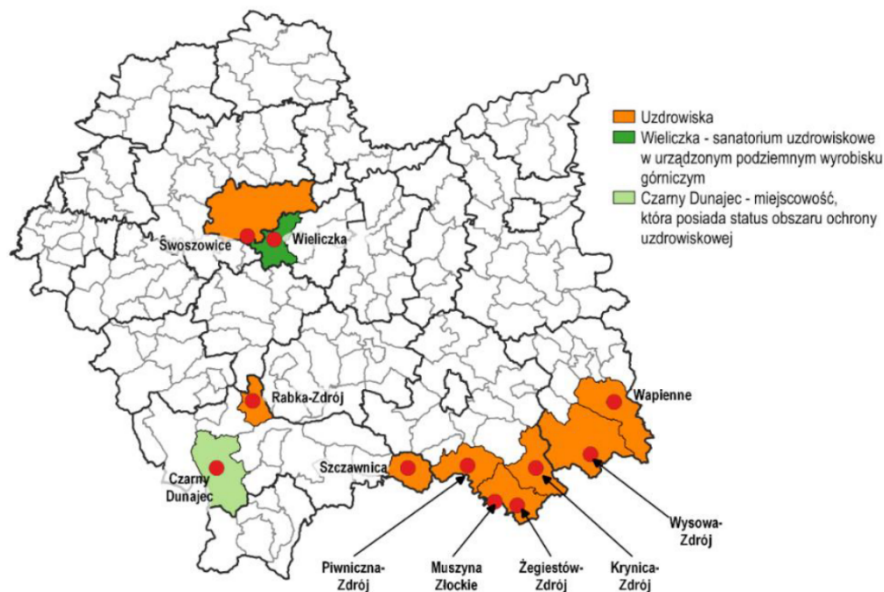
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 70



- **Miejscowości uzdrowiskowe**

Z uwagi na specyfikę województwa, za regionalne OSI uznano miejscowości uzdrowiskowe. Są to obszary o szczególnych walorach: przyrodniczych, krajobrazowych, klimatycznych, rekreacyjnych, turystycznych, zdrowotnych, o uznanej marce, tradycjach i bogatej historii, manifestującej się często w zabytkowej architekturze. Miejscowości te zlokalizowane są głównie na obszarach górskich, które są obszarami o utrudnionym dostępie komunikacyjnym i ograniczonych możliwościach rozwoju przemysłu. Z uwagi na istotne znaczenie rozwoju branży uzdrowiskowej oraz dużą koncentrację jednostek tego typu w Małopolsce, samorząd regionalny w kolejnych latach utrzyma **wsparcie dla obecnych, jak i przyszłych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej**. Do tej grupy nie zalicza się gmina Wierzchosławice.

Rysunek 8. Miejscowości uzdrowiskowe w Małopolsce.



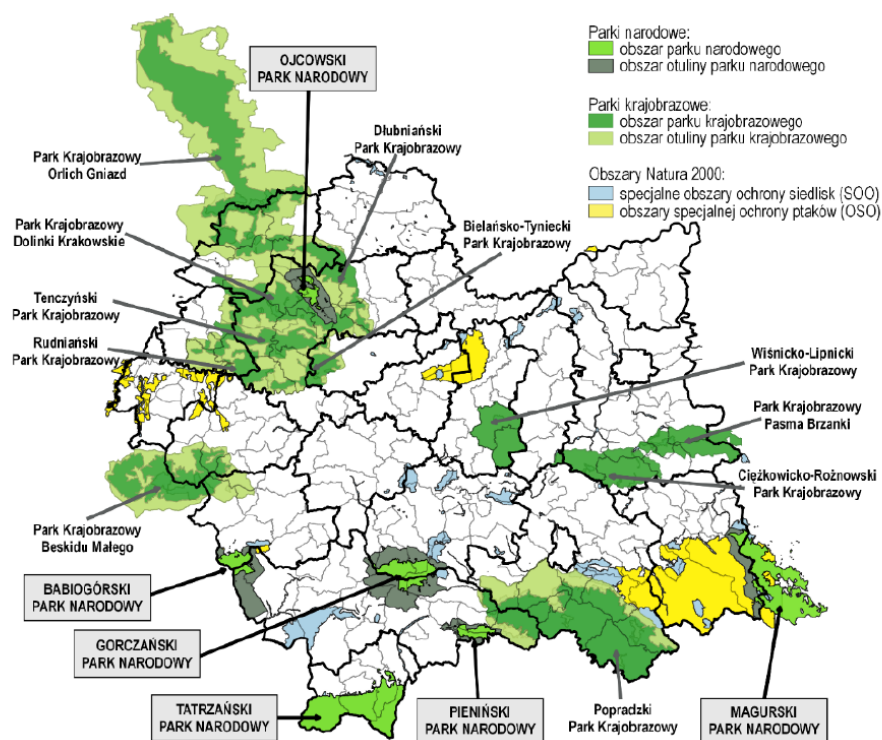
Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 71

- **Obszary prawnie chronione**

Specjalnym wsparciem objęte zostaną objęte ponadto obszary **prawnie chronione, np. parki narodowe, parki krajobrazowe czy obszary Natura 2000**. Są to obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, co powoduje konieczność objęcia ich dodatkową ochroną i wsparciem z poziomu regionu. Jednocześnie ich obecność na danym obszarze wprowadza pewne ograniczenia związane z użytkowaniem terenów i realizacją inwestycji. Stąd wsparcie dla terenów chronionych będzie związane nie tylko z kwestiami ochrony środowiska, ale interwencja z poziomu województwa będzie również formą rekompensaty dla gmin, które dotykają bariery wywoływane przez obostrzenia środowiskowe. **W ograniczonym stopniu dotyczy do gminy Wierzchosławice, gdzie zlokalizowany jest obszar Natura 2000 „Dolny Dunajec”**. Jednocześnie samorząd regionalny będzie wyróżniać **gminy, które wykazują się aktywnością w zakresie działań środowiskowych**. Będą one mogły uzyskać **preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu województwa oraz w ramach konkursów wspieranych z RPO WM 2021-2027**.

## Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

Rysunek 9. Obszary cenne przyrodniczo w Małopolsce.



Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 72

## **Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu**

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, m.in.:

- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030,
- Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

## Strategia Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021-2030

*Tabela 5. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Wierchosławice na lata 2021- 2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu*

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030		Cel strategiczny 1. Zapewnienie mieszkańcom dobrze zaprojektowanej, przyjaznej środowisku przestrzeni do życia, w tym komfortowych połączeń komunikacyjnych w obszarze aglomeracji tarnowskiej..				Cel strategiczny 2. Zapewnienie przez gminę i partnerów najwyższej jakości usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wspólnoty lokalnej.				Cel strategiczny 3. Zaplecze gospodarcze gminy Wierzchosławice podnoszące konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz wspieranie prężności lokalnego rynku pracy przy pomocy tradycyjnych i nowoczesnych instrumentów.		Cel strategiczny 4. Dziedzictwo z kulturą oraz ruch z wyprzedzeniem jako wspólne źródła wzmocnienia więzów wśród lokalnej społeczności, zdrowia mieszkańców oraz konkurencyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.		
	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030		Cel operacyjny 1.1. Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.	Cel operacyjny 1.2. Infrastruktura sieciowa i gospodarka odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy.	Cel operacyjny 1.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.	Cel operacyjny 1.4. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.	Cel operacyjny 2.1. Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.	Cel operacyjny 2.2. Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.	Cel operacyjny 2.3. Dbałość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.	Cel operacyjny 2.4. Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy.	Cel operacyjny 2.5. Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.	Cel operacyjny 3.1. Wzmocnienie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.	Cel operacyjny 3.2. Pobudzanie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.	Cel operacyjny 4.1. Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz wzmocnienie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.	Cel operacyjny 4.2. Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.
	Cele i priorytety nadrzędnych dokumentów strategicznych														
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.														
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.														
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.														
<b>Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym</b>															
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.														
	1.2 Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.														
	1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.														
	1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.														
	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.														
<b>Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych</b>															
2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.															
2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.															
2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.															
<b>Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie</b>															
3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.															
3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.															
3.3 Poprawa organizacji															

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

*Źródło: opracowanie własne*

## **System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030**

### **System wdrażania**

#### ***Instytucjonalna struktura systemu realizacji strategii***

Systemu realizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 tworzą:

- Wójt Gminy Wierzchosławice,
- Rada Gminy Wierzchosławice,
- Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Wierzchosławice, pełniący rolę centrum koordynacyjnego,
- inne stanowiska/komórki/wydziały Urzędu Gminy Wierzchosławice oraz jednostki gminne,
- wykonawcy i partnerzy realizacyjni określani w strategii.

Za wdrażanie strategii, podobnie jak i innych dokumentów o charakterze strategicznym i długofalowym, odpowiada Wójt Gminy Wierzchosławice. Jego odpowiedzialność należy rozumieć poprzez strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w strategii.

Ważna rola przypada również Radzie Gminy Wierzchosławice, reprezentującej różnorodne środowiska lokalne. Będzie ona wsparciem merytorycznym dla centrum koordynacyjnego, a do jej zadań należy w szczególności proponowanie nowych kierunków działań i rozwiązań realizacyjnych, bazujących na opiniach przedstawicieli społeczności lokalnych z poszczególnych części gminy, podejmowanie uchwał w zakresie aktualizacji dokumentu, w szczególności na bazie wniosków z monitoringu i ewaluacji.

Kluczowym elementem powyższej struktury jest Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Wierzchosławice, który z jednej strony będzie prowadził sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji, przygotowując podsumowania i raporty dla władz samorządowych gminy, a z drugiej stanowił „węzeł koordynacyjno-informacyjny” dla wykonawców i partnerów realizacyjnych. Niezbędna jest współpraca innych stanowisk/komórek/wydziałów Urzędu Gminy Wierzchosławice oraz jednostek gminnych ze wskazanym centrum koordynacyjnym. Strategia uwzględnia ponadto zadania wykraczające poza bezpośrednie kompetencje gminy, stąd potrzeba włączenia w system realizacji i współpracy partnerów, jak: administracja rządowa, inne jednostki samorządu terytorialnego, przedstawiciele biznesu, organizacje pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańców, partnerów zagranicznych. Tym samym, efektywność realizacji celów wyodrębnionych w strategii w dużej mierze będzie zależęć od koordynowania i monitorowania tego procesu. Dlatego też do zadań Referatu Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Wierzchosławice należeć będzie w szczególności:

- realizacja przypisanych mu kierunków działań,



- koordynacja współpracy oraz ciągłe pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w strategii,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,
- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji strategii.

### ***Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii***

Projekty i zadania w ramach Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 będą realizowane w różnych okresach czasowych: od akcji jednorazowych, poprzez działania realizowane przez kilka tygodni, miesięcy, rok, kilka lat, aż do zadań ciągłych.

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 będzie wdrażana przy wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów, m.in.:

- finansowych – coroczne uchwały budżetowe Rady Gminy Wierzchosławice, wieloletnia prognoza finansowa oraz inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, a także projekty realizowane przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, głównie europejskich, otwarte konkursy ofert i inne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi,
- prawnych – uchwały Rady Gminy Wierzchosławice, zarządzenia Wójta Gminy Wierzchosławice, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.,
- wdrożeniowych – gminne strategie sektorowe/branżowe itp., uszczegóławiające strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów rozwojowych, określone w szczególności w rozdziale dotyczącym wytycznych do sporządzania dokumentów wykonawczych,
- planowania przestrzennego - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym itp.,
- organizacyjno-zarządczych i koordynacyjnych – aktualizacje regulaminów, statutów i procedur, tworzenie zespołów zadaniowych i projektowych, powoływanie dedykowanych ciał o charakterze opiniodawczo-doradczym, zawiązywanie partnerstw itp.,
- kadrowych – praca i zaangażowanie władz samorządowych, kadry kierowniczej i pracowników wydziałów oraz jednostek gminnych, koordynatorów programów i projektów, w tym realizowanych z funduszy europejskich, liderów lokalnych, a także system doskonalenia kadr, wymiany doświadczeń i poznawania dobrych praktyki itp.,
- kontrolnych - aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, kontrola jakości itp.

- społecznych – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strona internetowa gminy i jednostek gminnych, profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne itp.

**Poziom społeczny**

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 wśród wszystkich pracowników samorządowych, całej społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zaplanowanych działań. Głównym adresatem zapisów dokumentu są w szczególności:

- mieszkańcy,
- władze samorządowe, w tym radni,
- pracownicy Urzędu Gminy Wierzchosławice i jednostek gminnych,
- organizacje pozarządowe z terenu gminy,
- przedsiębiorcy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu i rynku pracy,
- obecni i przyszli partnerzy gminy.

Ważnym adresatem Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2020 jest również otoczenie jednostki, szczególnie:

- inne gminy, w szczególności tworzące Miejski Obszar Funkcjonalny Tarnowa i Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska,
- samorząd powiatu tarnowskiego, w tym m.in. zarząd powiatu tarnowskiego, Starostwo Powiatowe w Tarnowie i Powiatowy Urząd Pracy w Tarnowie,
- samorząd województwa małopolskiego, w tym zarząd województwa małopolskiego, Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego,
- wojewoda małopolski,
- administracja rządowa,
- posłowie i senatorowie oraz radni sejmiku wojewódzkiego, związani z gminą / subregionem / regionem,
- organizacje pozarządowe o ponadlokalnym zasięgu,
- wyższe uczelnie z terenu regionu,
- organizacje samorządu gospodarczego o ponadlokalnym zasięgu,
- potencjalni inwestorzy zainteresowani inwestycjami w gminie,
- sektor finansowy – banki, instytucje pożyczkowe i kredytowe,
- podmioty turystyczne,
- zagraniczni partnerzy samorządowi gminy.

Upowszechnienie zapisów strategii ma na celu:

- poinformowanie o zakończeniu prac nad opracowaniem Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030,
- objaśnienie dalszych etapów procesu zintegrowanego planowania rozwoju w gminie – realizacja zapisów strategii, zaproszenie do współpracy, tworzenie partnerstw,
- prezentację lokalnego potencjału społecznego, gospodarczego, środowiskowego, przestrzennego gminy, priorytetów i kierunków rozwoju w najbliższych latach (obszary strategiczne i cele strategiczne i operacyjne, kierunki interwencji),
- objaśnienie roli funduszy strukturalnych Unii Europejskiej w finansowaniu rozwoju lokalnego i sposobu ich pozyskiwania poprzez przygotowanie projektów wynikających ze strategii,
- zachęcenie do współrealizacji Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030, a także jej stałego monitorowania i aktualizacji, zgodnie ze zmieniającymi się potrzebami i nowymi wyzwaniami.

W celu upowszechnienia treści strategii rekomenduje się przeprowadzić proponowane działania:

- zorganizowanie spotkania informacyjnego poświęconego ustaleniom strategii oraz inaugurującego proces jej obowiązywania – skierowanego głównie do adresatów strategii oraz przedstawicieli otoczenia gminy,
- opracowanie krótkiego materiału (broszury informacyjnej) przybliżającego treść Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030,
- umieszczenie go do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej (BIP),
- przekazanie pełnej i/lub skróconej wersji strategii wskazanym interesariuszom lokalnym i ponadlokalnym,
- udzielanie przez władze samorządowe gminy wypowiedzi dla mediów, np. wywiadów dla prasy lokalnej i regionalnej, na temat zakończenia prac nad Strategią Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz rozpoczęcia procesu jej wdrażania i poszukiwania partnerów.

## Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Tabela 6. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne wynikające z działań planu operacyjnego
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Wierzchosławice	W toku uchwalania	Studium w trakcie zmian. Projekt studium zgodny z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w strategii oraz wytycznymi i rekomendacjami zawartymi w jego ramach.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	<p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchosławice „Zawrocie” – ETAP A</p> <p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminy Wierzchosławice w części miejscowości Rudka, Mikołajowice, Łętowice oraz Bogumiłowice dla terenu wydobywania kruszywa</p> <p>Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego na obszarze Gminy Wierzchosławice w części miejscowości Rudka na terenie przylegającym do drogi powiatowej</p>	<p>XVIII/126/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Wierzchosławice „Zawrocie” – ETAP A</p> <p>Uchwała Nr IV/24/2015 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 stycznia 2015 r. w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru gminy Wierzchosławice w części miejscowości Rudka, Mikołajowice, Łętowice oraz Bogumiłowice dla terenu wydobywania kruszywa</p> <p>Uchwała NR XX/126/08 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 8 września 2008 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na obszarze Gminy Wierzchosławice w części miejscowości Rudka na terenie przylegającym do drogi powiatowej</p> <p>Uchwała Nr XIV/87/03 Rady Gminy</p>	<p>Aktualizacja obowiązujących planów jako konsekwencja aktualizacji studium i/lub na nowo zidentyfikowanych terenach służących działaniom prowadzącym do zwiększenia i wykorzystania potencjału gospodarczego, rekreacyjnego i atrakcyjności osadniczej gminy oraz rozbudowy jej infrastruktury społecznej i komunalnej.</p> <p>Objęcie gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego – w szczególności terenów urbanizujących się, ważnych z perspektywy ochrony interesu lokalnej społeczności, wykorzystania potencjałów gminy oraz ochrony przyrody i krajobrazu.</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

		<p>Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego części gminy Wierzchosławice</p> <p>Plan zagospodarowania przestrzennego części wsi Łętowice w gminie Wierzchosławice</p>	<p>Wierzchosławice z dnia 30 września 2003r. w sprawie: uchwalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego części gminy Wierzchosławice</p> <p>Uchwała Nr XV/89/99 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 grudnia 1999 r.w sprawie uchwalenia planu zagospodarowania przestrzennego części wsi Łętowice w gminie Wierzchosławice</p>	
<b>Energetyka</b>	<p>Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe</p>	<p>Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Wierzchosławice</p>	<p>Uchwała Nr V/25/2011 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 marca 2011 r. w sprawie uchwalenia „Założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe Gminy Wierzchosławice”</p>	<p>Dokument aktualny. Rekomendowana aktualizacja założeń w oparciu o bilans energetyczny gminy, ewaluację dokumentu i postępy osiągnięte w wyniku zrealizowanych inwestycji oraz w świetle działań planowanych w ramach strategii, m.in. w zakresie termomodernizacji, modernizacji i instalacji nowych indywidualnych źródeł ciepła oraz wydajności sieci przesyłowych.</p>
<b>Gospodarka komunalna</b>	<p>Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy</p>	<p>Wieloletni Program Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wierzchosławice na lata 2020 – 2025</p>	<p>Uchwała Nr XVIII/129/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 stycznia 2020 r. w sprawie Wieloletniego Programu Gospodarowania Mieszkaniowym Zasobem Gminy Wierzchosławice na lata 2020 – 2025</p>	<p>Program aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający.</p>
	<p>Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych</p>	<p>Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Spółki Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o. o. na lata 2021-2023</p>	<p>Uchwała nr XXXII/222/2021 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 25 stycznia 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego Planu Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Spółki Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o. o. na lata 2021-2023</p>	<p>Dokument aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający.</p>

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

<p><b>Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem</b></p>	<p>Gminny program opieki nad zabytkami</p>	<p>Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wierzchosławice na lata 2014 - 2017</p>	<p>Uchwała Rady Gminy Wierzchosławice w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Wierzchosławice na lata 2014 - 2017</p>	<p>Program nieaktualny. Opracowanie sprawozdania z realizacji programu oraz jego aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu, z uwzględnieniem treści zawartych w strategii, w szczególności w ramach celu operacyjnego 4.1. Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i tradycji politycznych gminy oraz wzmacnianie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice.</p>
<p><b>Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu</b></p>	<p>Gminny program ochrony środowiska</p>	<p>Program Ochrony Środowiska dla Gminy Wierzchosławice na lata 2004-2015</p>	<p>Uchwała Nr XXXIV/185/05 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 29 kwietnia 2005 r w sprawie uchwalenia „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Wierzchosławice na lata 2004-2015”</p>	<p>Program nieaktualny. Opracowanie raportu z realizacji programu oraz jego aktualizacja lub opracowanie nowego dokumentu, z uwzględnieniem treści zawartych w strategii, w szczególności w ramach celu operacyjnego 1.3. Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.</p>
	<p>Plan gospodarki niskoemisyjnej</p>	<p>Brak</p>	<p>Brak</p>	<p>Rekomenduje się opracowanie planu na kolejne lata. Dokument powinien być spójny ze strategią i ją uszczegóławiać. Dokument stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych m.in. na działania w zakresie termomodernizacji budynków, rozwoju transportu publicznego i ścieżek rowerowych czy wdrażania OZE.</p>
	<p>Program usuwania azbestu</p>	<p>Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wierzchosławice na lata 2012-2032</p>	<p>Uchwała Nr XXII/129/2012 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 26 listopada 2012 r. w sprawie uchwalenia „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Wierzchosławice na lata 2012-2032”</p>	<p>Program aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający.</p>
	<p>Program małej retencji</p>	<p>Brak</p>	<p>Brak</p>	<p>Rekomendowane opracowanie w celu prewencyjnym w związku ze stałym zagrożeniem podtopieniami i powodzią. Tworzenie naturalnych polderów zalewowych, dbałość o ich niezabudowywanie, renaturalizacja sztucznie zmienionych obszarów podmokłych i bagiennych (np. w wyniku melioracji, a obecnie będących nieużytkami), nasadzenia zabezpieczające i buforujące od terenów zabudowań,</p>



Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

				małe zbiorniki retencyjne – to działania ochronne przed wystąpieniem niekorzystnych zjawisk pogodowych. Działania związane z programem są finansowane w ramach środków zewnętrznych - na inwestycje retencyjne, dodatkowo wykorzystywane jako instrument wzbogacania bioróżnorodności np. poprzez działania renaturalizacji obszarów nieużytków, co na obszarach o zanikającej funkcji drobnego rolnictwa jest szczególnie istotne.
Transport	Strategia rozwoju elektromobilności	Brak	Brak	Ewentualne opracowanie w związku z postępującymi trendami rozwoju rynku elektromobilności, dostępnością środków publicznych na rozwój niskoemisyjnej komunikacji indywidualnej i zbiorowej. Współpraca gmin tworzących Stowarzyszenie Aglomeracja Tarnowska.
	Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Brak	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, do zarządcy drogi należy w szczególności opracowywanie planów rozwoju sieci drogowej.
Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wierzchosławice na lata 2009-2020	Uchwała Rady Gminy Wierzchosławice w sprawie zmiany uchwały Nr XXXVII/218/09 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 28 grudnia 2009 r. w sprawie uchwalenia Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Wierzchosławice na lata 2009 - 2020	Zakończył się okres obowiązywania dokumentu. Opracowano sprawozdanie z realizacji. Nowy dokument w trakcie opracowywania. Powinien być zgodny z zapisami strategii, w szczególności w ramach celu operacyjnego 2.2. Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności, a także 2.3. Dbałość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.
	Gminny program rewitalizacji	Gminny Program Rewitalizacji Gminy Wierzchosławice na lata 2016-2024	Uchwała Nr XXX/198/2017 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 15 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Gminy Wierzchosławice na lata 2016-2024	Program zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający. Rekomendowana ewaluacja i ewentualna aktualizacja w oparciu o założenia strategii.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy w Gminie Wierzchosławice na lata 2021 -	Uchwała Nr XXXI/210/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie przyjęcia Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie i Ochrony Ofiar Przemocy	Program aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający.

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

		2025	w Rodzinie w Gminie Wierzchosławice na lata 2021-2025	
	Gminny program wspierania rodziny	Gminny Programu Wspierania Rodziny w Gminie Wierzchosławice na lata 2019-2021	Uchwała Nr VIII/58/2019 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 10 kwietnia 2019 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Wspierania Rodziny w Gminie Wierzchosławice na lata 2019-2021.	Program aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający. W perspektywie zaktualizowanie lub opracowanie nowego dokumentu spójnego z założeniami strategii, w szczególności w ramach celu operacyjnego 2.2. Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz Gminny program przeciwdziałania narkomanii	Gminny Program Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wierzchosławice na 2021 rok	Uchwała Nr XXXI/209/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii dla Gminy Wierzchosławice na 2021 rok .	Program aktualny, zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający. Program podejmowany co roku, powinien być każdorazowo spójny z założeniami strategii.
<b>Rozwój lokalny</b>	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok	Uchwała Nr XXX/197/2020 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie uchwalenia rocznego programu współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz z podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na 2021 rok.	Program przyjmowany corocznie. Obszary współpracy finansowej i niefinansowej powinny uwzględniać szczególnie te pola, które strategia uznaje za kluczowe oraz gdzie samorząd nie ma możliwości pełnego zaspokojenia potrzeb społecznych lub gdzie aktywność organizacji może istotnie podnieść poziom usług społecznych dostarczanych społeczności lokalnej (np. w ramach polityki społecznej). Ewentualny program wieloletni pozwala na wdrożenie umów wieloletnich z organizacjami zapewniając im długofalowe ramy działania i niezbędne finansowanie.
	Programy odnowy miejscowości	Plan Odnowy Miejscowości Łętowice na lata 2011-2018  Plan Odnowy Miejscowości Wierzchosławice na lata 2011-2018	Uchwała Nr IV/20/2011 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 26 stycznia 2011 r. w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Łętowice na lata 2011-2018”.  Uchwała Nr IV/21/2011 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 26 stycznia	Ocena realizacji planów oraz ewentualna aktualizacja w oparciu o bilans realizacji i prac pozostających do wykonania, w tym zadań wynikających z celów operacyjnych składających się na wykorzystanie potencjału turystycznego i rekreacyjnego gminy oraz wzmocnienia oferty kulturalnej – cele operacyjne: 1.4. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy., 4.1. Pielęgnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz wzmocnianie roli kultury i dziedzictwa jako

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

			2011 r. w sprawie zatwierdzenia „Planu Odnowy Miejscowości Wierzchosławice na lata 2011-2018”	płaszczyzny integracji społeczności mieszkańców gminy Wierzchosławice oraz 4.2. Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.
<b>Oświata</b>	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Wierzchosławice oraz określenia granic obwodów publicznych szkół podstawowych, od dnia 1 września 2019 r	Uchwała XIII/85/2019 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 29 sierpnia 2019 r. w sprawie ustalenia planu sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Wierzchosławice oraz określenia granic obwodów publicznych szkół podstawowych, od dnia 1 września 2019 r.	Dokument aktualny, strategia nie przewiduje wprost zmian w sieci publicznych szkół podstawowych. Ewentualne działania w tym zakresie warto poprzedzić audytem oświaty.
<b>Zarządzanie kryzysowe</b>	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Plan Zarządzania Kryzysowego Gminy Wierzchosławice	-	Dokument aktualizowany w 2017 roku – obecnie ponownie w trakcie aktualizacji.
<b>Finanse publiczne</b>	Wieloletnia finansowa prognoza	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2032	Uchwała nr XXXVIII/268/2021 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 2 lipca 2021 roku w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Wierzchosławice	Dokument aktualny, zgodny z zapisami strategii. Aktualizacja zgodnie z potrzebami.

*Źródło: opracowanie własne*

## Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu

Podstawą kontroli kierunku rozwoju gminy zaprogramowanego w strategii jest dysponowanie obiektywną wiedzą na temat osiąganych postępów oraz zdolność do reagowania na pojawiające się rozbieżności pomiędzy przyjętymi założeniami a uzyskiwanymi efektami. W dokumencie określono procesy i zaproponowano wskaźniki, by na ich podstawie móc monitorować i weryfikować, czy prace idą zgodnie z planem i czy obecne kierunki działań prowadzą do osiągnięcia wyznaczonych celów.

Sprawozdawczość z realizacji strategii będzie realizowana w oparciu o analizę wskaźnikową (i fakultatywnie opis postępów w zakresie realizacji kierunków działań) w ramach corocznego raportu o stanie gminy (opracowywanego zgodnie z dyspozycją art. 28aa. Ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym).

Analiza wskaźnikowa będzie opracowywana przez Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska Urzędu Gminy Wierzchosławice, pełniący funkcję centrum koordynacyjnego, na podstawie własnych danych i informacji, statystyk wewnątrzgminnych, statystyki publicznej (w szczególności generowanej przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych), a także statystyk realizatorów i partnerów realizacyjnych. Analiza powinna uwzględniać wskaźniki określone w strategii, z których kluczowe znaczenie mają wskaźniki zgromadzone w poniższej w tabeli, którym przypisano wartości bazowe i docelowe. Mogą one być poszerzane lub zamieniane, zgodnie z potrzebami systemu monitorowania i ewaluacji. Analiza powinna być realizowana każdorazowo z wykorzystaniem jednego źródła danych, prowadzona w sposób dynamiczny, wskazując zmianę, jej zakres i kierunek, a także – w przypadku niepożądanych tendencji – rekomendacje zmierzające do poprawy funkcjonowania systemu wdrażania. Analiza może być również prowadzona w sposób porównawczy.

Tabela 7. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia.<sup>2</sup>

OBSZAR STRATEGICZNY 1. SFERA INFRASTRUKTURY, KOMUNIKACJI I PLANOWANIA PRZESTRZENNEGO					
Cel strategiczny 1. Zapewnienie mieszkańcom dobrze zaprojektowanej, przyjaznej środowisku przestrzeni do życia, w tym komfortowych połączeń komunikacyjnych w obszarze aglomeracji tarnowskiej.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika (2020)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
Cel operacyjny 1.1. <b>Organizacja systemu komunikacyjnego na miarę nowoczesnej Aglomeracji Tarnowskiej.</b>	Zwiększenie dostępności transportu kolejowego gminy	Wymiana pasażerska na przystanku Bogumiłowice	Otwarte dane Urzędu Transportu Kolejowego	200-299 pasażerów	350-400 pasażerów
	Utrzymanie dobrej dostępności transportu zbiorowego na terenie gminy	Liczba osób korzystających z transportu zbiorowego na terenie gminy w ciągu miesiąca	Prywatni przewoźnicy	390-400 pasażerów	450-500 pasażerów
Cel operacyjny 1.2. <b>Infrastruktura sieciowa i gospodarka</b>	Zwiększenie dostępności usług kanalizacyjnych	Odsetek mieszkańców posiadających dostęp do sieci wodociągowej i	Wodociągi Wierzchosławickie Sp. z o.o.	Sieć wodociągowa - 86% gospodarstw domowych;	Sieć wodociągowa - 92% gospodarstw domowych;

<sup>2</sup> Wartości wskazane w kolumnie Wartość docelowa wskazują wartości wskaźników, które osiągnięte zostaną w roku 2030, a nie wartości kumulowane za lata 2021-2030

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

odpadami zapewniająca atrakcyjność osadniczą gminy.		kanalizacji sanitarnej		Sieć kanalizacyjna – 88% gospodarstw domowych	Sieć kanalizacyjna – 94% gospodarstw domowych
	Zwiększenie możliwości sieci energetycznej do przyjęcia energii z przydomowych instalacji OZE	Zużycie energii z OZE w całkowitym zużyciu energii	Referat Inwestycji, Rozwoju, Gospodarki Komunalnej i Nieruchomościami, Drogownictwa oraz Ochrony Środowiska	121,52 kW	175 kW
Cel operacyjny 1.3. <b>Poprawa jakości środowiska naturalnego jako kluczowy element podnoszenia jakości życia mieszkańców.</b>	Poprawa warunków aerosanitarnych powietrza	Liczba wymienionych nieekologicznych źródeł ciepła	Urząd Gminy, Urząd Marszałkowski, WFOŚiGW	200	400
	Wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie gospodarki niskoemisyjnej, odnawialnych źródeł energii, segregacji odpadów	Przeciętna liczba osób uczestniczących w szkoleniach	Urząd Gminy	20 osób	100 osób
Cel operacyjny 1.4. <b>Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy.</b>	Poprawa wizerunku architektonicznego i estetyki przestrzeni publicznych w centrach miejscowości	Liczba zmodernizowanych centrum wsi	Urząd Gminy	1	11

**OBSZAR STRATEGICZNY 2. SFERA USŁUG SPOŁECZNYCH**

**Cel strategiczny 2. Zapewnienie przez gminę i partnerów najwyższej jakości usług społecznych skierowanych do wszystkich grup wspólnoty lokalnej.**

Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika (2020)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
Cel operacyjny 2.1. <b>Edukacja na miarę standardów i wyzwań XXI wieku.</b>	Podniesienie jakości kształcenia w placówkach oświatowych w gminie	Wyniki uczniów z egzaminów i konkursów	Wyniki egzaminów gimnazjalnych	Około 70% (w zależności od przedmiotu )	85%-95% (w zależności od przedmiotu)
	Zwiększenie atrakcyjności szkół w gminie	Wskaźnik skolaryzacji netto (uczniowie z terenu gminy Wierzchosławice uczęszczający do szkół gminnych)	Dane ze szkół	85% uczniów	100% uczniów
Cel operacyjny 2.2. <b>Skuteczna pomoc społeczna dbająca o dobrą kondycję wszystkich członków lokalnej społeczności.</b>	Przeciwdziałanie wykluczeniu ekonomicznemu i społecznemu	Liczba osób objętych pomocą i działaniami GOPS	Dane GOPS	437	450

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

Cel operacyjny 2.3. <b>Dbłość o jak najlepszą jakość i dostępność usług służby zdrowia dla mieszkańców.</b>	Zwiększenie zakresu świadczeń w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej	Udział usług specjalistycznych w wśród ogółu świadczeń	Dane z ośrodków zdrowia	60% zakresu świadczonych usług	80% zakresu świadczonych usług
Cel operacyjny 2.4. <b>Wspólne zarządzanie bezpieczeństwem gminy.</b>	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń	Liczba osób, które w szkołach przeszły kursy i szkolenia z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa	Placówki oświatowe, Policja, Straż Pożarna i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo	250 – 400 uczniów	700 uczniów + 500 mieszkańców
Cel operacyjny 2.5. <b>Doskonalące się i inicjatywne kadry administracyjne.</b>	Podniesienie jakości zarządzania publicznego	Liczba szkoleń ukierunkowanych na kształcenie kadry zgodnie z zajmowanym stanowiskiem	Sprawozdanie z wykonania planu szkoleń	30 szkoleń	50 szkoleń

**OBSZAR STRATEGICZNY 3. SFERA GOSPODARCZA**

**Cel strategiczny 3. Zaplecze gospodarcze gminy Wierzchosławice podnoszące konkurencyjność lokalnej gospodarki oraz wspieranie prężności lokalnego rynku pracy przy pomocy tradycyjnych i nowoczesnych instrumentów**

Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika (2020)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
Cel operacyjny 3.1. <b>Wzmacnianie potencjału ekonomicznego przestrzeni gminy.</b>	Utrzymanie lub wzrost poziomu dochodów własnych gminy	Poziom dochodów własnych gminy pochodzących z podatku dochodowego PIT I CIT	Urząd Gminy	8 097 236 zł	8 451 032 zł
Cel operacyjny 3.2. <b>Pobudzenie przedsiębiorczości oraz wspieranie aktywności zawodowej mieszkańców.</b>	Podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca prowadzenia biznesu	Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w rejestrze REGON na terenie gminy	Urząd Gminy, BDL GUS	526	600

**OBSZAR STRATEGICZNY 4. SFERA DZIEDICTWA, KULTURY, SPORTU I WYPOCZYNKU**

**Cel strategiczny 4. Dziedzictwo z kulturą oraz ruch z wypoczynkiem jako wspólne źródła wzmacniania więzów wśród lokalnej społeczności, zdrowia mieszkańców oraz konkurencyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.**

Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika (2020)	Wartość docelowa wskaźnika (2030)
Cel operacyjny 4.1. <b>Pielegnacja dziedzictwa kulturowego i politycznego gminy oraz</b>	Zróżnicowanie oferty kulturalnej na terenie gminy	Liczba zajęć stałych i czasowych w ofercie GCK w ciągu roku	GCK w Wierzchosławicach	7	10
	Zwiększenie	Liczba imprez	GCK w	8	12

Strategia Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030

wzmocnienie roli kultury i dziedzictwa jako płaszczyzny integracji	poziomu partycypacji kulturalnej mieszkańców	organizowanych przez GCK	Wierzchosławicach		
	Zachowanie niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy	Liczba uczestników imprez organizowanych przez GCK	GCK w Wierzchosławicach	500	1500
Cel operacyjny 4.2. <b>Rekreacja, sport i wypoczynek jako elementy życia codziennego mieszkańców, a zarazem podstawy atrakcyjnej oferty zewnętrznej gminy Wierzchosławice.</b>	Wzrost popularności oferty sportowej gminy	Liczba dzieci i osób dorosłych biorąca udział w zorganizowanych zajęciach sportowych organizowanych przez GCK	GCK w Wierzchosławicach	120	200
	Zróżnicowanie oferty sportowej i rekreacyjnej na terenie gminy	Liczba zajęć ruchowych – stałych i czasowych, organizowanych przez GCK	GCK w Wierzchosławicach	5	8

Ponadto, w połowie okresu obowiązywania i wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 oraz po jej zakończeniu rekomendowana jest realizacja ewaluacji, rozumianej jako ocena interwencji według jej rezultatów oraz potrzeb, które miała spełnić. Ewaluacja ma na celu podniesienie jakości działań poprzez zwiększenie ich adekwatności, skuteczności, użyteczności, efektywności i trwałości. Tym odróżnia się od monitoringu, który prowadzony jest stale w celu zapewnienia prawidłowości i efektywności działań strategii, że pozwala wykryć zagrożenia i ewentualną konieczność modyfikacji planowanych do realizacji zadań lub podmiotów odpowiedzialnych/współpracujących przy realizacji zadań. Ewaluacja może zostać zrealizowana w formie spotkania strategicznego z udziałem władz samorządowych oraz najważniejszych interesariuszy lokalnych i partnerów realizacyjnych. Jego docelowym efektem powinna być lista proponowanych zmian do strategii.

Wyżej wymienione materiały i informacje będą podstawą dla Wójta Gminy Wierzchosławice oraz Rady Gminy Wierzchosławice do podejmowania oceny realizacji strategii, wprowadzania uzupełnień oraz dokonywania niezbędnych i uzasadnionych zmian (reagowanie na zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne).



## **Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030**

### **Ramy finansowe**

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, w tym założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej. Przy jej konstruowaniu wykorzystano doświadczenia zebrane w wyniku działań podejmowanych w ostatnich latach, w tym przede wszystkim związane z wdrażaniem poprzedniej strategii na lata 2009-2020, a także dostępności potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania. Finansowanie działań rozwojowych, określonych w Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030, będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które gmina może skutecznie zabiegać. Wśród nich najistotniejsze są środki publiczne, wspomagane funduszami prywatnymi w ramach zawiązywanych partnerstw. Środki pochodzące z budżetu gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych i innych finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Analizując zdolność gminy Wierzchosławice do realizacji zadań wynikających z zapisów strategii, należy odnieść się do danych historycznych przedstawiających stan finansów gminnych, a także dokonać próby określenia potencjału inwestycyjnego gminy w perspektywie objętej strategią, opierając się przy tym na danych prognostycznych.

W okresie 2010-2019 dochody budżetu gminy odnotowały stabilny wzrost, zwiększając się z ok. 29 mln zł w roku 2010 do niemal 46 mln zł w roku 2019 (+57%). Tendencja ta dotyczyła również dochodów własnych, których suma wzrosła z ponad 13 mln zł do niespełna 21 mln zł (+54%).

Wzrosły także dochody budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca – na początku analizowanego okresu było to 2 785 zł, zaś na końcu 4 325 zł (+52%). Z punktu widzenia struktury budżetu gminy przez całą dekadę najważniejszymi źródłami dochodu były dochody własne (stabilny poziom ok. 45% ogółu dochodów samorządu). Drugą największą część budżetu w 2019 r. stanowiły dotacje (32,7%), których średnioroczna suma wyniosła w na przestrzeni dekady 9,8 mln zł. Trzecia część dochodów – subwencje – odpowiadały za ponad jedną piątą budżetu (22,3%). Ich poziom utrzymywał się przez lata na podobnym poziomie (8,5 mln zł). Z perspektywy dziesięciu lat zauważa się wzrost udziału dotacji w budżecie gminy – stanowiły one wówczas niecałe 24%, zaś subwencje niewiele ponad 30%.

Wymiarem aktywności samorządu terytorialnego w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego są przede wszystkim wydatki budżetowe. Należy wskazać równoległy do dochodów wzrost wydatków budżetowych ponoszonych przez gminę Wierzchosławice. W analizowanym okresie 2010-2019 wzrosły one z ok. 25,4 mln zł do ok. 43,6 mln zł. Podobnie w całym okresie wzrastały wydatki gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W roku 2010 było to ok. 2 388 zł, a w 2019 już ok. 4 020, przy czym poziom 3 tys. zł przekroczyły dopiero w 2017 r. (co najprawdopodobniej było związane z redystrybucją transferów przekazywanych w ramach programu „Rodzina 500+”). Szczególnym rodzajem wydatków są wydatki inwestycyjne, które służą kreowaniu nowej jakości życia mieszkańców gminy, tworząc podstawy trwałego rozwoju społecznego, gospodarczego,

środowiskowego i przestrzennego. W okresie analizowanych ostatnich 10 lat inwestycje pochłaniały średniorocznie ponad 5,4 mln zł (15,4% wszystkich wydatków), przekraczając jednak ten próg zaledwie 2 razy (2010-2011). Bez uwzględnienia tych lat przeciętna roczna wysokość wydatków inwestycyjnych była ponad dwukrotnie niższa (2,3 mln zł).

Wraz ze zwiększającymi się wydatkami, w tym wydatkami inwestycyjnymi, gmina z powodzeniem realizowała swoje zobowiązania z zakresu obsługi zadłużenia. Od 2012 roku widoczny jest trend zmniejszania się obciążeń budżetu gminy z tego tytułu – z ok. 950 tys. zł do 371 tys. zł w 2019 roku.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 2010-2019 gmina Wierzchosławice prowadziła zrównoważoną politykę budżetową, zarazem którą cechowała umiarkowana aktywność inwestycyjna w porównaniu do trendów regionalnych. Niemniej jednak, konsekwentne ograniczenie poziomu zadłużenia oraz wysoki, konkurencyjny poziom dochodów własnych świadczy o znaczącym potencjale inwestycyjnym jednostki i możliwości wykorzystania wsparcia funduszy zewnętrznych w realizacji projektów zapisanych w strategii.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności związanej z realizacją projektów ujętych w strategii, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach unijnych Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji w jakiej znajdować się będzie budżet gminy Wierzchosławice w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania Strategii z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2032, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” i Regionalnym Programem Operacyjnym, Wieloletnim Planem Finansowym Państwa, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) itp.;
- Utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w strategii w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach RPO lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w strategii;
- Rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w strategii, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych, jak i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Strategia określa kierunki interwencji podejmowanej w perspektywie roku 2030, w tym kluczowe inwestycje gminne. Wśród zestawienia 7 głównych z nich wyróżniono projekty z obszarów dotyczących: usprawnienia sieci komunikacyjnej gminy (budowa obwodnicy Wierzchosławic, budowy

parkingu P&R przy przystanku kolejowym w Bogumiłowicach), modernizacji budynków infrastruktury społecznej (szkół wraz z otoczeniem, Centrum Kultury Wsi Polskiej), mieszkalnictwa społecznego i infrastruktury dedykowanej sportom i rekreacji (budowa hali, zagospodarowanie otoczenia zbiorników wodnych). Łączną wartość tych przedsięwzięć – z wyłączeniem ogromnych kosztów budowy obwodnicy – szacuje się na 56 mln zł. Wycena wykorzystuje m.in. bazę wiedzy i doświadczeń powstałą w wyniku prac nad ramami finansowymi dla innych dokumentów funkcjonujących na poziomie gminy, realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie, informacje finansowe zapisane w opracowanych już projektach, studiach wykonalności itp., a także informacje o możliwym dofinansowaniu.

Tabela 8. Inwestycje kluczowe wraz z szacowanymi ramami i potencjalnymi źródłami finansowania.

Lp.	Określenie inwestycji	Lokalizacja inwestycji	Szacowane koszty	Potencjalne źródło finansowania
1.	Budowa obwodnicy Wierzchosławic	zachodnia strona gminy	200 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
2.	Modernizacja i rozbudowa placówek oświatowych na terenie gminy	Wierzchosławice, Łętowice, Mikołajowice, Rudka, Ostrów	25 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
3.	Budowa parkingu P&R w Bogumiłowicach	Bogumiłowice	2 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
4.	Modernizacja budynku Centrum Kultury Wsi Polskiej w Wierzchosławicach	Wierzchosławice	5 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
5.	Zagospodarowanie terenów wokół zbiorników wodnych	Wierzchosławice	3 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
6.	Budowa hali widowiskowo sportowej	Wierzchosławice	15 000 000,00	Środki UE oraz krajowe
7.	Budowa domów mieszkalnych w ramach Społecznej Inicjatywy Społecznej	Kępa Bogumiłowicka, Wierzchosławice	6 000 000,00	Środki krajowe

Źródło: opracowanie przez gminę

Zasada dodatkowości środków finansowych w realizacji projektów zapisanych w strategii oznacza, że to od potencjału inwestycyjnego jednostki samorządu terytorialnego zależy, w jakim czasie i ile środków finansowych będzie mogła przeznaczyć na działania związane z rozwojem, czyli przede wszystkim na realizację strategii rozwoju gminy. Dlatego tak istotne jest oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy.

Wskaźniki do szacowania potencjału inwestycyjnego gminy zaczerpnięto z prognoz finansowych zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2032 przyjętej

Uchwałą nr XXXVIII/268/2021 Rady Gminy Wierzchosławice z dnia 2 lipca 2021 roku w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Wierzchosławice. Przyjęto w nich prognozowaną, średnioroczną wysokość wydatków gminy ogółem na poziomie 49 mln zł.

Określając potencjał inwestycyjny gminy Wierzchosławice, posłużono się metodologią opartą na równaniu:

$$PI = W_{og.} \times W_i$$

gdzie:

PI= potencjał inwestycyjny jednostki samorządu terytorialnego

$W_{og.}$ =Wydatki budżetowe ogółem

$W_i$  = średni procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostki samorządu terytorialnego.

Potencjał inwestycyjny gminy stanowi iloczyn jego prognozowanych wydatków w okresie objętym prognozą i średniego procentowego udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach w okresie poprzednim do prognozowanego. Tak wyliczony potencjał inwestycyjny gminy można uznać za podstawę do szacunków przyszłej aktywności inwestycyjnej gminy.

Analizując dane historyczne, ustalono że średnia wartość procentowego udziału wydatków inwestycyjnych ponoszonych przez gminę w okresie 2010-2019 wynosiła 15,4%. Dzięki temu możliwe było oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy Wierzchosławice w okresie realizacji strategii. Wykorzystując wskazany wyżej algorytm oszacowano, iż średniorocznie w latach 2021-2032 gmina może przeznaczyć na inwestycje ok. 7,5 mln zł. Jak wykazano, w latach 2012-2019 gmina Wierzchosławice wydatkowała na inwestycje ok. 2,3 mln zł rocznie. Prognozowane średnioroczne wydatki inwestycyjne na lata 2021-2032 określone zostały na poziomie niespełna 2,7 mln zł. Na tej podstawie stwierdza się, iż szacowana wyższa kwota rocznie na inwestycje w okresie 2021-2032 została określona bezpiecznie. Jednocześnie należy podkreślić, iż wartość wskaźnika potencjału inwestycyjnego gminy jest mniej więcej 3 razy wyższa, co można odczytywać jako przestrzeń do rozszerzenia planów inwestycyjnych w kontekście zdiagnozowanych problemów, potrzeb, oczekiwań społecznych i pojawiających się szans rozwojowych, wskazanych w ramach procesu opracowywania niniejszej strategii.

## Potencjalne źródła finansowania

Niniejsza strategia określa cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działania gminy Wierzchosławice w perspektywie roku 2030. Chcąc zrealizować konkretne zamierzenia wynikające ze strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Wyzwaniem dla samorządu będzie zatem zabezpieczenie i pozyskiwanie odpowiednich środków na realizację zaplanowanych we wskazanym czasie przedsięwzięć. Budżet lokalny jest ograniczony względem potrzeb oraz stale rosnącej liczby zadań gminy. W związku z tym koniecznością staje się sięganie do innych, zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju gminy Wierzchosławice będą wykorzystywane wszystkie dostępne środki finansowe. Biorąc to pod uwagę, a także zakładany okres obowiązywania strategii, należy wyszczególnić następujące potencjalne źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- środki budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego: województwa i powiatu,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze EOG,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Mając na względzie okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadało na końcówkę perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, ale przede wszystkim obejmie już okres **Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027** oraz wsparcie w ramach nowego **Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU)**.

Podsumowując ogólną realizację programów, zgodnie z informacją Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, do 25 lipca 2021 roku podpisano z beneficjentami 92 764 umowy o dofinansowanie projektów. Łączna wartość tych inwestycji wynosi 531,7 mld zł. W tej kwocie udział funduszy europejskich to 324,3 mld zł, czyli 93,2 procent całej dostępnej alokacji<sup>3</sup>.

Nowy siedmioletni budżet Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe) zaplanowano na 1 074,3 mld euro, a anty kryzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach ma wynieść 750 mld euro, w tym 390 mld euro w formie dotacji. Łącznie oznacza to kwotę 1 824,3 mld euro.

<sup>3</sup> <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/postepy-w-realizacji-programow-na-lata-2014-2020---stan-na-25-lipca-2021-roku>

Środki te mają wspierać odbudowę państw po pandemii Covid-19 oraz inwestycje w transformację ekologiczną i cyfrową. Tematyczne kierunki wydatkowania środków określono następująco:

- Jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa: 143,4 mld euro (z tego 10,6 mld euro w ramach Next Generation EU), w tym: Horyzont Europa i Fundusz InvestEU;
- Spójność, odporność i wartości: 1 099,7 mld euro (721,9 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: fundusze polityki spójności, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności – RescEU, program działań w dziedzinie zdrowia;
- Zasoby naturalne i środowisko: 373,9 mld euro (17,5 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: wspólna polityka rolna, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji;
- Migracja i zarządzanie granicami: 22,7 mld euro, w tym: Fundusz Azylu i Migracji oraz Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami;
- Bezpieczeństwo i obrona: 13,2 mld euro, w tym: Europejski Fundusz Obronny i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Sąsiedztwo i świat: 98,4 mld euro, w tym Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej oraz Instrument Pomocy Humanitarnej;
- Europejska administracja publiczna: 73,1 mld euro<sup>4</sup>.

Zgodnie z określonymi priorytetami, rosną inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową. Zakłada się, że kwestie klimatyczne będą uwzględniane przekrojowo, a łączne wydatki na ten cel osiągną 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów. Podobnie cyfryzacja ma być traktowana przekrojowo - wydatki na transformację cyfrową znajdują się we wszystkich programach.

Filarem unijnego planu odbudowy ma być **Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności**, zapewniający krajom europejskim wsparcie finansowe, by złagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii Covid-19. Jego budżet ogółem to 672,5 mld euro (z 750 mld euro w ramach Europejskiego Funduszu Odbudowy), z czego 312,5 mld euro przewidziano w formie dotacji. Alokacja dla Polski wynosi 23,9 mld EUR, dodatkowo ponad 34 mld EUR z części pożyczkowej funduszu. Podstawę dla wydatkowania ma stanowić Krajowy Plan Odbudowy, finansowany ze środków Europejskiego Instrumentu na Rzecz Odbudowy. Celem strategicznym KPO jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, co będzie odbywać się m.in. poprzez przyspieszenie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, która w sposób odpowiedzialny wykorzystuje zasoby środowiska, a także rozwój oparty na wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych. Oczekiwany rezultatem realizacji celu strategicznego KPO jest zwiększenie produktywności gospodarki, która będzie zdolna do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, dostępnych dla większej liczby osób. Cele szczegółowe określone w polskim KPO to:

- Jakościowy, innowacyjny rozwój gospodarki prowadzący do zwiększenia jej produktywności, uwzględniający transformację cyfrową kraju i społeczeństwa;
- Zielona transformacja gospodarki oraz rozwój zielonej, inteligentnej mobilności;

---

<sup>4</sup> <https://www.council.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/>

- Wzrost kapitału społecznego i jakości życia, w szczególności poprzez zapewnienie poprawy stanu zdrowia obywateli oraz wyższej jakości edukacji i kompetencji dostosowanych do potrzeb nowoczesnej gospodarki.

Osiągnięcie tych celów ma być możliwe poprzez realizację pięciu komponentów oraz działań (tj. reform i inwestycji):

- Komponent A. Odporność i konkurencyjność gospodarki - 4,133 mld euro, 17,3%;
- Komponent B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności - 6,347 mld euro, 26,6%;
- Komponent C. Transformacja cyfrowa - 3,034 mld euro, 12,7%;
- Komponent D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia - 4,262 mld euro, 17,9%;
- Komponent E. Zielona, inteligentna mobilność - 6,074 mld euro, 25,5%<sup>5</sup>.

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej to dla Polski około 170 mld euro (w cenach bieżących), w tym:

- 72,2 mld euro na politykę spójności,
- 3,8 mld euro z funduszu sprawiedliwej transformacji,
- 24,9 mld euro dotacji z Funduszu Odbudowy,
- 34,2 mld euro pożyczek z Funduszu Odbudowy,
- 21,6 mld euro na płatności bezpośrednie dla rolników,
- 10,6 mld euro na rozwój obszarów wiejskich,
- około 2 mld euro w ramach instrumentu React EU (instrument na rzecz walki z negatywnymi skutkami COVID-19<sup>6</sup>).

Około 60% funduszy z polityki spójności trafi do **programów realizowanych na poziomie krajowym**, a pozostałe 40% otrzymają **programy regionalne**, zarządzane przez marszałków województw. Programy będą funkcjonowały w podobnym układzie, jak w ramach perspektywy na lata 2014-2020. Podział środków na poszczególne programy krajowe przedstawia się następująco:

- Infrastruktura i Środowisko – 25,1 mld euro (między innymi największe inwestycje infrastrukturalne, drogi, koleje, transport publiczny, ochrona środowiska),
- Inteligentny Rozwój – 8 mld euro (między innymi innowacje, współpraca nauki i biznesu),
- Wiedza, Edukacja, Rozwój – 4,3 mld euro (między innymi nauka, edukacja, żłobki, sprawy społeczne),
- Polska Cyfrowa – 2 mld euro (między innymi cyfryzacja, sieci szerokopasmowe),
- Polska Wschodnia – 2,5 mld euro (specjalna pula wsparcia dla województw Polski Wschodniej),
- Pomoc Techniczna – 0,5 mld euro (wsparcie dla instytucji wdrażających fundusze UE),

---

<sup>5</sup> <https://crido.pl/blog-business/krajowy-plan-odbudowy-komponent-a-odpornosc-i-konkurencyjnosc-gospodarki/>

<sup>6</sup> <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jak-beda-inwestowane-fundusze-ue-z-nowej-perspektywy-jest-plan-podzialu>



- Program dotyczący sprawiedliwej transformacji – 4,4 mld euro (pomoc w transformacji dla regionów górniczych: śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, łódzkiego i lubelskiego),
- Program Pomoc Żywnościowa – 0,2 mld euro,
- Program Ryby – 0,5 mld euro,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 0,56 mld euro<sup>7</sup>.

Do województwa małopolskiego trafi finalnie 2 320 280 381 mln euro na program regionalny<sup>8</sup>.

Trwają zaawansowane prace nad projektem **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego**. Ramowe obszary wsparcia obejmują:

- 1. OŚ PRIORYTETOWA INTELIGENTNY REGION [EFRR],
- 2. OŚ PRIORYTETOWA ENERGETYKA I ŚRODOWISKO [EFRR],
- 3. OŚ PRIORYTETOWA MOBILNA MAŁOPOLSKA [EFRR],
- 4. OŚ PRIORYTETOWA SPOŁECZNA MAŁOPOLSKA [EFS+ / EFRR],
- 5. OŚ PRIORYTETOWA RYNEK PRACY I EDUKACJA [EFS+ / EFRR],
- 6. OŚ PRIORYTETOWA MAŁOPOLSKA BLIŻEJ MIESZKAŃCÓW [EFRR].

Orientacyjny harmonogram prac nad RPO WM 2021 2027 zakłada jego przyjęcie przez Zarząd Województwa Małopolskiego i realizację negocjacji w terminie do końca roku.

Dostępne są jeszcze środki w ramach **Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020**. Na realizację programu zostało przeznaczone 2,87 mld euro z funduszy europejskich. Program składa się z 13 jednofunduszowych osi priorytetowych, spośród których największe środki zaplanowano na politykę energetyczną i infrastrukturę transportową. Mimo, że środki są zasadniczo na wyczerpaniu, w niektórych obszarach istnieją jeszcze możliwości pozyskania dofinansowania w ramach ogłaszanych konkursów oraz trybu pozakonkursowego.

Wydatkowanie środków europejskich powinno rozpocząć się na przełomie 2021 i 2022 roku, po negocjacjach i zaakceptowaniu Umowy Partnerstwa oraz poszczególnych programów przez Komisję Europejską.

Podsumowując, potencjalne źródła finansowania kierunków działań określonych w Strategii Rozwoju Gminy Wierzchosławice na lata 2021-2030 obejmują m.in.:

- Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 i w ramach nowej perspektywy finansowej UE;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i w ramach nowej perspektywy finansowej UE;
- Obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym, m.in.:
  - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,

<sup>7</sup> <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/w-co-zainwestujemy-fundusze-europejskie-rozпочynamy-konsultacje-umowy-partnerstwa>

<sup>8</sup> <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/fundusze-unijne-dla-regionow---rezerwa-podzielona-po-rozmowach-z-marszalkami-województw>

- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój,
- Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,
- Program Operacyjny Polska Cyfrowa;
- Dodatkowe źródła finansowania, m.in.:
  - Fundusze norweskie i EOG na lata 2014-2021,
  - Program Life,
  - ELENA,
  - Program ERASMUS +,
  - Program Interreg Europa Środkowa;
- Środki budżetu państwa, m.in.:
  - Programy Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu,
  - Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, w tym nowy rządowy program na rzecz osób starszych "Aktywni plus", czy Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych,
  - Narodowy oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w tym programy: Moja woda, Czyste powietrze i STOP SMOG, Kangur - Bezpieczna i ekologiczna droga do szkoły,
  - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
  - Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych,
  - Fundusz Inwestycji Samorządowych,
  - Program Mieszkanie +,
  - Program Maluch +,
  - Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030;
- Dodatkowe formy finansowania, m.in.:
  - Partnerstwo Publiczno-Prywatne,
  - Krajowa i regionalna tarcza antykryzysowa.

